

Undersøgelse af anvendelse af sanktioner m.v. i straffesager på natur-, miljø- og planområdet

Gorm Toftegaard Nielsen

Miljøstyrelsen vil, når lejligheden gives, offentliggøre rapporter og indlæg vedrørende forsknings- og udviklingsprojekter inden for miljøsektoren, finansieret af Miljøstyrelsens undersøgelsesbevilling.

Det skal bemærkes, at en sådan offentliggørelse ikke nødvendigvis betyder, at det pågældende indlæg giver udtryk for Miljøstyrelsens synspunkter.

Offentliggørelsen betyder imidlertid, at Miljøstyrelsen finder, at indholdet udgør et væsentligt indlæg i debatten omkring den danske miljøpolitik.

Indhold

1	FORORD	5
2	SAMMENDRAG	7
2.1	BAGGRUND OG FORMÅL	7
2.2	UNDERSØGELSEN	7
2.3	HOVEDKONKLUSIONER	8
2.3.1	<i>Bødeniveauet</i>	8
2.3.2	<i>Konfiskation</i>	8
2.3.3	<i>Tvangsbøder</i>	9
2.3.4	<i>Miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 2</i>	9
2.3.5	<i>Anklagemyndighedens behandling af sagerne</i>	9
	SUMMARY	10
	BACKGROUND AND OBJECTIVES	10
	THE STUDY	10
	MAIN CONCLUSIONS	11
3	SANKTIONSNIVEAUET	13
3.1	MILJØSTRAFFESAGERNE	13
3.1.1	<i>Top 5 i forhold til 1995-undersøgelsen</i>	13
3.1.2	<i>Fortjenestebøder</i>	14
3.1.3	<i>Andre bøder</i>	15
3.2	SKOV- OG NATURSTYRELSENS SAGER	16
3.2.1	<i>Top 5 for disse sager:</i>	16
3.2.2	<i>Afgørelsesmåden for alle sagerne</i>	16
3.2.3	<i>Planlovssager</i>	17
3.2.4	<i>Overtrædelser af naturbeskyttelsesloven</i>	18
3.2.5	<i>Affaldssager</i>	19
3.3	STRAFUDMÅLINGEN VED ANDRE SPECIALLOVSOVERTRÆDELSE	19
4	KONFISKATION	21
4.1	I FORHOLD TIL 1995-UNDERSØGELSEN	21
4.2	DE 5 ALVORLIGSTE SAGER	22
4.3	ØVRIGE SAGER	23
4.4	KONKLUSION	24
5	ANVENDELSEN AF TVANGSBØDER	25
5.1	MILJØSTRAFFESAGER	25
5.2	SKOV- OG NATURSTYRELSENS SAGER	26
5.3	FEJL VED HÅNDTERINGEN AF TVANGSBØDER	27
5.4	BAGGRUNDEN FOR TVANGSBØDER	28
5.5	FORSLAG: UNDERSØGELSE AF FULDBYRDELSESPROBLEMATIKKEN	29
6	ANVENDELSEN AF MBL. § 110, STK. 2	31
6.1	FORSLAG	32
7	DE ENKELTE SAGER VEDR. MILJØBESKYTTELSE	33
7.1	UDLEDNING TIL OVERFLADEVAND, § 27	33

7.2	UDLEDNING ELLER UDLÆGNING PÅ ELLER I JORDEN, § 19	37
7.3	PÅBEGYNDT ANLÆG ELLER DRIFT FØR MILJØGODKENDELSE, § 33, OG MANGLENDE ANMELDELSE AF ARBEJDE	38
7.4	SVINEOVERPRODUKTION PÅ GODKENDT BRUG	39
7.5	MANGLENDE UNDERRETNING OM UHELD, § 71	40
7.6	AUTOOPHUG OG AUTOVÆRKSTEDER	41
7.6.1	<i>Ulovlig drift af autoværksteder</i>	41
7.6.2	<i>Professionelles ulovlige opbevaring af skrotbiler</i>	42
7.6.3	<i>Afbrænding af biler</i>	43
7.6.4	<i>Privates opbevaring eller henstilling af uindregistrerede biler</i>	43
7.6.5	<i>Generelt</i>	44
7.7	AFBRÆNDING AF ANDET AFFALD END BILER	45
7.7.1	<i>Professionelles afbrænding</i>	45
7.7.2	<i>Afbrænding af eget bygningsaffald</i>	46
7.7.3	<i>Afbrænding af klart giftigt affald</i>	46
7.7.4	<i>Privates ikke åbenlyst forurenende afbrænding</i>	47
7.7.5	<i>Generelt</i>	47
7.8	ANDEN BORTSKAFFELSE AF AFFALD	47
7.9	UDLEDNING TIL KLOAK	47
7.10	MANGLENDE TILSLUTNING TIL KLOAKSYSTEM M.V.	48
7.11	SAGER OM STØJ OG LUGT	49
8	DE ENKELTE SAGER FRA SKOV- OG NATURSTYRELSEN	52
8.1	PLANLOVSSAGER	52
8.1.1	<i>Erhvervsvirksomheders ulovlige drift</i>	52
8.1.2	<i>Privates overtrædelser</i>	54
8.2	DAMBRUGSSAGER	57
8.3	FRILUFTSREKLAMER	58
8.4	FÆRDSEL PÅ STRAND OG I KLITTER	58
8.5	ÆNDRING AF § 3-OMRÅDER: MOSER, HEDER, VANDLØB M.V.	58
8.6	JORDBEHANDLING INDEN FOR 2 M BRÆMMEN	60
8.7	HENKASTNING AF AFFALD	60
8.8	FØR MANGE DYREENHEDER I FORHOLD TIL AREAL	61
8.9	ULOVLIG MØDDING	61

Bilag 1

Bilag 2

1 Forord

Denne undersøgelse omfatter 133 straffesager om overtrædelse af miljølovgivningen og 112 sager om overtrædelse af planlovgivningen og naturbeskyttelseslovgivningen. Sagerne er udvalgt af Miljøministeriet og fremskaffet gennem Rigsadvokaten. Sagerne er afgjort med pålæggelse af straf i 2003-2004. Som udgangspunkt er alle dokumenter i sagerne vedlagt, men materialet er ikke homogent. En række sager indgår således kun på visse punkter i undersøgelsen, fordi sagsmaterialet har været mangelfuldt, f.eks. fordi det alene har bestået i en dom eller et bødeforlæg, undertiden alene en del af bødeforlægget. Undersøgeren har intet ansvar for udvælgelsen eller fremskaffelsen af sagerne.

Kommissoriet er en undersøgelse af de udleverede ovenfor nævnte sager med henblik på at belyse, om

1. der er en klar linje i bødestørrelsen inden for de enkelte områder, og om den i givet fald har sammenhæng med bødestørrelsen inden for andre områder. Endvidere belyses, hvilke faktorer der har indflydelse på bødestørrelsen, og hvis muligt om bødeniveauet harmonerer med bødeniveauet på andre områder,
2. konfiskation af et eventuelt udbytte er foretaget i tilstrækkeligt omfang, herunder om der ved fastsættelsen af bødestørrelsen i tilstrækkelig grad er taget hensyn til en opnået økonomisk fordel, når der ikke er foretaget konfiskation, jf. miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 5,
3. tvangsbøder anvendes i tilstrækkeligt og ensartet omfang, og om
4. de relevante myndigheder i tilstrækkeligt omfang har vurderet, om en sag er omfattet af den skærpene straffebestemmelse i miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 2, eller tilsvarende bestemmelser i bekendtgørelser udstedt med hjemmel i loven. Spørgsmålet har betydning for registreringen i miljøansvarlighedsregistret (miljøbeskyttelseslovens § 40 b).

Første del af materialet er udleveret den 19. august, og undersøgelsen skulle afleveres den 10. oktober 2005. Dette har medført, at undersøgelsen har skullet gennemføres inden for en tidsramme af 90 timer (som reelt blev 115 timer), hvilket naturligvis har haft betydning for både grundigheden og præsentationen. Da jeg udarbejdede Arbejdsrapport nr. 77 fra Miljøstyrelsen, 1995: Undersøgelse af behandling af sanktionsniveau i miljøstraffesager, var tidsrammen 400 timer for undersøgelse af 34 sager. Undersøgelsen bygger således i meget høj grad på kombinationen af en gennemlæsning af alle sagerne, min erfaring fra den nævnte undersøgelse og fra mere end 10 år som anklager med et meget betydeligt antal af disse sager. Der er således ikke brugt tid på litteraturstudier eller studier af anden retspraksis end den udleverede. Disse betingelser er en svaghed ved undersøgelsen, men omvendt har gennemlæsningen af det meget store sagsantal givet et godt overblik over hele området, som forhåbentligt har givet sig udslag i fornuftige overvejelser om de mere generelle problemstillinger, medens der ikke har været samme mulighed som i 1995-undersøgelsen for at dyrke detaljer og kontrollere materialet.

2 Sammendrag

Er miljøstraffesagerne blevet nedprioriteret?

En undersøgelse af knapt 250 straffesager om overtrædelse af miljøbeskyttelsesloven, naturbeskyttelsesloven og planloven viser, at det er meget få sager, som er endt med en virkelig mærkbar straf. For miljøsagerne er der tale om et markant fald i sanktionerne i de alvorlige sager. Undersøgelsen viser, at dette i vidt omfang skyldes, at tilsynsmyndighederne stort set ikke har anmeldt virkelig alvorlige sager. Om dette skyldes, at disse overtrædelser ikke længere begås, eller at de blot ikke anmeldes, kan ikke ses af materialet. Undersøgelsen vedrører alene spørgsmålet, om de, der bliver straffet, har fået en sanktion, som kan betragtes som rimelig. Undersøgelsen omfatter primært bødernes størrelse, anvendelsen af konfiskation af en eventuel fortjeneste, og om de anmeldte i rimeligt omfang effektivt pålægges at retablere den tidligere lovlige tilstand.

2.1 Baggrund og formål

Miljøministeren har iværksat en række initiativer for at sikre en bedre håndhævelse af lovgivningen. Formålet med denne undersøgelse er at gennemgå en række straffesager om naturbeskyttelse, miljøbeskyttelse og planlovgivningen med henblik på at se, om sagsbehandlingen og sanktionerne er tilfredsstillende.

Undersøgelsens primære formål er at afklare, om

1. bødeniveauet er ensartet, og eventuelt om det harmonerer med straffen for andre sammenlignelige områder f.eks. overtrædelse af arbejdsmiljøloven
2. de bestemmelser i miljølovgivningen, der indeholder en strengere strafferamme for grovere tilfælde, anvendes, hvor det er muligt, jf. f.eks. miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 2
3. konfiskation anvendes i tilstrækkeligt omfang, og om der i øvrigt ved bødefastsættelse tages hensyn til en opnået eller tilsigtet fortjeneste, jf. f.eks. miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 5
4. tvangsbøder anvendes i tilstrækkeligt og ensartet omfang.

2.2 Undersøgelsen

Gennem Rigsadvokaten har Miljøministeriet fremskaffet 133 straffesager om overtrædelse af miljølovgivningen og 112 sager om overtrædelse af planlovgivningen og naturbeskyttelseslovgivningen. Alle sagerne er afgjort i 2003 eller 2004 og er endt med en fældende dom, vedtagelse af en bøde i

retten eller over for politiet. Materialet omfatter således ikke de sager, der er endt med frifindelse, eller som politiet har opgivet som uholdbare. Ligeledes omfatter undersøgelsen ikke materiale, der kan belyse de enkelte tilsynsmyndigheders anmeldelsespraksis.

Undersøgelsen, der er foretaget af professor Gorm Toftegaard Nielsen, Aarhus Universitet, har af tidsmæssige grunde skullet gennemføres inden for en ramme af 90 timer (reelt 115 timer). Hovedparten af disse timer er anvendt på at gennemlæse de knap 250 sager, og resten af tiden på en besvarelse af de 4 ovenfor nævnte spørgsmål. Der er ikke foretaget litteraturstudier eller studier af øvrig retspraksis.

2.3 Hovedkonklusioner

2.3.1 Bødeniveauet

Straffene inden for miljøbeskyttelsesområdet er præget af, at de store bøder, der tidligere blev givet i de alvorligste sager, ikke findes i materialet, hvor den største bøde er 150.000 kr. Der er ikke i materialet sager, som efter min mening burde være afgjort med en væsentlig højere bøde end de 150.000 kr.. Enten findes de overtrædelser, der tidligere gav høje bøder ikke, eller også anmeldes de ikke af miljømyndighederne. Generelt set er bøderne i de mindre alvorlige sager lave. Dette gælder ikke blot sager mod private, men også adskillige erhvervsvirksomheder er idømt bøder på få tusinde kroner. F.eks. fik en miljøgodkendt svineproducent en bøde på 5.000 kr. for at have haft 39 dyreenheder mere, end han havde tilladelse til, medens minimumsbøden for overtrædelse af arbejdsmiljøloven er 20.000 kr.

Bøderne for overtrædelse af planloven og naturbeskyttelsesloven er forholdsvis ensartede og meget lave. Hovedproblemet i sagerne er ofte retablering, som kan være kostbar. Dette synes at have medført, at domstolene udmåler bøder på 3.000-5.000 kr. for erhvervsvirksomheder, der klart undlader at rette sig efter påbud. Det gælder også tilfælde, hvor landsretten i en civil sag har fastslået påbuddets lovlighed. Bøder på 1.000 kr. anvendes både over for den, der fylder sin bil med affald og stiller dette uden for en genbrugsstation, som over for den, der tømmer bilen ude i skoven.

2.3.2 Konfiskation

Der er kun pålagt konfiskation i 2 af de knapt 250 sager. I den ene sag blev 15.000 kr. konfiskeret, i den anden blev 20.000 kr. konfiskeret. Lovgivningsmagten har flere gange søgt at sikre sig, at et eventuelt udbytte bliver konfiskeret, eller at en bøde fastsættes så højt, at en eventuel fortjeneste inddrages ad denne vej.

Materialet viser forholdsvis få sager, hvor der er grund til at tro, at overtrædelserne har medført et betydeligt udbytte, som lader sig udregne. Ofte er overtrædelserne motiveret af udsigten til fortjeneste, men hvis den er umulig at udregne, kan den ikke danne udgangspunkt for en sanktion. I flere sager er det dog tydeligt, at tilsynsmyndighederne ikke er fortrolige med, hvorledes en fortjeneste udregnes efter straffelovens konfiskationsregel.

2.3.3 Tvangsbøder

Undersøgelsen søger at dokumentere, at tvangsbøder anvendes i for vidt et omfang, og at denne form for håndhævelse sandsynligvis er ganske uegnet til formålet. Der anføres eksempler på fundamentale fejl ved retsvæsnets behandling af disse sager, ligesom enkelte stikprøver viser, at domme med idømmelse af tvangsbøder langt fra altid har den tilsigtede virkning. Ligeledes nævnes eksempler på en nærmest kafkask proces, før der idømmes tvangsbøder. Giver amtet et påbud, kan der påklages til Naturklagenævnet. Hvis nævnet stadfæster påbuddet, kan adressaten gå til landsretten i en civil sag. Hvis landsretten som 3. instans stadfæster påbuddet, starter sagen om fuldbyrdelse i byretten og kan dernæst havne i landsretten for anden gang, alt imens den pågældende risikofrit kan fortsætte med at overtræde påbuddet. Som en af stikprøverne viser, kan den dømte også fortsætte uændret efter den anden landsretsafgørelse.

Jurister har typisk interesseret sig for undersøgelse af, hvordan man opnår et givet juridisk resultat, i dette tilfælde en dom, der skal sikre, at den tidligere tilstand genoprettes. Det væsentlige er ikke spørgsmålet om at opnå en dom med tvangsbøder, men at etablere et system, der sikrer, at den tidligere tilstand genoprettes. Det nuværende system er sandsynligvis dårligt egnet til dette, men spørgsmålet er mig bekendt aldrig undersøgt. Under hensyn til det meget store ressourceforbrug i disse sager, bør det undersøges grundigt, hvordan man sikrer en rimelig håndhævelse på dette område. Det nuværende system er fra 1842 og fungerer dårligt.

2.3.4 Miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 2

Denne bestemmelse overvejes og anvendes særdeles hyppigt i de alvorlige sager, men nok ikke i videre omfang i sager med bøder på 10.000 kr. Anvendelsen af § 110, stk. 2, er en betingelse for optagelse i Miljøstyrelsens register over miljøansvarlige, der er pålagt en bøde på mindst 10.000 kr. Det påpeges, at dette problem synes at være resultatet af en u hensigtsmæssig lovgivning. Den enkle løsning er at lægge vægt på domstolenes vurdering af, hvor grov en overtrædelse den pågældende har begået, altså bødens størrelse.

2.3.5 Anklagemyndighedens behandling af sagerne

Det er karakteristisk for sagsmaterialet, at sagerne i meget vidt omfang er afgjort med bødeforlæg, som de anmeldte har vedtaget. Det er forholdsvis få sager, der er indbragt for retten, fordi den anmeldte synes, at bødekravet er for højt og har ment at kunne opnå noget ved at lade sagen afgøre ved domstolene. Alt andet lige tyder dette på en forsigtig sanktionskurs. Det er således også påfaldende, at der ikke findes ét tilfælde, hvor anklagemyndigheden har anket for at opnå en strengere sanktion. Dette kan dog i betydelig grad hænge sammen med, at retterne i de forholdsvis få tilfælde, hvor anklagemyndigheden enten i byretten eller i landsretten ved kontraanke har søgt at opnå en skærpelse, har haft meget ringe held. Konklusionen må derfor være, at meget tyder på, at domstolene ikke på det gældende lovgrundlag er indstillet på at idømme mere mærkbare sanktioner.

Summary

Have environmental criminal cases been given lower priority?

A study of almost 250 criminal cases on infringements of the Environmental Protection Act, Nature Conservation Act and the Planning Act shows that only very few cases have resulted in really significant sanctions. As far as environmental cases are concerned, there has been a marked decrease in sanctions in serious cases. The study shows that to a large degree this is due to the fact that the supervisory authorities have almost not reported any very serious cases. The material does not show us whether or not this is due to the fact that such infringements no longer occur, or whether it is merely because they are not reported. The study only concerns the question of whether the sanctions imposed on those who are found guilty can be considered to be reasonable. The study primarily covers the size of fines, use of confiscation of possible profits, and whether the prosecuted parties are to a reasonable degree effectively made to restore the environment to a standard that once more meets the requirements of environmental legislation.

Background and objectives

The Minister for the Environment has started a number of initiatives to ensure better enforcement of the legislation. The objective of this study is to look at a number of criminal cases on nature conservation, environmental protection and planning legislation with a view to assessing the degree to which the processing of cases and sanctions are satisfactory.

The primary objectives of the study are to ascertain whether

1. the level of fines is uniform, and possibly whether these are equivalent to sanctions in other comparable areas e.g., infringements of the working environment legislation
2. the provisions in environmental legislation that include the possibility of more severe sentences for serious cases are used when it is possible to do so, c.f. e.g. Section 110(2) of the Environmental Protection Act
3. confiscation is used to an appropriate degree and whether profits earned or sought are taken into account when setting fines, c.f. e.g. Section 110(5) of the Environmental Protection Act
4. default fines are used to a sufficient degree and in a uniform manner.

The study

With the help of the Director of Public Prosecutions the Ministry of Environment has obtained 133 criminal cases on infringements of environmental legislation and 112 cases on infringements of planning legislation and nature conservation legislation. All cases were completed in 2003 and 2004 and resulted in court rulings, agreement to pay a fine in court or to the police. Therefore, the study does not contain material that can shed light on the reporting practices of the individual supervisory authorities.

Due to time restrictions, the study was carried out within a framework of 90 hours (115 in real terms). Professor Gorm Toftegaard Nielsen, University of Aarhus performed the study. The majority of the hours used was used on reading through the almost 250 cases, and the remainder of the hours was used to answer the four questions mentioned above. No literature studies or studies of other instances of case law have been carried out.

Main conclusions

Level of fines

The sanctions within the environmental protection area are characterised by the fact that there is no trace of the large fines that have formerly been given in the most serious cases. The largest fine in the material is DKK 150,000. According to the author, there are no cases in the material which ought to have resulted in a significantly higher fine than the DKK 150,000. Either the infringements that formerly resulted in large fines do not occur, or the environment authorities do not report them. In general, the fines in the less serious cases are small. This includes cases against both private individuals and against a number of commercial enterprises who have also been sentenced to pay fines of a few thousand Danish kroner. For example a pig farm with environmental approval received a fine of DKK 5,000 for having 39 livestock units more than he had permission for, whilst the minimum fine for infringements of the Working Environment Act is DKK 20,000.

The fines for infringements of the Planning Act and the Nature Conservation act are relatively uniform and small. The main problem in these cases is often restoration, which can be expensive. This seems to have had the consequence that the courts have dealt out fines of DKK 3,000-5,000 for commercial enterprises that clearly refuse to adhere to an order. This also applies to cases where the High Court in a civil case has confirmed the legality of an order. Fines of DKK 1,000 are issued both to those who fill their cars with rubbish and empty it outside a recycling centre, and to those who empty their cars in a forest.

Confiscation

Confiscation has only been utilised in two of the almost 250 cases. In one of the cases DKK 15,000 were confiscated, and in the other DKK 20,000 were confiscated. In several instances, the legislature has attempted to ensure that any possible profits be confiscated, or that a fine be set so high that any possible profits are collected through the fine.

The material shows that there are relatively few cases where there are grounds to believe that infringements have led to significant profits that can be calculated. Often, infringements are motivated by the prospect of making a profit, but if it is impossible to calculate, it cannot form the basis of a sanction. In several cases it is obvious that the supervisory authorities are not familiar with how profits should be calculated in accordance the Danish Penal Code confiscation rules.

Default fines

The study aims to document that default fines are used too extensively, and that this form of enforcement is probably quite unsuitable for this purpose. Examples are given of fundamental errors in the courts' treatment of these cases, just as individual examples show that rulings with sentences to pay

default fines often do not have the desired effect. Likewise, examples are given of an almost Kafkaesque process prior to default fines being issued. If a regional authority issues a fine, it can be sent to appeal in the Nature Protection Board of Appeal. If the Board of Appeal affirms the order, the fined party can launch a civil case in the High Court. If the High Court as a third instance affirms the order, a case on enforcement of the order starts in the city court, and following this can end up in the High Court for a second time, during which time the infringing party can continue infringing the order at no risk. As one of the examples illustrates, the guilty party can also continue in an unchanged manner after the second ruling of the High Court.

Lawyers have typically been interested in studying how we can achieve a given judicial result, in this case a court ruling, that ensures a former status is restored. The most significant matter is not the question of achieving a ruling with default fines, rather it is the establishment of a system that ensures that the former status is restored. The current system seems to be badly suited to this purpose, however to the best of my knowledge this has never been investigated. In consideration of the extremely large use of resources in these cases, a thorough investigation ought to be carried out as to how to ensure reasonable enforcement in this area. The current system is from 1842 and does not work well.

The Environmental Protection Act, Section 110(2)

This provision is considered and is used especially often in serious cases, but not to a wider degree in cases with fines of DKK 10,000. Use of Section 110(2) is a condition for inclusion in the Danish EPA register of environmentally irresponsible parties that have been issued a fine of at least DKK 10,000. It is noted that this problem seems to be the result of inappropriate legislation. A simple solution would be to place greater weight on the courts' assessment of the seriousness of an infringement committed by the party concerned, that is to say the size of the fine.

The Prosecution Service's treatment of cases

The material is characterised by the fact that for the most part the cases have ended with a fine that the accused party has agreed to. There are relatively few cases that have been brought to court because the accused believes the fine to be too high, with a view to achieving something by letting the case be judged by the court. All things being equal, this seems to indicate a cautious approach to sanctions. Likewise, it is also notable that there is not one case where the Prosecution Service has appealed for a more severe sanction. However, to a significant degree this may be connected with the fact that the Prosecution Service has had a very poor success rate in the relatively few cases where it has attempted to obtain more severe sanctions through an appeal in either the city court or in the High Court. Therefore, it must be concluded that much seems to indicate that the courts are not prepared to pass more severe sanctions on the basis of current legislation.

3 Sanktionsniveauet

3.1 Miljøstraffesagerne

3.1.1 Top 5 i forhold til 1995-undersøgelsen

I 1995 udarbejdede jeg Arbejdsrapport fra Miljøstyrelsen nr. 77: Undersøgelse af behandling og sanktionsniveau i miljøstraffesager. Denne undersøgelse (i det følgende benævnt 1995-undersøgelsen) omfattede 84 domme vedr. overtrædelse af miljølovgivningen afsagt i 1993 og 1994. Dommene vedrørte erhvervsmæssig forurening. I materialet var 1 højesteretsdom, 15 landsretsdomme og 68 byretsdomme.

De alvorligste straffe var:

1995-Top 5:

1. 40 dages hæfte og konfiskation af 200.000 kr., sag 32, VLD
2. 40 dages hæfte, sag 43, BRD
3. Bøde på 350.000 kr., sag 14 VLD
4. Bøde på 300.000 kr. og konfiskation af 1,2 mill. kr., sag 60, ØLD
5. Bøde på 300.000 kr. (U 1994.267 H) HRD
(HRD: højesteretsdom; VLD: Vestre Landsrets dom; ØLD: Østre Landsrets dom, BRD: byretsdom)
(Sagsnr. henviser til numrene i 1995-undersøgelsen).

Denne undersøgelse omfatter afgørelser fra 2003 og 2004 både vedrørende miljølovgivning, planlovgivning og naturbeskyttelsesloven. For sammenligningens skyld refererer de følgende tal alene til miljøbeskyttelsesloven:

Der er afsagt 34 domme, hvoraf de 30 er byretsafgørelser og 4 er landsretsafgørelser. Af byretsdomme er de 11 udeblivelsesdomme. I 8 tilfælde er bøderne vedtaget indenretligt. 90 sager er afgjort ved bødeforlæg.

2005-Top 5:

1. Bøde på 150.000 kr., MST 9, BF
2. Bøde på 75.000 kr. + 25.000 kr., MST 42, BF
3. Bøde 75.000 kr., MST 38, BF
4. Bøde 50.000 kr., MST 7, BF
5. Bøde på 40.000 kr., MST 34, BF
(BF: bødeforlæg. Sagerne angives i det følgende ved MST, hvis de vedrører Miljøstyrelsens område og SNS tilsvarende for sager fra Skov- og Naturstyrelsens område. Tallene, der er anvendt, kan anvendes til identifikation i politiets register, jf. bilag 1 og 2).

Det lader sig ikke bestride, at der er markante forskelle på de 2 Top-5-liste. I 1993-1994 var der foruden 80 dages hæfte et samlet bødebeløb for 3 sager på 950.000 kr. og 1,2 mill. kr. i konfiskation. I 2003-2004 var der ingen frihedsstraf, og det samlede bødebeløb var 415.000 kr. (for 5 sager). Endnu mere markant er, at de 5 sager fra denne undersøgelse alle er afgjort med

bødeforlæg. Straffen har altså ikke været hårdere, end at de skyldige virksomheder har accepteret bøderne.

Ikke blot i disse sager er der tale om et langt mindre ressourceforbrug i 2003-2004 end i 1993-1994. Dette er helt generelt med et fald på byretsafgørelser fra 84 til 38 og et fald i landsretsdomme fra 16 til 4. De 4 vedrører mindre sager (MST 69: 10.000 kr. + tvangsbøder, MST 72: 10.000 kr. + tvangsbøder, MST 71: 5.000 kr. + tvangsbøder og MST 81: 2.000 kr. + tvangsbøder). I alle 4 ankesager er det den dømte, der har anket, og anklagemyndigheden har så i de 3 sager kontraanket til skærpelse. De 3 ankesager endte med stadfæstelse. I MST 72 blev bøden forhøjet fra 8.000 kr. til 10.000 kr. uden begrundelse.

Som det fremgår af redegørelsen for de enkelte sager i kapitel 7 er dette ikke ensbetydende med, at sagerne generelt er behandlet dårligere. Der er kun en af top-5-sagerne fra denne undersøgelse, som jeg finder burde være bragt i retten med påstand om frihedsstraf, MST 42, som vedrørte en fjerkræavler, der for at spare udgifterne til lovlig destruktion af døde dyr, nedgravede 50 tons døde dyr.

3.1.2 Fortjenestebøder

Som det fremgår af det følgende afsnit om konfiskation, er det få sager, hvor jeg har fundet grundlag for at antage, at man kunne have bevist en større fortjeneste, som derfor burde være udregnet. I MST 22 anførte amtet, at man ikke kunne udregne fortjenesten ved 8 måneders udskydelse af udbygning af et rensningsanlæg til 4-5 mill. kr. Var besparelsen sat til 4 % p.a., ville den være over 100.000 kr. Bødeforlægget på 25.000 kr. er derfor for lavt i forhold til kravet i miljøbeskyttelsesloven § 110, stk. 5. Ligeledes undrer det, at politiet i MST 34 ikke søgte at finde ud af, om det var en konventionalbod, der var grunden til en entreprenørvirksomheds grove overtrædelse. Entreprenørens folk erklærede blankt, at virksomheden ikke ville rette sig efter et påbud om kun at udføre støjende arbejde inden for normal arbejdstid. Det havde man ikke tid til, da ombygningen i det indre København skulle være færdig til en bestemt dag. Bødeforlægget på 40.000 kr. var dog dobbelt så stort som kommunens forslag.

Som det i øvrigt fremgår af redegørelsen under konfiskation, har anklagemyndigheden ikke haft held med at påstå bøder ud fra den ved overtrædelsen opnåede fortjeneste. I et vist omfang skyldes dette, at miljømyndighedernes beregninger ikke har været holdbare. Men i langt de fleste sager har fortjenesten eller besparelsen været af så ringe karakter, at der ikke har været anledning til at undersøge spørgsmålet om dens størrelse. Det bør i denne forbindelse bemærkes, at virksomhederne i 2003-2004 i flere tilfælde har betalt høje erstatninger med godt 7 mill. kr. som det højeste beløb. Alene disse erstatninger medfører, at der ikke har været nogen fortjeneste. Det bør derfor bemærkes, at erstatningsbeløbene naturligvis har en præventiv effekt.

Der er efter min bedømmelse ikke tvivl om, at der ikke i 2003-2004-sagerne er sager, der ved en mere grundig behandling ville have resulteret i bøder svarende til top 5 fra 1993-1994. Om dette skyldes, at virksomhederne ikke har begået så grove overtrædelser som 10 år tidligere, eller om det skyldes, at disse overtrædelser ikke opdages eller ikke anmeldes af tilsynsmyndighederne, kan naturligvis ikke afgøres ud fra det fremsendte materiale.

Det fremgår af gennemgangen af afgørelserne om straf for ikke at efterkomme pligten til at underrette miljømyndighederne om uheld ved forurening – eller fare herfor – at bøderne forekommer mig meget lave i betragtning af, at en virksomhed givetvis ofte kan have betydelige økonomiske interesser i at skjule sit udslip. Bøderne har på dette område været højst 10.000 kr. og ofte lavere. I betragtning af, at virksomheden kan satse på ikke at blive opdaget og således slippe for et betydeligt erstatningsansvar eller betydelige oprensningsudgifter, er bøderne uden præventiv virkning. At der konkret foreligger et sådant motiv til en virksomheds tavshed kan naturligvis ikke bevises, ligesom der jo ikke er opnået nogen besparelse eller fortjeneste i de undersøgte sager. Her er virksomheden jo blevet identificeret og derfor pålagt udgifterne.

Det har været karakteristisk for lovgivers mange forsøg på at opnå en skærpelse af strafniveauet for overtrædelse af miljøbeskyttelsesloven, at man i meget høj grad har fokuseret på virksomhedernes fortjeneste eller besparelse ved at overtræde loven. Myndighedernes evne til at beregne disse fortjenester er, så vidt jeg kan skønne, ikke forbedret, snarere tværtimod. Naturligvis kan denne evne optimeres, men spørgsmålet vil ikke få betydning i det store antal sager, hvor der ofte ikke er nogen beviselig fortjeneste, eller hvor denne er ubetydelig.

3.1.3 Andre bøder

På flere områder er der i de mindre sager betydelig forskel på de pålagte bøder, uden at denne synes at bygge på, at sagerne adskiller sig væsentligt fra hinanden.

Som nævnt i afsnit 7.6.2 er det svært at se en linje i bøder til skrothandlere m.v. for deres ulovlige opbevaring af skrotbiler. F.eks. gav opbevaring af 13 biler en bøde på 2.000 kr. (MST 82), 29 biler 5.000 kr. (MST 114), 44 biler to bøder på hver 20.000 kr., 3 biler 2.000 (MST 81). Det vil her være nærliggende at tage udgangspunkt i antallet af biler og sætte beløbet til 1.000 kr. eller 2.000 kr. pr. bil og eventuelt forhøje for særlig uforsvarlig opbevaring. Hvis bøden er tilstrækkelig høj, vil det sandsynligvis blive overflødigt at bruge tvangsbøder i disse sager. En bøde for den seneste tid med oplysning om, at fortsat overtrædelse vil medføre en ny højere bøde, vil nok være mere effektiv end tvangsbøder.

Den samme usikkerhed ses i afsnit 7.6.3 om afbrænding af biler. Her ligger flere bøder på 1.000 kr., mens to brødre i MST 106 fik hver en bøde på 5.000 kr. for afbrænding af dele af forældrenes bil. Her er samme behov for en udgangstakst, der vel bør være højere end ved opbevaring og måske 3.000 kr. pr. bil.

I afsnit 7.7.5 fremhæves også behovet for retningslinjer ved privates afbrænding af andet end biler, og det foreslås, at udgangspunktet ved afbrænding af ikke-forurenende materiale sættes til 1.000 kr. og af forurenende, f.eks. bildæk, plastik, tæpper o.s.v., til 3.000 kr.

Omvendt anbefales i afsnit 7.10 at overveje at klare efterkommelse af påbud om tilslutning til offentlig kloak uden at rejse straffesager, men gennem mere effektive selvhjælpshandlinger.

3.2 Skov- og Naturstyrelsens sager

3.2.1 Top 5 for disse sager:

1. Bøde på 69.500 kr., SNS 120, BF
2. Bøde på 40.000 kr., SNS 12, BF
3. Bøde på 31.000 kr., SNS 114, BRD
4. Bøde på 27.500 kr., SNS 119, BF
5. Bøde på 5.000 kr. + konfiskation på 20.000 kr., SNS 97, BV (BV: indenretlig bødevedtagelse).

Det karakteristiske for disse sager er, at de primært vedrører reglerne om for mange dyreenheder (DE) i forhold til producentens areal. Dette gælder største, tredje- og fjerdestørste bøde. Den femtestørste bøde vedrører overforbrug af foder i dambrug. Vedrørende for mange dyreenheder fremgår det af gennemgangen i afsnit 8.8, at fødevaredirektoratet har arbejdet med en praksis med 500 kr. pr. illegal dyreenhed. Praksis er nu ændret til en udregning ud fra det manglende areal, uden at dette medfører væsentlige ændringer. Det er på denne baggrund påfaldende, at en svineproducent, som har miljøgodkendelse til sin svinefarm, alene får en bøde på 5.000 kr. for at have haft 39 dyreenheder for meget, MST 41. Var han dømt efter de ovenfor nævnte harmoniregler for antal dyr og areal, havde bøden været 19.500 kr.

Som nævnt vedrører den femtestørste sanktion overforbrug af foder i dambrug. På dette punkt har Højesteret udstukket faste retningslinjer for strafudmålingen. Man kan selvfølgelig diskutere, om det er rimeligt, at bøden alene er en fjerdedel af den opnåede fortjeneste, jf. nedenfor om bødeudregningen på andre speciallovsområder. I SNS 97 er fortjenesten i anklageskriftet angivet til 40.000 kr. Sagen sluttes med vedtagelse af bøde for overtrædelse med en angivet fortjeneste på 20.000 kr. Det fremgår ikke af sagen, hvorfor konfiskationsbeløbet halveres.

Kun den næststørste bøde vedrører Skov- og Naturstyrelsens kerneområder: planloven eller naturbeskyttelsesloven. Sagen indeholder alene bødeforlægget med en påtegning om, at bøden nedsættes fra 75.000 kr. til 40.000. Sagen er i øvrigt atypisk ved at vedrøre forbudte arrangementer på et besøgsladbrug.

3.2.2 Afgørelsesmåden for alle sagerne

60 af sagerne er afgjort med bødeforlæg, 13 med bødevedtagelse, 7 med udeblivelsesdomme og 20 er afgjort ved byretsdom, heraf de 12 med idømmelse af tvangsbøder. Alene 3 er afgjort af landsretten og i alle 3 tilfælde drejer det sig om lovliggørelsessager efter planloven med påstand om tvangsbøder. Det er karakteristisk, at alle 3 sager er anket af de dømte, og at anklagemyndigheden i de 2 påstod stadfæstelse og i den tredje skærpelse, dog navnlig af tvangsbøderne. I den ene sag, SNS 13, blev bøderne nedsat, jf. nedenfor under planloven. Der findes altså i materialet ligesom ved miljøsagerne ikke ét eksempel på, at anklagemyndigheden har anket en byretsafgørelse for at få forhøjet bøden. At sager overhovedet er indbragt for byretten skyldes i høj grad påstand om tvangsbøder.

3.2.3 Planlovssager

Bortset fra SNS 12 (hvor sagsmaterialet som nævnt mangler) er alle sagerne afgjort med bøder fra 1.000 kr. til 10.000 kr. Kun i én sag er bøden 10.000 kr. Denne sag, SNS 18, forekommer mig dog at være af mindre strafværdighed, fordi overtrædelserne hele vejen igennem var begået af virksomhedens gartner, hvis forsikringsselskab da også påtog sig at dække udgifterne ved lovliggørelse. I SNS 10 fik hustruen, der ejede en ulovlig lagerhal, en bøde på 3.000 kr., og manden, der drev virksomheden, en bøde på 5.000 kr. Som nævnt påstod anklagemyndigheden ikke forhøjelse af disse bøder, selv om det drejede sig om en erhvervsvirksomhed, som havde tilsidesat et påbud om at fjerne en større bygning. Påbuddet var stadfæstet af både Naturklagenævnet og landsretten inden straffesagen overhovedet startede. Den idømte straf har efter min opfattelse ingen præventiv virkning og må tages som udtryk for, at både anklagemyndigheden og domstolene anser det for lidet strafværdigt, at en virksomhed ikke retter sig efter et påbud, der forvaltningsretligt er prøvet i to instanser. At påbuddet skulle efterleves, markerede landsretten klart ved at firedoble tvangsbøderne. I SNS 3 brugte en bilforhandler klart ulovligt en grund til biludstilling og fortsatte hermed efter politianmeldelse og 7 politibesøg under efterforskningen. Virksomhedens eneste begrundelse for overtrædelserne var, at salget gik strygende, og at man derfor havde travlt. Både anklager og dommer accepterede, at sagen blev afgjort med en bøde på 3.000 kr. Klarere kan det næppe udtrykkes, at det var klogt, at autoforhandleren ikke rettede sig efter påbuddet, så længe der var behov for at overtræde det. Først da forhandleren mistede sin autorisation til at forhandle, rettede han sig efter påbuddet.

I den tredje alvorlige sag (SNS 24) vedr. erhvervsvirksomheder, brugte to tiltalte i 5 år en villa ulovligt til erhverv. Forholdet blev endog delvis søgt skjult ved, at den ene urigtigt anmeldte folkeregisteradresse til villaen, mens boligen reelt blev brugt til erhverv. De to tiltalte fik hver en bøde på 5.000 kr. og blev idømt tvangsbøder af samme størrelse pr. måned. Imidlertid var deres erhvervsproblem løst, da virksomheden nu var blevet godt konsolideret og derfor skulle flyttes. Også her må man sige, at det ud fra en økonomisk betragtning var særdeles klogt af dem at overtræde reglerne. Ved at idømme tvangsbøder på 5.000 kr. månedlig synes retten at have markeret, at den godt var klar over, at der skulle fastsættes en rimelig høj tvangsbøde, for at den ville få virkning. Det svarer ikke til idømmelsen af de to strafbøder på 5.000 kr.

Bøderne vedr. privates tilsidesættelse af påbud er meget naturligt som udgangspunkt endnu mindre. I SNS 13 havde et ægtepar fået amtets afgørelse for, at de i en meget lang årrække havde beboet et sommerhus ulovligt og ulovligt havde udvidet dette ganske betydeligt, hvorfor de skulle flytte og føre sommerhuset tilbage til et lovligt omfang. Afgørelsen blev stadfæstet med enkelte korrektioner af Naturklagenævnet og dernæst stadfæstet af landsretten i en civil sag. Afgørelsen var i betydelig grad begrundet med, at ombygningerne forsætligt til dels var skjult for myndighederne. Ægteparret foretog sig intet, uanset det nu turde være klart, at amtets afgørelse stod fast. Byretten idømte dem hver en bøde på 15.000 kr. og tvangsbøder på 1.500 kr. ugentligt. De ankede til landsretten og fik bøderne nedsat til hver 5.000 kr. og tvangsbøderne til 1.000 kr. ugentligt. Landsrettens begrundelse for den markante bødenedsættelse var, at der ifølge lovmotiverne til sommerhusbestemmelserne alene skulle idømmes en bøde på 5.000 kr. for hele husstanden, hvor byretten havde lagt til grund, at bøden skulle være 5.000 kr. pr. husstandsmedlem. Man kunne have diskuteret, om det ikke er

skærpende, at en overtrædelse af reglerne er fastslået så klart som her af både Naturklagenævn og landsret i en forudgående civil sag. Men den tanke ses ikke i dommens præmisser, der tværtimod slår fast, at "der ikke er oplyst omstændigheder, der kan begrunde en højere bøde." Dernæst anfører landsretten, at bøden for ikke at efterkomme påbuddet om retablering "skal udmåles efter de samme retningslinjer." Herefter fastslås, at denne overtrædelse skal medføre en samlet bøde på 5.000 kr.. Det er mig ikke muligt at forstå, hvorledes landsretten når frem til, at bødestørrelsen skal være den samme for disse to forhold, men sagen viser, at landsretten er meget lidt tilbøjelig til at give en højere bøde – i hvert fald til private – end 5.000 kr. for at undlade at efterkomme et retableringspåbud. Igen må man håbe, at parrets advokat ikke har rådet dem til at efterkomme påbuddet. Det ville økonomisk have været ufornuftigt.

På baggrund af denne sag forekommer det forståeligt, at bøderne for privates tilsidesættelse af myndighedernes lovliggørelsespåbud straffes med bøder på op til 3.000 kr.

For hele planlovsområdet må konklusionen blive, at bøderne befinder sig på et så lavt niveau, at de er uden præventiv virkning. Noget tyder imidlertid på, at domstolene er meget lidt tilbøjelige til at idømme bøder på et rimeligt præventivt niveau i disse sager. Dette kan meget vel hænge sammen med, at sagerne primært vedrører spørgsmålet om lovliggørelse og at, at domstolene derfor ikke traditionelt har opfattet sagerne som strafværdige. Denne holdning opretholdes endog, hvor landsretterne i civile sager har fastslået, at der skal ske lovliggørelse, om end denne afgørelse ikke er faldet i et fuldbyrdelsessøgsmål, fordi borgeren blot har tabt sin sag mod Naturklagenævnet. At sagerne ofte heller ikke lykkes vedrørende den fysiske lovliggørelse fremgår af afsnittet nedenfor om tvangsbøder. Problemerne kan efter min opfattelse ikke løses uden en lovændring.

3.2.4 Overtrædelser af naturbeskyttelsesloven

Sagerne vedrørende § 3-områder (moser, heder, vandløb m.v.) har en vis lighed med de ovenfor omtalte planlovssager ved, at hovedformålet ofte er retablering. Nogle af sagerne vedrører erhvervsvirksomheder. I SNS 29 havde en landmand ulovligt foretaget opdyrkning af et hedeareal på 0,3-0,4 ha. Selv efter Naturklagenævnets afgørelse fortsatte landmanden med at tilså arealet. Han fik ved byretsdom en bøde på 2.000 kr. Den lave bøde skyldes, at landboforeningen havde rådet ham til at fortsætte dyrkningen også efter afgørelsen fra Naturklagenævnet. Landmanden forklarede dog i retten, at han var klar over, at det var ulovligt. I SNS 35 havde en landmand tilplantet 0,6 ha hede med juletræer og undladt at efterkomme et påbud om at fjerne træerne. Han blev idømt en bøde på 5.000 kr. og tvangsbøder. Han ankede til landsretten og frafaldt anken dagen før sagerne skulle behandles i landsretten. Således skaffede han sig gratis en ny frist for lovliggørelse. I SNS 36 havde en 80-årig gårdejer indgået kontrakt med amtet om tilskud til miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger og fik i denne forbindelse klar besked om, at plantedækket på hans strandeng var beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at plantedækket skulle opretholdes i hele kontraktens løbetid. Strandengen var en del af udpegningsgrundlaget for EF-habitatsområdet. Oprindelig bortgravede ejeren 10-20 cm af muldjorden på 0,3 ha. Han fik skriftligt standsningspåbud, men afgravede endnu 400 m² og fræsede arealerne, der var gravet i og yderligere et stykke jord, i alt 6.500 m². Han nægtede at oplyse sin

fortjeneste ved salg af jorden, da det spørgsmål alene vedrørte skattevæsnet og ham selv. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg på 5.000 kr.

Bortset fra en bøde på 10.000 kr. til en golfklub for at have anvendt et fredet areal til golfbane og undladt at efterkomme et påbud (SNS 27) og de ovennævnte sager er bøderne for overtrædelse af § 3 på 3.-4.000 kr.

3.2.5 Affaldssager

Knap en tredjedel af alle sagerne vedrører bortskaffelse af affald med henkastning eller lignende. 25 af sagerne er afgjort med bøder på højst 1.000 kr. 6 sager er afgjort med højere bøder.

De fleste sager vedrører privates bortkastning eller henstilling i skov, på P-pladser eller uden for lukkede genbrugsstationer. Der er ikke tale om, at frokostgæster i naturen eller på P-pladsen ikke har ryddet op efter sig, men personer der har anbragt affaldet i bilen for at bortskaffe det. Bødeniveauet forekommer mig meget lavt, selv om det er privates overtrædelser. Efter min opfattelse kan en bøde på 1.000 kr. for henstilling uden for en modtagestation accepteres, hvorimod henstilling eller henkastning i naturen, typisk i en skov, bør medføre betydeligt højere bøde både p.g.a. ødelæggelsen af naturen, at fjernelsen her typisk er mere bekostelig end uden for en modtagestation eller på P-plads, og endelig går der ofte længere tid, før bortkastning i naturen opdages. En bøde på 2.000 kr. vedrørende P-pladser og 3.000 kr. for henkastning i naturen ville være praktikable og rimelige udgangspunkter for bøderne.

I tilfælde, hvor den anmeldte som i SNS 91 ad to gange på en P-plads havde tømt en trailer for byggeaffald, bør bøden være højere. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg på 2.000 kr. Ligeledes bør bøden forhøjes ved erhvervsvirksomheders bortskaffelse på denne måde. I SNS 80 fik ejeren af en blomsterforretning en bøde på 1.000 kr. for at have henkastet 50 gasbetonsten og en kasse med mursten på en P-plads. I et sådant tilfælde bør bøden være betydeligt højere.

3.3 Strafudmålingen ved andre speciallovsovertrædelser

På flere speciallovsområder er bødeudmålingen knyttet til fortjenesten ved overtrædelsen. Særligt ved skattesvig er det oplagt at sætte bøden i forhold til den opnåede skattebesparelse. Bøden er ved forsætlig overtrædelse to gange beløbet, ved grov uagtsom overtrædelse en gang beløbet. Der sker i disse sager ikke konfiskation, men fortjenesten inddrages her lige så effektivt ved efterbetaling af den unddragne skat. Ved ulovlige anpartshaverlån fastsættes bøden som 5 % af lånets hovedstol. Hvis beløbet tilbagebetales med renter inden en vis frist, halveres bøden. Når bødebeløbet her er langt mindre end ved skattesvig, skyldes det, at der alene er tale om lån. I sagerne om overforbrug i dambrug fastsættes bøden til ¼ af den opnåede fortjeneste. I sager om ulovligt fiskeri er bøderne ofte 1/10 af det konfiskerede beløb. Det bør i denne forbindelse bemærkes, at konfiskationspraksis på dette område er forholdsvis streng.

På andre områder er det reelt ikke muligt at udregne fortjenesten. Dette gælder vedr. ulovlig markedsføring. Bøderne på dette område sættes i betydelig grad i forhold til de afholdte udgifter til den ulovlige annoncering.

På atter andre områder er det ikke muligt at finde relevante beløb til bødeudmålingen. Dette gælder først og fremmest på arbejdsmiljøområdet. Højesteret har på dette område med henvisning til folketingets behandling af en lovændring fastslået, at udgangspunktet er en bøde på 20.000 kr. Højesteret begrundede dette beløb med, at bøderne skulle bringes "op på et niveau, hvor de er mere følelige for virksomhederne", Ugeskrift for Retsvæsen 2000 s. 293. Beløbet forhøjes med 5.000 kr. for hver skærpende omstændighed, f.eks. at der er meddelt påbud.

Bødeniveauet over for virksomheder er inden for næsten hele området for denne undersøgelse betydeligt lavere end inden for arbejdsmiljøstrafferetten. Som nævnt er dette bødeniveau imidlertid opnået ved motivudtalelser til et vedtaget lovforslag, og det er næppe realistisk at tro, at domstolene uden en tilsvarende lovændring med motiver vil hæve niveauet for overtrædelse af miljøbeskyttelses-, naturbeskyttelses- eller planlovgivningen uanset den i Højesterets udtalelse liggende forudsætning om, hvor høje bøder til virksomheder skal være for at være mere følelige.

4 Konfiskation

Efter mbl. § 110, stk. 5, skal der ske konfiskation af et eventuelt udbytte opnået ved overtrædelse af loven. Dette gælder, selv om der ved overtrædelse ikke er voldt skade på miljøet eller er forvoldt fare derfor. Hvis der ikke kan ske konfiskation, skal der tages særskilt hensyn hertil ved udmåling af en eventuel bøde. Den egentlige hjemmel for at konfiskere udbyttet findes i straffelovens § 75, stk. 1. Efter denne bestemmelse kan udbyttet ved en strafbar handling konfiskeres. Fortjenestens størrelse skal efter § 75, stk. 1, 2. pkt., ikke bevises med samme styrke som sædvanligt bevis i straffesager (enhver berettiget tvivl kommer tiltalte til gode). Retten skal i et vist omfang skønne over fortjenestens størrelse.

Der har i straffeloven siden den første mbl. i 1974 været hjemmel for at konfiskere udbyttet. Lovgivningsmagten har i flere forskellige varianter indført regler om udbyttekonfiskation i mbl.'s straffebestemmelse. Formålet har klart været at sikre en øget anvendelse af konfiskation i disse sager. Den sidste ændring i denne retning blev foretaget i 1997 til det ovenfor nævnte indhold af § 110, stk. 5. Ideen er, at der i videst muligt omfang skal ske konfiskation, også selv om der ikke er sket miljøskade, og hvis konfiskation ikke er mulig, skal bødestrafen sættes i forhold til fortjenesten.

I Rigsadvokatens meddelelse nr. 9/1998 om behandling af miljøstraffesager, pkt. 3.4, anføres, at udgangspunktet er, at der i disse sager skal nedlægges påstand om konfiskation af et eventuelt udbytte. Det nævnes, at dette udgangspunkt også gælder, hvis overtrædelsen er formel, som det f.eks. ofte er tilfældet med godkendelsespligtige virksomheder, som påbegyndes før godkendelsen foreligger. Det påpeges, at det i visse tilfælde kan være svært at dokumentere størrelsen af udbyttet, og at bødepåstanden i disse sager skal udformes under hensyn til den økonomiske fordel ved lovovertrædelsen.

Denne undersøgelse omfatter som nævnt 133 sager om overtrædelse af mbl. Der er i én af disse sager foretaget konfiskation af udbyttet, MST 15. Et mejeri vedtog et bødeforlæg og fik konfiskeret 15.000 kr. for i 5 tilfælde inden for 3 måneder at have udledt mælkespildevand i samme å. Sagsmaterialet omfatter alene første side af bødeforlægget. I SNS 97 vedtog en dambruger ved et bødeforlæg konfiskation af 20.000 kr. for overforbrug af foder. Beløbet var oprindeligt opgjort til 40.000 kr. Det er ikke muligt at se, hvorfor politimesteren senere har halveret det.

4.1 I forhold til 1995-undersøgelsen

Der er næppe andre sager i materialet, hvor der af anklagemyndigheden er påstået konfiskation. Dette er overraskende på baggrund af, at der i min 1995-

undersøgelse var påstået konfiskation i 19 ud af 83 sager om industriforurening. Der skete her konfiskation i 15 sager.

1995-undersøgelsen viste, at der især i de største sager var store problemer med at dokumentere de nedlagte konfiskationspåstande. I de tre største sager påstod anklagemyndigheden således samlet konfiskation af 4 mill. kr. og fik konfiskeret 1,2 mill. kr. 1997-ændringen af mbl. § 110, stk. 5, var bl.a. en reaktion mod den begrænsede konfiskation, som min undersøgelse dokumenterede, dog især vedr. de formelle overtrædelser.

Materialet i 1995-undersøgelsen omfattede udelukkende sager om industriforurening, medens denne undersøgelse omfatter alle overtrædelser af mbl. Begge undersøgelser dækker en to-års periode.

Uanset denne forskel på materialet i de to undersøgelser er der ikke tvivl om, at der er sket et stort fald i antallet af konfiskationspåstande. På denne baggrund er det nærmest en detalje, at der ikke findes eksempler på konfiskation vedr. formelle overtrædelser. Som anført ovenfor under afsnittet om sanktionsniveauet er der også markant forskel på sanktionsniveauet i 1995-sagerne og i sagerne i denne undersøgelse. De store sager, der var i 1995-materialet, findes kun i meget begrænset omfang i denne undersøgelse. Som sagsmaterialet til undersøgelsen er udvalgt, er det ikke muligt at sige, om forskellen skyldes, at de store sager ikke findes, ikke anmeldes af miljømyndighederne, henlægges af anklagemyndigheden eller – som den sidste mulighed – er endt med frifindelse.

4.2 De 5 alvorligste sager

I MST 9 vedtog et kommunalt værk for en udledning et bødeforlæg på 150.000 kr., men værket betalte erstatning på 225.000 kr. til sportsfiskerne til udsætning af nye fisk. Der var herefter ikke grundlag for at tro, at værket samlet havde tjent på overtrædelser, medmindre erstatningen blev betalt af et forsikringselskab, og beløbet måske derfor ikke skal fradrages i et eventuelt udbytte. Miljøstyrelsen anførte i sin udtalelse om sagen, at man kunne overveje konfiskation af værkets besparelse ved ikke at have været tilsluttet elektronisk døgnovervågning. Værket oplyste, at en sådan tilslutning til værkets egen døgnovervågningssystem ikke ville have kostet noget. Der var i denne sag næppe basis for konfiskation.

I MST 42 havde en fjerkræavler nedgravet ca. 50 t døde fjerkræ for at spare udgifterne til lovlig destruktion. Der er i sagen et meget omfattende og grundigt arbejde for at fastlægge omfanget af nedgravningerne og dermed skaffe et grundlag for beregning af fortjenesten. Et af problemerne ved sagen var, hvad der skulle ske med de nedgravede dyr. Disse kunne p.g.a. blandingen med jord ikke sendes til normal destruktion. Amtet arbejdede på at skaffe dispensation til lovlig deponering, men spørgsmålet var ikke afklaret, da sagen blev afgjort strafferetligt. Det var således ikke muligt for anklageren at opstille et regnskab over virksomhedens endelige fortjeneste. Det var vel end ikke muligt at afgøre, om udgifterne til opgravning og deponering ville overstige besparelsen. Det havde næppe været rimeligt at stille straffesagens behandling i bero på ubestemt tid, og derfor blev sagen afgjort med en bøde på 75.000 kr. til selskabet og 25.000 til lederen og indehaveren af selskabet.

I MST 38 forelå 10 forhold. De 5 vedrørte udledning til et vandløb. I hvert fald en af disse var alvorlig med udledning svarende til 38.-40.000 PE. Endvidere forelå 5 vilkårsovertrædelser vedr. etablering og brug af et regnvandsbassin. Der er i sagen antydninger af, at nogle af forholdene havde givet en besparelse på 80.-90.000 kr., men der findes i sagen ingen egentlige beregninger af et eventuelt udbytte. Det er mig ikke muligt at vurdere, om det havde været muligt at lave en sådan beregning. Sagen forekommer både økonomisk og forureningsmæssigt svær at overskue. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg på 75.000 kr.

I den fjerde alvorligste sag, MST 7, vedtog et kraftvarmeværk et bødeforlæg på 50.000 kr. for udledning til betydelig skade for et rensningsanlæg. Erstatningskravet er i sagen oplyst til godt 7 mill. kr., hvorfor der ikke i denne sag var anledning til at overveje konfiskation.

Endelig vedtog et entreprenørselskab i MST 34 et bødeforlæg på 40.000 kr. for at have fortsat støjende arbejde på et større byggeri, selvom kommunen flere gange havde indskærpet, at arbejdet uden for de angivne arbejdstider skulle standses. Virksomheden lagde ikke skjul på, at denne uanset påbud og indskærpelser skulle være færdig med arbejdet og derfor ville fortsætte sine overtrædelser. Overtrædelserne strakte sig over en uge. Kommunen indstillede en bøde på 20.000 kr. Som nævnt vedtog selskabet den dobbelte bøde. I en sag som denne havde det efter min opfattelse været meget nærliggende at undersøge, om entreprisekontrakten indeholdt en aftale om konventionalbod. En forespørgsel til selskabet eller bygherren ville sandsynligvis have medført oplysning om dette spørgsmål, men sagen er nærmest ikke efterforsket bortset fra rene formalia. Dette er den eneste af de fem sager, hvor jeg finder, at der var anledning til at dyrke konfiskationsspørgsmålet.

4.3 Øvrige sager

I nogle sager har miljømyndighederne forsøgt at beregne fortjenesten ved den anmeldte overtrædelse. I MST 111 havde en maskinstation påtaget sig at rive et stort hønsehus ned. Indehaveren gav de ansatte ordre til at brænde huset af. Da ca. 1/3 af huset var brændt, blev arbejdet standset af myndighederne. Kommunen opstillede et regnskab, hvorefter entreprenøren havde sparet ca. 33.000 kr. ved at brænde halvdelen af huset. Entreprenøren hævdede, at hans besparelse alene var 10.-12.000 kr. Politiets skøn var, at 1/3 var nedbrændt, mens kommunens folk mente, at det var halvdelen, der var nedbrændt. Anklageren indgav et anklageskrift med en angiven bødepåstand på 35.000 kr., men trak senere sagen tilbage fra retten og udstedte et bødeforlæg på 25.000 kr. Grunden hertil er ikke oplyst i materialet, men kan skyldes den nævnte uenighed om, hvor meget der var brændt og derfor om besparelsens størrelse.

I MST 104 om en anden professionels afbrænding af bygningsaffald havde kommunen foreslået en bøde på 8.000 kr. ud fra en skønsmæssig vurdering af, hvad der var brændt af, og hvad udgiften til bortskaffelse ville have været. Da sigtede ikke vedtog et bødeforlæg på 8.000 kr., blev sagen indbragt for retten, hvor den efter dommerens tilkendegivelse blev afgjort med vedtagelse af en bøde på 2.000 kr. Samme sigtede havde måneden før vedtaget et bødeforlæg på 3.000 kr. for en lignende afbrænding.

Allerede fordi det ifølge sagens natur er vanskeligt at fastslå, hvor meget der er brændt, er det i disse sager vanskeligt at afgøre størrelsen af besparelsen ved at undgå aflevering til deponering.

I MST 22 oplyste amtet, at man ikke fandt det muligt at udregne besparelsen ved 8 måneders forsinkelse af udbygning af et rensningsanlæg. Kommunen oplyste udgifterne til 4-5 mill. kr. Spørgsmålet om udbyttekonfiskation er næppe dyrket under efterforskningen. Med udgangspunkt i 4 % p.a. og en anlægsudgift på 8 måneder er rentebesparelsen godt 130.000 kr. Muligvis er anlægsudgifterne steget i perioden, men sagens afgørelse med et bødeforlæg på 25.000 kr. må anses for at stride mod mbl. § 110, stk. 5, uanset om man havde søgt konfiskation eller bødepåstand i forhold i fortjenesten.

I MST 114 forklarede miljømedarbejderen, at han ville anslå tiltaltes besparelse ved ikke at have afleveret en række biler til skrotning til omkring 33.000 kr. Byretten idømte en bøde på 5.000 uden videre begrundelse. Det kan skyldes, at medarbejderens beregning er åbenbart forkert, da besparelsen blot er udskudt og altså en brøddel af de 33.000 kr. Samme fejl begås af tilsynsmyndigheden i MST 63 vedr. undladelse af at etablere en pligtig målerbrønd til 12.500 kr. Politimesteren havde her opfordret tilsynsmyndigheden til at regne på fortjenesten. Sagen blev ved dom afgjort med en bøde på 25.000 kr. til selskabet og 10.000 kr. til lederen. Besparelsen ved overtrædelserne synes at være væsentlig mindre.

4.4 Konklusion

Som det fremgår af ovenstående, er det i forholdsvis få sager, hvor det ville have været nærliggende at foretage efterforskning med henblik på at finde størrelsen af et eventuelt udbytte. Dette har naturligt medført, at der hverken er sket konfiskation eller udmålt bøder ud fra den sigtedes besparelse. Det bødeniveau, som Fødevarerdirektoratet følger vedr. harmonikravet mellem dyreenheder og areal, er fastsat ud fra betragtninger over den gennemsnitlige fortjeneste ved disse overtrædelser. Desuden er der efter Højesterets afgørelse (Ugeskrift for Retsvæsen 2001 s. 1046) fast praksis for konfiskation af fortjenesten ved overforbrug af foder i dambrug. Den væsentligste begrundelse for det dramatiske fald i konfiskationer må derfor skyldes sagernes ændrede karakter. Men materialet viser også, at tilsynsmyndigheder og politi ofte ikke besidder den nødvendige sagkundskab til at foretage beregninger af eventuelle fortjenester eller besparelser ved overtrædelserne. Til gengæld pålægges forureneren ofte at betale en betydelig erstatning.

5 Anvendelsen af tvangsbøder

Der er pålagt tvangsbøder i 16 af de 133 sager fra Miljøstyrelsen og i 16 i Skov- og Naturstyrelsens 112 sager. Selv om antallet af sager ikke tyder på det, har tvangsbøderne en mere central placering i Skov- og Naturstyrelsens sager, fordi retableringen af naturen eller den lovlige tilstand er meget væsentlig i håndhævelsen af plan- og naturbeskyttelsesloven, hvor omkostningerne ved retablering ofte er store, medens de almindelige bøder er meget beskedne. I 20 sager efter planloven er der tvangsbøder i de 12, og i de 6 sager efter naturbeskyttelsesloven, som vedrører egentlige ændringer i naturen som omfattet af § 3, er der pålagt tvangsbøder i de 3 sager.

5.1 Miljøstraffesager

I miljøstraffesager er tvangsbøder primært anvendt i sager om skrotbiler og i sager om spildevandstilslutning til offentlig kloak eller etablering af særligt spildevandsanlæg.

Det er ikke muligt ud fra materialet at se, om der burde være påstået tvangsbøder i flere sager. I nogle sager oplyses ikke, om der før den strafferetlige afgørelse er sket lovliggørelse, men det er nærliggende at tro, at dette er meddelt politiet eller anklageren telefonisk, uden at jeg har kunnet se det.

I adskillige af disse sager anvendes tvangsbøder over for personer, der har undladt at efterkomme påbuddet, fordi de ikke har råd. Det er efter min opfattelse tvivlsomt, om tvangsbøder er et velegnet middel i disse sager, jf. nedenfor om tvangsbødeinstituttets effektivitet. Tvangsbøderne har i de fleste tilfælde været 500 kr. ugentligt. Der er idømt tvangsbøder i 5 af sagerne. I de 2 skete efterfølgende opfyldelse rettidigt. I 1 sag gik dømte konkurs måneden efter dommen, hvorefter tvangsbøderne er uden værdi, i 1 sag vedtog tiltalte tvangsbøderne, selv om ejendommen efter salg allerede var overtaget af en anden. Her er tvangsbøderne også uden betydning og viser alene, at hverken anklager, dommer eller tiltalte forstod reglerne om tvangsbøder. I den sidste sag er det ikke oplyst, om forholdet blev lovliggjort, men sagen synes at vedrøre grundejerens påstand om påbuddets ulovlighed, så her ville forholdet måske være blevet lovliggjort efter dommen under alle omstændigheder.

Den anden større kategori vedrører ulovlig anbringelse af skrotbiler. Tvangsbøderne er her typisk 500 kr. ugentligt uafhængigt af antallet af biler, dog med et par domme med 1.000 kr. ugentligt for henholdsvis 2 og 3 biler. Der er meget forskel på, hvor præcist bilerne angives – der er jo intet registreringsnummer på dem. I nogle tilfælde angives de helt præcist med stelnummer, andre ved vognmærke eller biltype (personvogn, varevogn etc.) og endelig er nogle angivet helt løst ved "3-4 biler." Uanset hvordan retten

har formuleret afgørelsen, er problemet, at tvangsbøderne kun kan bruges i forhold til de biler, der er omfattet af dommen. Tvangsbøderne kan ikke bruges til at forhindre, at nye biler anbringes på grunden.

I MST 72 skulle dømte anmelde virksomheden, skaffe sikker belægning til at opbevare bilerne på og begrænse antallet til højst 5 biler. Det sidste led kan nok opnås momentant, men tvangsbøderne kan ikke bruges, hvis antallet på ny bringes over 5. I MST 63 bruges tvangsbøderne til at gennemtvunge etablering af en målerbrønd. Dette er et godt eksempel på den tilsigtede anvendelse af tvangsbøder.

Endelig bør i denne kategori nævnes MST 37, hvor tiltalte blev pålagt tvangsbøder på 30.000 kr. månedligt til "at ophøre med den i sagen omhandlede virksomhed og fjerne det beskrevne deponi af bygningsaffald." Tvangsbødernes størrelse er enestående. Den kommunale sagsbehandler har oplyst telefonisk, at forholdet var lovliggjort, da hun var ude at kontrollere forholdet, men at hun ikke kunne sige, om det var i orden ved fristens udløb, fordi hun først modtog dommen efter fristens udløb. Den samme langsommelighed ses i flere andre sager.

I MST 63 pålægges både selskab og direktør tvangsbøder på 2.000 kr. månedligt. Normalt pålægges tvangsbøder alene selskabet. Dette er formentlig det korrekte.

5.2 Skov- og Naturstyrelsens sager

Planlovssagerne er udførligt refereret i afsnit 8.1 af denne undersøgelse. Det er tydeligt, at sagerne ganske primært har handlet om lovliggørelse af forholdene. Strafmæssigt tilhører de småsagskategorien bortset fra SNS 12, der ikke er gennemgået på grund af det fremsendte materiales store mangler. Med en enkelt undtagelse er bøden højst 5.000 kr., selv om der i flere tilfælde er tale om erhvervsvirksomheder, som klart har undladt at efterkomme påbud. Undtagelsen er SNS 18, hvor tiltalte blev dømt for at have fældet bevaringsværdige træer og undladt at retablere efter et meddelt påbud. Sagen er speciel, da overtrædelsen i betydelig grad må tilskrives virksomhedens gartner, ligesom det også må anses for hans professionelle ansvar, at retableringen ikke skete fuldt lovligt. Hans ansvarsforsikringselskab var ifølge oplysningerne i sagen indstillet på at betale for den korrekte retablering. Det er overraskende, at det er denne sag, domstolene har bedømt som den groveste. Lovliggørelse ville i denne sag næppe volde de store problemer.

Det mest påfaldende ved sagerne er det meget store ressourceforbrug i de efter sagsakter omfangsmæssigt største af sagerne. Den, der ikke ønsker at efterkomme et påbud om lovliggørelse, kan påklage påbuddet til Naturklagenævnet. Hvis nævnet stadfæster påbuddet, kan den pågældende sagsøge nævnet. I sagerne SNS 10 og 13 tabte begge adressaterne for påbuddene i landsretten deres civile sag mod Naturklagenævnet. Man skulle tro, at det herefter var afgjort, at påbuddet om retablering skulle efterkommes. Imidlertid startede begge sager herefter i byretten som straffesager. I begge sager blev idømt tvangsbøder til retablering. Begge sager blev anket til landsretten, der stadfæstede, at der skulle ske lovliggørelse. Påbuddet kan altså i disse sager som udgangspunkt prøves af Naturklagenævnet, landsretten, byretten og igen landsretten. Der er næsten ikke noget at sige til, at borgerne får den opfattelse, at man kan træne lovliggørelsen i det uendelige. Som

nævnt i referatet af SNS 13 har landsrettens afgørelse om lovliggørelse inden den 14.10.2004 ikke medført, at der i slutningen af september 2005 er foretaget lovliggørelse. Det er i denne sag specielt, at de tiltalte i landsretten påstod tvangsbøderne nedsat. Det tyder næsten på, at man ikke har været indstillet på at efterkomme dommen.

Jeg har kontaktet enkelte sagsbehandlere hos tilsynsmyndighederne. Specielt har der været givet udtryk for frustration over, at idømmelse af tvangsbøder ikke har ført til lovliggørelse. Enten fordi bøderne ikke er blevet inddrevet, eller fordi den dømte har valgt at betale bøderne. Ofte har – som det også fremgår af enkelte referater i afsnit 7 og 8 – tilsynsmyndighederne først fået udskriftet af dommen efter den frist, som retten havde sat for lovliggørelse, var overskredet. I et enkelt tilfælde gjaldt dette, selv om tilsynsmyndigheden havde bedt om kopi af dommen og endog havde rykket for kopien, MST 72.

5.3 Fejl ved håndteringen af tvangsbøder

Sagsmaterialet er rigt på eksempler, hvor myndighederne ikke har håndteret spørgsmålet om tvangsbøder korrekt. I SNS 32 instruerede den efterforskende politiassistent anmeldte om ikke at efterkomme påbuddet, før embedets anklager havde taget stilling til dets lovlighed. Efter 4½ måned meddelte anklageren, at man ikke ville tage stilling til påbuddets lovlighed. Lovliggørelsesfristen var da sprunget, og man undlod derfor med rette at straffe den pågældende for ikke at have efterkommet påbuddet. I flere tilfælde er der ikke før påstanden om tvangsbøder gjort endeligt op med, om dispensation er udelukket, og om det derfor er givet, at der skal dømmes til fysisk lovliggørelse. I nogle tilfælde har tilsynsmyndigheden muligvis givet udtryk for, at der stadig var forhandlingsmuligheder. Dette oplyser tiltalte i SNS 11, uden at forholdet afklares under domsforhandlingen. Er det rigtigt, at tilsynsmyndigheden muligvis vil foretage helt eller delvis retlig lovliggørelse, skal der naturligvis ikke dømmes til fysisk lovliggørelse. En sådan dom er ikke et forhandlingsoplæg, men en afgørelse til fuldbyrdelse. I nogle tilfælde søger retten at løse problemet ved at dømme til fysisk lovliggørelse, eller inden for samme frist "indgive ansøgning om tilladelse til oplag af uindregistrerede køretøjer på ejendommen", SNS 14. Den dømte i denne sag vil – hvis han ikke ønsker at efterkomme påbuddet – naturligvis være fristet til at søge om tilladelse. Så er dommen opfyldt, og når det forventede afslag kommer, kan man igen starte en sag om fysisk lovliggørelse. I MST 69 har landsretten søgt at løse – eller at skjule – problemet på en lidt anden måde, idet domfældte pålægges at foretage "fysisk lovliggørelse eller at lade den af ham drevne virksomhed godkende som listevirksomhed." Man kan naturligvis ikke pålægge borgeren at skaffe en godkendelse inden en vis frist. Han er jo ikke herre over myndighedernes sagsbehandlingstid. Altså bliver også denne dom blot en opfordring til at søge godkendelse. I andre tilfælde er tvangsbøderne ikke idømt den rette. I MST 31 lader retten tiltalte vedtage tvangsbøder til etablering af spildevandstilslutning til offentligt kloaksystem, selv om tiltalte allerede havde solgt ejendommen. I andre tilfælde idømmes både selskab og direktør tvangsbøder til lovliggørelse uden nogen diskussion af, om direktøren personligt kan drages til ansvar for et selskabs forpligtelser. Et sådant spørgsmål ville næppe nogen dommer overse i en civil sag.

Som mere fundamentalt kan nævnes, at tvangsbøder i betydelig grad anses for universalmiddel til at skaffe lovlige forhold. Således er tvangsbøder blevet pålagt for også at sikre, at den dømte ikke begår nye overtrædelser, f.eks. ved

at han pålægges at fjerne nogle biler og ikke at anbringe nogle andre på stedet. Naturligvis er dette meningen med at føre sagen, men tvangsbøder kan ikke anvendes til at hindre fremtidige overtrædelser, lige så lidt som man samtidig med, at man straffer en tyv, kan pålægge ham tvangsbøder til at holde op "med at stjæle." I andre tilfælde anvendes tvangsbøder, hvor det måske ikke er hensigtsmæssigt, fordi den fysiske lovliggørelse er meget let at gennemføre og den ulovlige tilstand lige så let at retablere, f.eks. ulovlig reklameskiltning. I disse sager er det let at fjerne skiltet og sætte det op igen senere. I en række sager er det mere hensigtsmæssigt at søge en hurtig afgørelse med bødeforlæg eller straffedom og gøre den skyldige klart, at fortsatte overtrædelser vil medføre en betydeligt forhøjet bøde. I den i afsnit 8.1.1 omtalte SNS 24 blev måske 300 m² i en større villa gennem 4½ år brugt til erhverv trods et klart afslag på en ansøgning om denne brug. Sagen blev ført som en fuldbyrdelsessag og endte med en bøde til to ejere på hver 5.000 kr. og idømmelse af tvangsbøder på samme størrelse månedligt til lovliggørelse af brugen. Her havde det været mere strategisk hurtigt at få ejerne idømt en betydelig bøde for den ulovlige brug.

Det er også i adskillige sager godtgjort, at det tætte samarbejde mellem politi og tilsynsmyndighed, som fuldbyrdelse gennem tvangsbøder forudsætter, er meget svært at etablere.

Der er ikke tvivl om, at idømmelse af tvangsbøder ofte fører til, at den dømte lovliggør forholdet inden den af retten fastsatte frist. Det er imidlertid karakteristisk, at der – mig bekendt – aldrig er lavet en undersøgelse af, hvor ofte dette er tilfældet og især af, i hvilket omfang inddrivelse af tvangsbøder har medført lovliggørelse. På traditionel juridisk facon har man interesseret sig for den juridiske virkelighed: hvordan opnås en endelig dom til lovliggørelse? Det, der interesserer andre end jurister, er imidlertid: hvordan man får et påbud effektueret i virkeligheden.

5.4 Baggrunden for tvangsbøder

Tvangsbødeinstituttet blev for forpligtelser over for det offentlige opretholdt ved retsplejeloven i begyndelsen af 1900-tallet. Opfattelsen var, at det var etisk uforsvarligt at opretholde tvangsbøder vedr. forpligtelser over for private, idet dette lignede gældsængsel. Derfor var det kun forsvarligt vedr. det offentliges krav. Man antog åbenbart, at tvangsbøderne er en mere effektiv og hårdhændet håndhævelse end den, der fulgte af retsplejeloven vedr. civile krav. I dag er det særdeles tvivlsomt, om dette holder.

Ideen med tvangsbøder er kort sagt, at man truer den dømte med, at han skal betale et beløb, hvis han ikke lovliggør forholdet til tiden. I de tilfælde, hvor han ikke har midlerne til lovliggørelse, hjælper trusler ikke, og især hjælper det ikke at tage de penge fra ham, som han skal bruge til lovliggørelse. Har han ikke midlerne, hjælper det heller ikke at sætte ham til afsoning af tvangsbøderne. De fleste tilsynsmyndigheder og politimyndigheder kan givetvis se dette, og det er sandsynligvis en af grundene til, at der ofte ikke inddrives tvangsbøder eller indsættes til afsoning i nogle af sagerne. Har den dømte pengene, hænder det, at han betaler og opfatter forholdet sådan, at han så risikofrit kan opretholde den ulovlige tilstand. Sådan fungerer systemet i nogle tilfælde, jf. referatet af SNS 16 om et tilfælde med betaling af over 100.000 kr. efter idømmelse af ugentlige tvangsbøder på 500 kr. pr. uge. Dette burde være rettet op ved indbringelse for retten med påstand om

forhøjelse af tvangsbøderne, men mange myndigheder er givetvis ikke klar over dette. Når de tiltalte i SNS 13 påstod tvangsbøderne nedsat i anken og fik medhold heri, tyder det vel også på, at aktørerne næsten opfatter tvangsbøderne som en takst for at opretholde ulovligheden. Den tredje kategori af personer, som bliver idømt tvangsbøder, er personer, som man – uden at genere dem for meget – vel kan sige ikke handler rationelt og ikke kan forstå, at slaget er tabt, og at de er nødt til at erkende, at de retlige muligheder for at få medhold er udtømte. De fortsætter kampen og vil om nødvendigt afsone tvangsbøderne. Denne kategori volder tilsynsmyndighederne store problemer. Ovenfor er nævnt 2 eksempler ud af kun 11 sager, hvor de dømte for enhver pris har fortsat kampen, efter at landsretten i en civil sag har fastslået, at Naturklagenævnets stadfæstelse af et påbud om lovliggørelse er rigtig.

Man har siden 1842 anvendt tvangsbøder til opfyldelse af borgernes forpligtelser over for det offentlige, uden at der mig bekendt er foretaget nogen undersøgelse af, om instituttet virker, og om det er rigtigt – som forudsat – at det er mere effektivt end den almindelige civilprocessuelle fuldbyrdelse. Jeg tror, at en sådan undersøgelse ville klarlægge, at tvangsbødeinstituttet er meget lidt effektivt og særdeles vanskeligt at anvende korrekt.

Lovgiver har i flere tilfælde givet hjemmel for, at tilsynsmyndighederne kan anvende selvhjælpshandlinger, således at tilsynsmyndigheden foretager det fornødne og bagefter kan søge beløbet hos den, der skulle have efterkommet påbuddet, jf. miljøbeskyttelseslovens § 69, stk. 1, nr. 4. Denne mulighed anvendes i meget begrænset omfang, sandsynligvis fordi de kommunale og amtskommunale sagsbehandlere er usikre over for dens anvendelse, og fordi den medfører en risiko for, at det ikke lykkes myndighederne at opkræve beløbet hos den forpligtede, fordi vedkommende ikke har midlerne. Især ved en række mindre indgreb burde denne udvej anvendes i vidt omfang. F.eks. forekommer det meget lidt effektivt, at der skal anvendes tvangsbøder over for den, der f.eks. efterlader sin bil uden nummerplader for at slippe for at betale for skrotningen. I disse tilfælde burde kommunen kunne fjerne bilen og opkræve beløbet hos den pågældende, eventuelt efter at have fået oplyst ejerens identitet hos politiet eller direkte fra det centrale motorregister. Det er besynderligt, hvis disse biler skal blive stående, indtil der er faldet dom i en straffesag. Materialet viser da også eksempler på, at bilen er fjernet af tilsynsmyndigheden, der så har krævet beløbet hos ejeren.

I nogle tilfælde indeholder loven en bestemmelse om, at tilsynsmyndigheden kan foretage det til lovliggørelse nødvendige, hvis idømte tvangsbøder ikke medfører det ønskede resultat, jf. f.eks. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 3. Der foreligger mig bekendt ingen oplysninger om, i hvilket omfang disse bestemmelser om tilsynsmyndighedernes ret til selvhjælpshandlinger anvendes i praksis, selv om denne fremgangsmåde klart kan være den mest effektive. Om selvhjælpshandlinger efter dom se omtalen i afsnit 8.1.2 om SNS 22 vedrørende planlovens § 64, stk. 3.

5.5 Forslag: undersøgelse af fuldbyrdesproblematikken

På baggrund af ovenstående mener jeg, at der bør foretages en undersøgelse af, hvordan de eksisterende regler om tvangsfuldbyrdelse administreres. Undersøgelsen bør besvare spørgsmålene:

1. I hvilket omfang kan og bør påstås lovliggørelse ved ændring af en ulovlig tilstand modsat en ulovlig aktivitet?
2. I det omfang, der påstås lovliggørelse, bør det overvejes, om fuldbyrdelse fortsat i betydelig grad skal sikres ved idømmelse af tvangsbøder eller ved en fuldbyrdelse, der har betydelig lighed enten med reglerne i retsplejelovens kapitel 46 om tvangsfuldbyrdelse af andre krav end pengekrav eller de forskellige regler om selvhjælpshandlinger efter dom. Hvis man ønsker at opretholde fuldbyrdelse gennem tvangsbøder, bør der udarbejdes en præcis vejledning (manual) til brug for både retsvæsenet og tilsynsmyndighederne, da erfaringen viser, at disse ikke er fortrolige med selv fundamentale problemer.
3. Hvis man fortsat tror på tvangsbøder som fuldbyrdelsesmiddel, bør det klargøres i retsplejeloven, at disse kan vedtages, således at der ikke nødvendigvis skal afsiges dom. Det hævdes i dele af teorien, at tvangsbøder kun kan fastsættes i en dom og ikke vedtages indenretligt. Andre dele af teorien finder, at tvangsbøder kan vedtages. Materialet indeholder et eksempel på vedtagelse. Min erfaring som anklager med disse sager i 10 år er, at de vedtagne tvangsbøder både er tids- og ressourcebesparende samtidig med, at den tiltalte føler sig bedre behandlet. Det er svært at se noget retssikkerhedsproblem ved vedtagelse af tvangsbøder. Det er jo ikke ualmindeligt, at tvangsbøder pålægges i udeblivelsesdomme.
4. I hvilket omfang er lovliggørelsesarbejdet af en så enkel karakter og/eller vedrører så ubetydelige beløb, at det anses for forsvarligt at foretage lovliggørelse uden indenretlig behandling og for den ansvarliges regning, f.eks. ved ulovligt hensatte uregistrerede biler eller ved henkastet affald.

6 Anvendelsen af mbl. § 110, stk. 2

Efter § 110, stk. 1, straffes en lang række bestemmelser m.v. med bøde. Efter stk. 2 kan straffen ”stige til fængsel i indtil 2 år, hvis overtrædelsen er begået forsætligt eller ved grov uagtsomhed, og hvis der ved overtrædelsen er 1) voldt skade på miljøet eller fremkaldt fare derfor, eller 2) opnået eller tilsigtet en økonomisk fordel for den pågældende selv eller andre, herunder ved besparelser.”

I Rigsadvokatens meddelelse nr. 9/1998 pkt. 3.4 fremhæves, at hvis betingelserne i § 110, stk. 2, er opfyldt, bør bestemmelsen altid citeres i anklageskriftet. Det gælder også, selvom der alene påstås bødestraf, og at citeringen er afgørende for Miljøstyrelsens register vedr. tab af miljøansvarlighed, jf. 40 a, nr. 3. Citeringen har efter retsplejelovens § 962, stk. 2, også betydning for det offentliges adgang til at anke en byretsafgørelse.

De 5 sager, der har resulteret i den højeste straf, er følgende:

MST 9: Et kommunalt værk vedtog et bødeforlæg efter § 110, stk. 2, for en alvorlig udledning, 150.000 kr.

MST 42: Et selskab med opdræt af fjerkræ vedtog et bødeforlæg efter § 110, stk. 2, for at have nedgravet ca. 50 t fjerkræ i stedet for at aflevere dem til destruktionsanlægget, 75.000 kr. Direktøren og indehaveren af selskabet vedtog en bøde på 25.000 kr.

MST 38: En større oliemølle havde 5 udledninger til et vandløb. For en af udledningerne blev angivet 38.-40.000 PE. Endvidere havde selskabet begået 5 vilkårsovertrædelser. For enkelte af forholdene er antydnet en besparelse på 80.-90.000 kr., men der findes ingen egentlig beregning. Det er svært at overskue sagens miljøkonsekvenser eller økonomiske aspekter. Sagen blev afgjort efter § 110, stk. 2, med et bødeforlæg på 75.000 kr.

MST 7: Et kraftvarmewærk vedtog et bødeforlæg efter § 110, stk. 1, for en alvorlig udledning med meget store skader på rensningsanlægget, 50.000 kr.

MST 34: En entreprenørvirksomhed vedtog et bødeforlæg efter § 110, stk. 2, for at have udført støjende arbejde i det indre København trods adskillige indskærpelser, 40.000 kr.

Det er ikke muligt at se ud fra det fremsendte, ufuldstændige materiale, hvorfor MST 7, hvor erstatningskravet var godt 7 mill. kr., er henført til stk. 1. Det kan skyldes, at anklagemyndigheden ikke har ment, at der forelå grov uagtsomhed.

Højesteret har afsagt tre markante domme om reaktionsniveauet i miljøstraffesager. I U 1994.267 H (Ugeskrift for Retsvæsen 1994 s. 267) blev indehaveren af en stor skrotbearbejdningsvirksomhed idømt en bøde på 300.000 kr. for overtrædelse af bl.a. mbl. Nogle af forholdene var henført til stk. 1 og nogle til stk. 2. I U 2001.1046 H tog Højesteret bl.a. stilling til

konfiskation og bødeudmåling i sager om dambrugs overforbrug af foder. Her blev dømt efter ferskvandsdambrugsbekendtgørelsens § 18, stk. 2, svarende til mbl. § 110, stk. 2. I U 2001.2045 H, hvor ejeren af og direktøren for et selskab blev idømt betinget hæfte i 40 dage, er § 110, stk. 2, naturligvis anvendt i forhold til ham, men også i forhold til det dømte selskab.

Der er ikke nogen af sagerne i denne undersøgelse, som tyder på, at det har været overvejet at påstå frihedsstraf. Det er mit indtryk, at spørgsmålet om anvendelse af § 110, stk. 1 eller stk. 2, er overvejet nøje i de fleste af de groveste sager.

I de 17 sager, der er afgjort med bøder på mere end 10.000 kr. er § 110, stk. 2, anvendt i 9 sager. Det er ikke muligt at se, i hvor mange af de øvrige sager, § 110, stk. 2, burde have været anvendt. I nogle sager mangler materialet, en anden sag vedrører alene manglende indsendelse af oplysninger, MST 105. Omvendt burde efter min mening, den gårdejer, der i MST 14 vedtog en bøde på 15.000 kr. for udledning ved uforsvarlig omgang med sprøjtemidler, være straffet efter stk. 2. Ligeledes autoophuggeren i MST 63, hvor den samlede bøde til selskabet og lederen var 35.000 kr. Også ophuggeren i MST 84 kunne formentlig være straffet efter stk. 2. Han fik en bøde efter stk. 1 på 20.000 kr. Af 12 sager med bøde på 10.000 kr. er alene én afgjort efter stk. 2, MST 69, afgjort af Østre Landsret. I en anden sag, MST 11, er end ikke angivet en straffebestemmelse, medens stk. 1 er anvendt i de sidste 10. I sager med lavere bøder er der i 4 tilfælde straffet efter stk. 2. Der er ikke tvivl om, at der i adskillige af sagerne har foreligget grov uagtsomhed og er voldt skade på miljøet eller fremkaldt fare herfor.

6.1 Forslag

Hvis spørgsmålet om tab af miljøansvarlighed efter § 40 a har væsentlig betydning for håndhævelsen af miljølovgivningen, kan man enten vælge at lade Rigsadvokaten endnu klarere indskærpe direktivet om, at stk. 2, hvis betingelserne er opfyldt, skal anvendes ved bøder på mindst 10.000 kr. Det er efter min opfattelse imidlertid tvivlsomt, om en sådan indskærpelse vil have den ønskede effekt, da de enkelte anklagere forholdsvis sjældent behandler disse sager og derfor kun fanger indskærpelsen, hvis de gennemlæser et betydeligt internt materiale. I langt de fleste sager er det på den rene, at sagen kan afgøres med bødeforlæg af en vis størrelse, og anklageren har ikke noget større incitament til at dyrke alle direktiver. Hvis man ønsker en væsentlig effekt, er det så vidt jeg kan se, mere nærliggende at søge § 40 a, stk. 3, ændret således, at alene bødestørrelsen er afgørende. De hensyn, der efter § 110, stk. 2, er afgørende for dennes anvendelse, er stort set identiske med de hensyn, der er afgørende for bødens størrelse. Den eneste relevante undtagelse er sager med betydelige skadevirkninger eller fare herfor eller med betydelige fortjenester eller vilje hertil, som samtidig alene er begået af simpel uagtsomhed. Det ligger nærmest i forholdets natur, at denne kombination vanskeligt kan tænkes vedr. fortjeneste, mens simpel uagtsomhed naturligvis kan medføre betydelig skade på miljøet. Det vil dog være forholdsvis sjældent, at domstolene ved simpel uagtsomhed vil idømme en høj bøde. Hvis domstolene gør det, er det, fordi strafværdigheden er høj. Det forekommer mig nærliggende at tillægge domstolenes vurdering af strafværdigheden afgørende betydning for tabet af miljøansvarlighed. At mange sager afgøres ved bødeforlæg ændrer ikke ved denne vurdering, idet udgangspunktet for bødens størrelse er, hvilken bøde domstolene må forventes at idømme, hvis bødeforlægget ikke vedtages.

7 De enkelte sager vedr. miljøbeskyttelse

7.1 Udledning til overfladevand, § 27

Materialet omfatter 19 sager (MST 7-22, 38 og 57-58). I de første 18 er straffet for overtrædelse af miljøbeskyttelseslovens § 27, den sidste for overtrædelse af § 28. De 5 af sagerne vedrører kommuner eller kommunale virksomheder. Bøderne er her fra 25.000 kr. til 150.000 kr. med et samlet bødebeløb på 285.000 kr. 12 sager vedr. private virksomheder med bøder fra 2.500 kr. til 75.000 kr. og et samlet beløb på 180.500 kr. og et gennemsnitlig bødebeløb på knapt 15.000 kr. Sag MST 21 er uden større interesse. To personer fik hver en bøde på 5.000 kr. for at have spildt en del af noget stjålet olie.

Sagen med bøden på 150.000 kr. (MST 8) vedrørte et kommunalt værks groft uagtsomme udledning af 175 m³ afgasset biomasse (gylle) til jorden med fare for grundvandsforurening og med en aktuel alvorlig udledning til en å, hvor alle ørreder på en 5 km lang strækning blev dræbt, og hvor 50%-80% var dræbt på en anden 10 km strækning. Sportsfiskernes erstatningskrav blev forligt med et beløb på 225.000 kr. Undersøgelsesudgifterne var begrænsede, 1.883,65 kr. Virksomheden havde 5 år tidligere haft en udledning af 150 m³ gylle til vandløb. Denne sag var afgjort med et bødeforlæg på 20.000 kr. Det aktuelle uheld var sket ved en række uagtsomme fejl fra personalet. En bypass-ventil var ikke blevet lukket, åbningen var ikke anført på den elektroniske tavle, driftslederen overså 2 gange kontroltegnet for den manglende anførsel af, at ventilen var åben. Uheldet var sket om natten, og anlægget var i strid med vilkårene ikke tilsluttet døgnovervågningscentralen, som det skulle have været, hvis det ikke var bemandedt i alle døgnets timer. Sagen blev forelagt Miljøstyrelsen, der anførte, at værkets fortjeneste ved ikke at være tilsluttet døgnovervågningen ikke var udregnet, men måske kunne konfiskeres. Styrelsen fandt dog spørgsmålet tvivlsomt i betragtning af, at værkets forsikringsselskab måtte betale 225.000 kr. i erstatning for udslippet. Udtalelsen peger på et næppe dyrket juridisk problem: ved udregningen af nettofortjeneste til brug for eventuel udbyttekonfiskation fratrækkes normalt den sigtedes udgifter p.g.a. udslippet. Skal der også foretages et sådant fradrag, når det ikke er sigtede selv, men et forsikringsselskab, der betaler udgiften? Spørgsmålet blev ikke aktuelt i sagen, da der ikke var nogen – eller i hvert fald ikke kunne bevises nogen – besparelse ved ikke at tilslutte anlægget til døgnovervågningssystemet. I sagen meddelte amtet sigtede afslag på kopi af amtets politianmeldelse med den begrundelse, at dette ville være en omgåelse af reglerne om aktindsigt, der som bekendt ikke omfatter verserende straffesager, men det er ikke korrekt, at det er ulovligt, at tilsynsmyndigheden giver en anmeldt virksomhed kopi af anmeldelsen. Adskillige

tilsynsmyndigheder følger en sådan praksis. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg på 150.000 kr.

Sag MST 10 vedrører et af samme kommunes rensningsanlæg. Fra anlægget blev udledt 1.300 m³ urensset spildevand direkte til en sø. Forureningen svarede til 2.830 personækvivalenter. Uheldet skete i forbindelse med et internt serviceeftersyn af anlægget om fredagen og blev først opdaget mandag morgen. Udledningen havde ikke medført synlige aktuelle skader i vandløbet til eller i selve søen. Uheldet var sket ved, at smedene, der havde efterset anlægget, havde glemt at starte nogle pumper og at melde tilbage, at eftersynet var afsluttet. Den ansvarlige leder havde endvidere glemt at checke alarmerne, før han forlod anlægget fredag eftermiddag. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg på 30.000 kr.

I sag MST 7 havde et større kraftvarmeværk under rensning af en ovn undladt at sikre, at det tungmetaltholdige vand ikke blev ført til det offentlige kloaksystem. Aktuelt resulterede udledningen i en kraftig forurening af 6.000 t slam fra rensningsanlægget, der således ikke kunne fordeles på marker. Værkets udgifter p.g.a. udledningen blev opgjort til 7,4 mio. kr. Virksomheden angav omstrukturering af arbejdet som grund til udledningen. Sagen blev efter forelæggelse for Miljøstyrelsen afgjort med et bødeforlæg på 50.000 kr. efter miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 1. At stk. 2 ikke er anvendt til trods for skadernes (økonomisk set) betydelige størrelse kan skyldes, at myndighederne mente, at der alene forelå simpel uagtsomhed. Sagen er sidemæssigt af begrænset omfang. Politiet forelagde sagen den 7.6.2002 for Miljøstyrelsen, der efter en rykkerskrivelse svarede den 28.11.2002. Der er i denne – som i flere andre sager – forholdsvis lange ekspeditionstider for Miljøstyrelsens svar på spørgsmål om bødestørrelse.

I sag MST 8 vedtog en kommune et bødeforlæg på 30.000 kr. for, at dens rensningsanlæg udledte 6.000 m³ urensset spildevand til fjorden. Sagen indeholder alene bødeforlægget.

MST 22 vedrører et kommunalt rensningsanlæg, der først i april 2003 etablerede et bundfældningsbassin, der ifølge vilkårene i virksomhedens tilladelse skulle være etableret senest i december 2001. Forsinkelsen var således 8 måneder. Amtet opgav at udregne kommunens rentebesparelse og foreslog en bøde på 25.000 kr. med henvisning til en dom af 2.6.1999 fra Vestre Landsret. Kommunen oplyste, at udgiften til det forsinkede anlægsarbejde var anslået til 4-5 mio. kr.

De 4 sager MST 11-14 vedr. landbrugsudledninger. I MST 11 havde en ansat hos en gårdejer åbnet for vandhanen til en fiskepulp silo og glemt alt om sagen. Dette resulterede i en udledning af ca. 2 tons fiskepulp fortyndet med vand. Næste dag opdagede gårdejeren udledningen, men mente ikke, at den var væsentlig og underrettede ikke amtet om uheldet. Først godt en uge senere blev forureningen opdaget. Gårdejeren havde 4½ år før den aktuelle overtrædelse fået indskærpet underretningsspligten. Faunaen var udslettet på ca. 1 km af bækken. Sagen afgjort efter miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 1 for overtrædelse af § 27, stk. 1 og § 71 med bødeforlæg på 10.000 kr. En anden gårdejer vedtog et bødeforlæg på 2.500 kr. for at have oplagt ensilage på en sådan måde, at saften via en drænledning løb ud i en kanal til en å. Alt liv i kanalen var udslettet.

Medens de øvrige sager vedrører uagtsom eller grov uagtsom udledning, vedrører MST 13 forsætlig udledning. En svineproducent havde for meget gylle. Han havde en aftale med en landmand om at afhente noget af gyllen. Da denne angiveligt ikke afhentede gyllen til aftalt tid, pumpede svineproducenten mindst 7,5 m³ gylle til en grøft med videre løb til et privat vandløb. PE 490. Få dage efter udledte svineproducenten gylle og vand fra staldrensning til et gravet hul, der på måletidspunktet var forurenet svarende til 90 PE og endelig for at have afledt møddingssaft fra en mødding til en lukket grøft. Ved målingen fandtes en forurening svarende til 315 PE. Amtets erstatningskrav vedr. afværgeforanstaltninger og analyseudgifter var godt 20.000 kr. Amtet indstillede en bøde på 30.000 kr., og sagen blev som den eneste af de her medtagne udledningssager ikke afgjort ved bødeforlæg, men ved dom med en bøde på 20.000 kr. Resultatet begrundes primært med de målte forureningseffekter. Det bør derfor nævnes, at sagen vedrørte tiltale efter § 110, stk. 2 for overtrædelse af både § 19 og § 27.

I MST 14 havde en gårdejer under påfyldning af vand på en marksprøjte spildt noget pesticidholdigt sprøjtevæske og undladt at samle det op. Via et udløb løb væsken i et afløb og ud i en å og forvoldte omfattende skader i vandmiljøet. Alle ørreder over 1 år var på en 4,5 km strækning dræbt. Erstatning til sportsfiskerne var 32.000 kr. Amtet indstillede en bøde på 15.000 kr. Gårdejeren vedtog en bøde på beløbet. Han blev alene straffet for ikke at have opsamlet spildet, selv om selve spildet synes klart groft uagtsomt, idet sigtede forklarede, at han glemte, at han havde åbnet for vandhanen til fortynding af sprøjtemidlet og derfor for sent opdagede overløbet. At han ikke samlede giften op skyldtes, at han mente, at den var blevet så fortyndet, at den ikke kunne gøre større skade. Under de givne omstændigheder forekommer bøden beskeden. Var væsken ikke løbet i et vandløb, ville den vel være sivet ned til grundvandet. Den indsigt, at den slags sprøjtemidler er særdeles farlige for naturen, burde være klar for enhver landmand.

De 8 sager MST 16-20, 38 og 57-58 vedrører andre virksomheders end landbrugets udledninger. 3 af bøderne er 5.000 kr., 1 er 8.000 kr., 3 er 10.000 kr. og 1 er 75.000 kr. Alle er vedtaget af sigtede. De 7 som bødeforlæg og 1 indenretlig.

Den alvorligste sag er MST 38 vedr. en større oliemølle. Sagen omfattede 10 forhold, hvoraf de 5 var udledninger til et vandløb inden for 9 måneder og de 5 andre var vilkårsovertrædelser: for sen etablering af et regnvandsbassin til overfladevand, der desuden kun var 1/3 af den i tilladelsen krævede størrelse. Endvidere var der udledt processpildevand, vaskevand og methanholdigt spildevand i regnskabsbassinet. På to af de nævnte udledninger var PE angivet til henholdsvis 38-40.000 PE og 2.800-3.200 PE. For de øvrige udledninger er ikke angivet PE. Der er i sagen antydninger af en betydelig besparelse ved nogle af forholdene – 80.-90.000 kr., men der findes ingen egentlig udregning af en samlet eller delvis besparelse. Det er ikke muligt at vurdere, om der kunne være foretaget en sådan beregning, ligesom det sandsynligvis har været meget vanskeligt eller umuligt at angive den samlede forureningseffekt, f.eks. omregnet til PE. Sagen forekommer uoverskuelig, hvilket sandsynligvis skyldes de enkelte forholds karakter. Sagen blev først sendt i retten og senere tilbagekaldt og afgjort med et bødeforlæg på 75.000 kr. Virksomheden var 3½ år tidligere idømt en bøde på 10.000.

En dambruger havde i MST 2 som sædvanligt efter tømning af damme pumpet bundfældningsslammet over i et slambed. Ifølge sigtede væltede et

stykke af en spunsvæg, således at slammet løb videre til en grøft og ud i et vandløb. Åen var sort på ca. 250 m, men der blev ikke konstateret fiskedød. Der er ikke i sagen nogen undersøgelse af, om uheldet var forudsigeligt, altså om sigtede handlede uagtsomt. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg på 5.000 kr.

I MST 18 var på et andelsenergiselskab sket et udslip på 2-300 m³ gylle fra et nyt anlæg. Sagens kopier er mangelfulde, så det kan ikke vurderes, om der er tale om et uforudsigeligt eller forudsigeligt teknisk uheld. Tiltalen er påfaldende. Der rejses i overensstemmelse med anmeldelsen tiltale for overtrædelse af § 19, 21 og 27, men gerningsbeskrivelsen vedrører manglende underretning om udledningen til tilsynsmyndigheden. Ligeledes er tiltalen formuleret som en tiltale mod bestyrelsesformanden, der også er afhørt som personlig sigtet. Adressaten for bødeforlægget er imidlertid selskabet. Bødeforlægget er underskrevet af en vicepolitikommissær og vidner om et ringe kendskab både til miljølovgivningen og reglerne for selskabsansvar.

I MST 19 anmeldes et særdeles stort mejeri for den 19.4.2003 og igen den 21.4.2003 at have udledt urensset spildevand til et dræn med udløb i en bæk. Efter oprensning af beredskabsvagten den 19. indskærpede tilsynsmyndigheden mundtligt virksomhedens personale at være påpasselige, indtil en defekt pumpe var bragt i orden. To dage efter skete nøjagtig samme uheld. Amtet indstillede en bøde på 5.000 kr. Bødeforlægget omfatter alene den anden udledning. Det blev vedtaget. En bøde i denne størrelse for en gentaget forurening har næppe nogen præventiv virkning.

Samme selskab vedtog i MST 58 et bødeforlæg på 8.000 kr. for at have ledet ammoniak, der ved et hændeligt uheld var frigjort fra en spiral i et isvandsanlæg, i en regnvandsledning, som personalet fejlagtigt anså for en spildevandsledning. Udslippet medførte ca. 50 døde fisk i et vandløb. Virksomheden underrettede ikke tilsynsmyndighederne om udslippet, fordi man som nævnt troede, det var ledet i en spildevandsledning.

MST 57 vedrørte en anden stor fødevarerproducent. Her skulle en gaffeltruck løfte en palle, men kom så langt ind under pallen, at den ramte en beholder med 500 l stærk syre, der blev udledt til en grøft. Virksomheden underrettede straks tilsynsmyndigheden og forsøgte at standse udledningen, men uheldet skete meget tæt på en regnvandsrist. Efter uheldet ændredes proceduren, så lignende væsker blev læsset af på befæstet areal med afløb til spildevandsledning. Udslippet medførte døde hundestejler på en strækning af 1½ km. Amtet krævede oplysninger om uheldet. Kommunen skrev et brev til amtet om virksomhedens gode arbejde for miljøet, men amtet anmeldte forholdet, og virksomheden vedtog en bøde på 10.000 kr. Sagen er processuelt et af eksemplerne på selvinkrimineringsproblemet derved, at tilsynsmyndighederne anmoder om en redegørelse for en virksomheds eventuelt strafbare forurening og derefter anmelder forholdet til politiet. Efter vedtagelsen af retssikkerhedsloven er en sådan fremgangsmåde ikke lovlig.

I MST 17 havde driftslederen på et biogasanlæg i december udsprøjtet fortyndet afgasset gylle på en mark via et permanent udsprøjtningssanlæg. Jorden var frossen, og en del af gyllen løb ned i en bæk, hvor stort set alle dyr var døde på en strækning på 2,5 km. Meningen med udsprøjtningssanlægget var, at der skulle udledes næsten rent vand og ikke et produkt som det anførte. Da virksomheden opdagede forholdet, undlod den at underrette tilsynsmyndigheden, der selv sporede forureningen til anmeldte. Forureningen

lod sig ikke måle i forhold til antallet af PE, men amtet anslog efter en udregning dette til ca. 1.000 PE. Amtet foreslog en bøde på 10.000 kr. eller bøde i forhold til Højesterets domme fra 1987. I disse sager gav Højesteret bøder på 5.000 kr. for udledninger svarende til 130 PE, 276 PE, 456 PE, 199 PE og en udledning af ensilagesaft i ikke særlig betydelig mængde. En sag med udledning fra ensilage med 8 PE gav en bøde på 3.000 kr. I en sag var PE over 1.000. PE var 6916 og bøden 10.000 kr. jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1987 s. 778 ff. MST 17 blev afgjort med et bødeforlæg alene vedr. § 110, stk. 1, jf. § 27. Amtet havde anmeldt efter § 110, stk. 2, hvilket må anses for det rigtige.

Den sidste sag vedrører et firma med et biobrændselsanlæg, der havde udledt 5-10 m³ rapsolie til en bæk. Forureningen svarede efter amtets opfattelse meget sandsynligt til 70.000 PE. Uheldet var sket ved, at sigtede fyldte olien på en tank, der ugen før var købt af et konkursbo. Tanken viste sig at have et af sigtede ukendt afløb, der forvoldte forureningen. Uanset den alvorlige forurening foreslog amtet en bøde på 10.000 kr. og erstatning på 9.954 kr. Sigtede var på tiltaletidspunktet under konkursbehandling og vedtog bøden og erstatningspligten. Dividenden blev 6,3 %, og politiet modtog 1.275,65 kr. til betaling af de 19.954 kr. Sagen viser, at det ikke har noget formål at behandle bødesager mod selskaber under konkurs.

7.2 Udledning eller udlægning på eller i jorden, § 19

Området omfatter 6 sager, MST 23-26 og 32.

MST 42 er en af de groveste eller den groveste sag i hele sagsmaterialet. En fjerkræfarm havde ifølge en anonym anmelder igennem nogen tid ikke afleveret døde ænder og kyllinger til destruktionsvirksomhed, men var begyndt at grave dem ned i store grave på virksomhedens grund i en lysning mellem nogle graner. Politiet og miljømyndighedernes besøg på ejendommen bekræftede anmeldelsen. Der blev af tilsynsmyndighederne lavet flere forskellige beregninger, bl.a. ud fra antallet af indsatte dyr i forhold til antallet af solgte og afleverede til destruktionsanstalten. Ligeledes prøvede man at beregne omfanget ved at se på det drastiske fald i leveringen til destruktionsanstalten. Det var trods disse beregningers kvalitet ikke muligt at udregne mængden sikkert, men tiltalte accepterede bødeforlæggets angivelse af 50 tons. Amtet vurderede, at nedgravningen indebar "stor risiko for at grundvandsressourcerne lokalt kan blive forurenede." Efter at have undersøgt mulighederne for at anbringe det nedgravede fjerkræ forsvarligt, ønskede amtet det gravet op til forsvarlig deponering andetsteds. Virksomhedens leder angav klart, at et af formålene med nedgravningen var at spare pengene til destruktionsanstalten. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg til selskabet på 75.000 kr. og ifølge telefonisk oplysning fra anklageren i sagen et bødeforlæg på 25.000 kr. til lederen/ejeren af selskabet. Da der var usikkerhed om, hvorvidt sagen ville ende med opgravning af dyrene, var det ikke muligt at tage stilling til konfiskationsspørgsmålet. Efter min opfattelse er dette den eneste sag i sagsmaterialet, hvor det kan give anledning til overvejelse, om der burde være idømt frihedsstraf. Der er tale om en meget klar overtrædelse af miljøloven, som medfører væsentlig fare for grundvandet, og som alene er begået for at spare ganske betydelige beløb. Jeg tror, at domstolene i denne sag ville have været lydhøre over for en påstand om frihedsstraf.

I MST 23 vedtog en kommune et bødeforlæg på 10.000 kr. for på en vej at have udlagt 163 m³ genbrugsmaterialer, der ikke var rensset tilstrækkeligt, således at det både indeholdt jern- og plastikrester. Sagen var anmeldt af borgere og blev af politimesteren den 17.9.2002 forelagt for Miljøstyrelsen, der i svar af 15.7.2003 vedr. retspraksis henviste til 3 byretsdomme vedr. bortkastning af bygningsaffald med straffe på 10.000 kr., 1.500 kr. og 2.000 kr. P.g.a. kopifejl indeholder sagen kun 2 af svarets 3 sider, men det er uacceptabelt, at styrelsen har brugt 10 måneder til at svare på en så lille og rimeligt ukompliceret sag, ligesom henvisningerne til retspraksis må anses for at være af tvivlsom relevans.

MST 24 vedrører en person, der på sin ejendom i et område med særlige drikkevandsinteresser havde 3-4 skrotbiler stående og fortsatte hermed efter kommunens påbud om at fjerne bilerne. Sigtede blev idømt en bøde på 5.000 kr. og tvangsbøder på 500 kr. ugentligt, indtil bilerne var fjernet.

MST 26 vedrørte en produkthandler, der havde opbevaret skrot på bar jord. Forureningen blev af Rambøll, som sigtede antog til opgaven, anslået til at vedrøre jord på et areal af 2-3 m² med en dybde på ½ m, altså 1-1,5 m³ jord. Sigtede havde efter påbud oprenset jorden. Han var 7 år tidligere dømt for overtrædelse af mbl. Han blev nu dømt for overtrædelse af arbejdsmiljøloven og mbl. Bøden blev 40.000 kr. Arbejdsmiljøforholdet er sandsynligvis beregnet til en bøde på 25.000 kr., således at bøden for miljøforholdet var 15.000 kr.

I MST 112 blev en maskinfabrik A/S idømt en bøde på 10.000 kr. for uforsvarlig opbevaring af forurenende materiale. Sagsbehandlingen har været meget ressourcekrævende og langvarig, men forureningen muligvis begrænset. Bødens størrelse blev bl.a. begrundet med, at overtrædelserne var foregået over lang tid, at tiltalte havde ignoreret indskærpelser og påbud, og at miljømedarbejderen havde konstateret olie på jorden.

I MST 32 vedtog en rideklub en bøde på 4.000 kr. for at have oplagt mødding med hestegødning direkte på jorden uden overdækning med risiko både for nedsivning og udledning til en nærliggende mose.

7.3 Påbegyndt anlæg eller drift før miljøgodkendelse, § 33, og manglende anmeldelse af arbejde

Området omfatter 3 sager – MST 37, 43 og 56 – hvoraf den ene tilhører ”småtingsafdelingen”. I MST 43 havde en virksomhed tilladelse til kalktørreri. Indehaveren af selskabet, der drev virksomheden, søgte i marts 2003 byggetilladelse til en 200 m² tilbygning til et nyt tørringsanlæg. I maj gjorde amtet under et miljøtilsyn indehaveren klart, at der skulle søges miljøgodkendelse ikke blot til aktiviteten, men også til byggeriet, jf. mbl. § 33. Virksomheden indgav ikke straks en sådan ansøgning, men fastholdt ansøgningen om byggetilladelse. I juni 2003 var byggeriet under opførelse og det nye tørreri anskaffet. Den 25.6.2003 søgte virksomheden om miljøgodkendelse og pressede på for en hurtig sagsbehandling. Efter afhøringen i sagen forespurgte politiet amtet, om sagen ønskedes opretholdt. Amtet svarede klart ja og henviste til, at netop disse sager, hvor byggeriet påbegyndes, før miljøgodkendelsen foreligger, skal anmeldes. Videre påpegede amtet, at virksomheden var omfattet af nogle særlige regler om udvidet offentlig høring for særligt forurenende virksomheder, IPPC-

virksomheder (Integrated Pollution Prevention and Control). Reglerne vedrører en konvention, der er implementeret i dansk ret. Amtet oplyste, at man ikke havde nogen bødepraksis for overtrædelse af IPPC-reglerne, men at normal praksis for overtrædelse af mbl. var 5.000 kr. Sagen blev afgjort med bødeforlæg til selskabet på 5.000 kr. Det er netop denne type sager, der har givet anledning til betydelig debat og aktivitet. Da både daværende rigsadvokat Asbjørn Jensen og domstolene gav udtryk for, at disse overtrædelser skulle betragtes som formelle med begrænset strafværdighed, foreslog jeg dem afkriminaliseret i min 1995-undersøgelse. Lovgiver fandt dette uacceptabelt og indsatte ved lov nr. 425 af 1997 den nuværende § 110, stk. 5, hvorefter der, hvis der opnås en økonomisk fordel ved disse formelle overtrædelser, skal ske konfiskation. Hvis der ikke kan ske konfiskation, skal der ved bødeudmålingen tages særskilt hensyn hertil. Problemet er stadig, at der næppe er tvivl om, at disse overtrædelser er økonomisk motiveret, men at det samtidig reelt er umuligt at udregne en eventuel fortjeneste. En bøde på 5.000 kr. i en sag som den foreliggende er uden præventiv værdi.

I MST 37 blev en virksomhed anmeldt for at have påbegyndt virksomhed med nedknusning af tilkørt byggeaffald i form af træ, aluminiumslist, elektriskerrør, zinkplader, tagfolie, mineraluld m.v. Aktiviteten er omfattet af mbl. § 33, men virksomheden havde ingen tilladelse. Tiltalen omfattede også mbl. § 19. Den samlede mængde affald var meget stor, men langt det meste var træ. Tiltalte mødte til 1. retsmøde og påpegede, at sagen stort set drejede sig om håndtering af træ, hvis behandling ikke krævede godkendelse. Sagen blev udsat til yderligere bevisførelse. Tiltalte udeblev og blev idømt en bøde på 20.000 kr. og pålagt at fjerne affaldet under tvang af fortløbende bøder på 30.000 kr. månedligt. Tvangsbøderne er usædvanligt høje i forhold til praksis i disse sager. Ved telefonisk henvendelse til kommunen har jeg fået oplyst, at kommunen først fik dommen efter lovliggørelsesfristens udløb, men at forholdene ved kommunens efterfølgende tilsyn var ordnede. Sagsbehandleren påpegede uopfordret, at det var hendes opfattelse, at tvangsbødesystemet generelt ikke fungerede, idet beløbene ikke blev inddrevet.

MST 56 vedrører en virksomhed, der påbegyndte sandblæsning af et byhus uden forinden at anmelde dette til kommunen og uden at iværksætte nødvendige foranstaltninger til begrænsning af støvgener. Uanset anmeldelsen vedrørte politiafhøringen alene undladelsen af anmeldelse, som anmeldte hævdede skyldtes en ren forglemmelse. Sagen blev af hensyn til denne afhøring (9 linjer i rapport) sendt til nabokredsen til subsidær afhøring. En telefonisk afhøring fra den første politikreds havde været fuldt tilstrækkelig og meget muligt mere oplysende. Sagen afgjort med bødeforlæg på 1.000 kr. for manglende anmeldelse, men uden at støvgenerne nævnes.

7.4 Svineoverproduktion på godkendt brug

I MST 41 modtog en svineproducent et bødeforlæg på 5.000 kr. for at have haft 39 dyreenheder mere end tilladt. Forholdet blev opdaget i forbindelse med en ansøgning om udvidelse, som blev imødekommet. I sager om overproduktion i forhold til harmonikravene er producenterne tidligere givet en bøde på overantallet af dyreenheder gange 500 kr. Det ville i denne sag have givet en bøde på 19.500 kr. Harmonireglerne administreres af Plantedirektoratet, medens overholdelsen af en miljøgodkendelsesbestemt produktionsgrænse administreres af kommunerne. Naturligvis er der forskel

på de to typer sager, men der kan nok argumenteres både for at de godkendelsespligtige burde betale mere og imod. Umiddelbart er det imidlertid vanskeligt at forstå den meget markante forskel, uanset at Fødevarerdirektoratet nu udregner bødebeløbet i forhold til antallet af forfaldne.

7.5 Manglende underretning om uheld, § 71

Materialet omfatter 7 sager (MST 1-6 og 35), hvoraf tiltale dog er frafaldet efter udsendelse af bødeforlæg, MST 1. Bødeforlægget var udstedt til en vognmand, der under flytning af en stor tank med rester af flydende gødning havde spildt noget af gødningen og derved forårsaget en vandløbsforurening med en begrænset fiskedødelighed til følge. Bødeforlægget var oprindeligt på 1.500 kr., men blev henlagt, da vognmanden ikke var advaret om gødningens giftige karakter.

De 6 sager med bøder omfatter to kommuner, der begge modtog et bødeforlæg på 10.000 kr. for manglende underretning om væsentlige driftsforstyrrelser på deres rensningsanlæg. To aktieselskaber modtog bøder på 5.000 kr. og 7.000 kr., medens en entreprenør modtog en bøde på 2.000 kr. I MST 35 sprang i et dampvaskeri en slange af med den virkning, at 220 l koncentreret svovlsyre løb i kloaksystemet. Indehaveren mente ikke, at denne forurening kunne påvirke rensningsanlægget og undlod at underrette tilsynsmyndighederne om udslippet. En alarm på rensningsanlægget blev udløst og medførte et betydeligt arbejde på rensningsanlægget for at afklare omfanget af syren og for at afværge forureningen og en ødelæggelse af anlægget. Retten lagde efter bevisførelsen til grund, at udledningen ikke med sikkerhed ville have medført, at rensningsanlægget ville overskride sin udledningstilladelse. Retten frifandt herefter indehaveren af rensningsanlægget for overtrædelse af mbl. § 71, men dømte ham, fordi han efter virksomhedens tilladelse havde pligt til at anmelde uheld af betydning for spildevandsafledningen. Han blev idømt en bøde på 5.000 kr. Miljøstyrelsen indstillede til statsadvokaten, at dommen blev anket p.g.a. den efter styrelsens mening forkerte fortolkning af § 71. Statsadvokaten undlod anke med den begrundelse, at frifindelsen vedrørende § 71 var begrundet i rettens konkrete vurdering af de faktiske omstændigheder. Det kan dog næppe bestrides, at retten har fortolket § 71 således, at der ikke var underretningspligt til beskyttelse af et rensningsanlæg, men kun hvis der er fare for § 27-vandløb m.v. Kommunen påstod erstatning for både interne og eksterne udgifter med i alt 20.609.90 kr.. Retten henviste kravet til civilt søgsmål. I de tilfælde, hvor straffebestemmelsen angives i bødeforlægget eller anklageskriftet, er henvist til § 110, stk. 1, hvilket vel er naturligt, jf. dog MST 6 nedenfor.

Det er karakteristisk, at der i disse sager ofte er betydelige omkostninger på grund af den forurening, der ikke straks er underrettet om. I MST 6 undlod en virksomhed at underrette om et spild af måske 400 l fyringsolie. Amtet skønnede, at rettidig underretning kunne have medført en meget væsentlig begrænsning af forureningen, der endte i et vandløb. Virksomhedens udgifter på grund af udslippet angives til ca. 500.000 kr. I MST 2 undlod en olieleverandør at underrette om et spild af måske 125 l dieselolie. Oprydningsudgifterne var 47.000 kr. Det første firma fik en bøde på 5.000 kr., det næste en bøde på 7.000 kr. Hvis en virksomhed har en fornemmelse af, at en forurening ubemærket kan forsvinde ned i jorden, og at en anmeldelse til miljømyndighederne kan medføre store oprensingsudgifter, er

det næppe sandsynligt, at bøder i denne størrelsesorden vil have nogen effekt. I sager mod rensningsanlæg vil der typisk ikke være mulighed for oprensning, da de vedrører vandløbsforureninger, men anmeldelse af driftsuheld vil nok give amtet anledning til at overveje, om rensningsanlægget er tilstrækkeligt sikkert. Også her kan der være en klar økonomisk interesse i at undlade underretning om enhver overskridelse af udledningsvilkårene. Bøder på 10.000 kr. har næppe synderlig effekt her.

Den sidste sag, MST 3, er atypisk. Under omdannelse af et dambrug til en put and take sø skete en voldsom slamudledning. Et dambrug få km nedstrøms udledningen fik dræbt 20.000 kg ørred og havde et tab på anslået 800.000 kr. Der blev p.g.a. privat anmeldelse fra denne dambruger rejst sag mod amtet, der var bygherre for ombygningen, og den entreprenør, der foretog gravearbejdet. De blev oprindeligt tiltalt for selve udledningen, og entreprenøren desuden for ikke straks at have underrettet amtet om uheldet. Efter meget omfattende efterforskning og 3 forelæggelser for Miljøstyrelsen frafaldt politiet sagen vedr. udledningen, da uheldet måtte antages at skyldes uforudseelige jordbundsforhold og derfor var hændelig. Man opretholdt dog sigtelsen mod entreprenøren for ikke straks at have underrettet amtet (men nok den relevante dambruger). En underretning havde givet meget begrænsede muligheder for at begrænse skaderne. Entreprenøren fik en bøde på 2.000 kr. En bøde af denne størrelse er efter min opfattelse uden betydning, men man kunne uden nogen præventiv skade have undladt tiltale også for dette forhold.

Sammenfattende forekommer de nævnte bøder at være for små til at have nogen præventiv virkning. Det er bemærkelsesværdigt, at alle sager vedrører erhvervsvirksomheder (herunder rensningsanlæg), og at bøderne er højst 10.000 kr., selv om standardbøden for overtrædelse af arbejdsmiljøloven er 20.000 kr. Ved fastsættelsen af bøden bør måske indgå forureningsfarens omfang, og om underretning ville have haft betydning for begrænsning af skaden. Derimod vil det typisk være umuligt at bevise et økonomisk motiv til at forsøge at skjule forureningen, men hvis man antager et sådant motiv som nærliggende, bør det have betydning for bødernes generelle niveau.

7.6 Autoophug og autoværksteder

Materialet omfatter 34 sager af meget forskellig karakter fra klare ulovligheder begået af erhvervsvirksomheder til ulovligheder begået af private under påberåbelse af pengemangel. Sagerne kan inddeles på forskellige måder.

I det følgende er valgt ulovlig drift af autoværksteder, skrothandlers ulovlige opbevaring af skrotbiler, afbrænding af biler og endelig privates opbevaring af uindregistrerede biler.

7.6.1 Ulovlig drift af autoværksteder

Disse sager er meget forskellige. En autolakerervirksomhed havde i MST 83 i 12 minutter ladet port og dør til virksomheden stå åben med støj- og støvgener til følge og ulovlig opbevaring af farligt og flydende affald. Virksomheden var 2 dage forinden blevet indskærpet at holde døre og porte lukkede. Afkast fra slibestøv var ikke ført 2 meter over tagryg. Virksomheden vedtog et bødeforlæg på 3.000 kr. En anden blev i MST 59 som udeblevet

dømt for uden anmeldelse og i strid med planloven at have etableret autoværksted. Straffen var en bøde på 5.000 kr. Virksomheden var ophørt, og ejendommen ryddet før sagens afgørelse. Kommunen havde givet indskærpelse før politianmeldelsen. Endelig vedtog en person i MST 65 et bødeforlæg på 6.000 kr. for at have startet autoværksted uden anmeldelse og for opbevaring af bilskrot. Den pågældende var en tidligere straffet kontant-hjælpsmodtager, der havde modtaget indskærpelse fra kommunen.

Om bødestørrelserne bemærkes, at de 2 sager vedr. ulovlig opstart af autoværksteder nok er forholdsvis typisk. Der er tale om folk, der næppe tjener noget videre på overtrædelserne, men typisk giver tilsynsmyndighederne betydelige problemer, da de blot fortsætter så langt, som mulighederne rækker. De er nok typisk uden større midler, og bødetruslen har næppe større effekt.

Den mindste bøde tilfalder derimod en almindelig levedygtig virksomhed, som klart tilsidesætter tilsynsmyndighedens indskærpelse. Forseelserne er til gene for naboerne, men næppe egentlig miljøfarlige. Man kan diskutere, om der for overtrædelser begået af erhvervsvirksomheder efter en indskærpelse bør være et bødeminimum. I arbejdsmiljøsager er minimum som udgangspunkt 20.000 kr. Området er næppe velegnet til en egentlig bødetakst.

7.6.2 Professionelles ulovlige opbevaring af skrotbiler

Det kan være svært at afgøre, om en sag skal henregnes til denne kategori eller den første. F.eks. idømte Østre Landsret den 5.9.2003 en tiltalt en bøde på 10.000 kr. for uden anmeldelse af have startet et autoværksted og for at have opbevaret langt flere end de 5 ophugningsbiler, han havde tilladelse til. Der var forgæves givet påbud om opbevaring indendørs eller udendørs på tæt befæstet areal med separat afløb for olie og benzin. Byretten havde idømt en bøde på 8.000 kr. Landsretten forhøjede uden begrundelse bøden til 10.000 kr. Endvidere blev idømt tvangsbøder til efterkommelse af påbuddet, MST 72. Når sagen medtages her, skyldes det, at det væsentligste forhold synes at være opbevaringen af skrotbilerne.

Flere bøder i denne kategori er forholdsvis høje. Et ApS og indehaveren af selskabet blev i MST 62 hver idømt bøder på 20.000 kr. for at have opbevaret op til 54 skrotbiler mod tilladt 10 biler. De var tidligere straffet to gange for tilsvarende overtrædelser. Tvangsbødepåstanden blev frafaldet, da forholdene var lovlige på domstidspunktet. En anden virksomhed blev i MST 63 idømt 25.000 kr. og 10.000 kr. til direktøren for tilsvarende uforsigtig opbevaring af bilerne primært ved, at pladsen ikke var indrettet, så olie kunne opsamles og ved ikke at have ført journal over modtagne biler. Kommunen havde angivet fortjenesten ved overtrædelserne til 25.000 kr. Det er ikke muligt ud fra materialet at vurdere denne udregning. Den er ikke nævnt i dommen. Sagen blev rejst efter mbl. § 110, stk. 1, men kunne som flere andre givetvis være rejst efter stk. 2. Valget mellem stk. 1 og stk. 2 synes generelt at være tilfældig, bortset fra de alvorligste sager. To sager med betydelig lighed vedrører begge ikke godkendt autoophugningsvirksomhed. Den ene – MST 69 – blev rejst efter stk. 2 og gav en bøde på 10.000 kr., medens MST 70 blev rejst efter stk. 1 og gav en bøde på 15.000 kr. I den sidste var der dog en relevant forstraf.

Flere sager er afgjort med beskedne bøder. Således vedrører et bødeforlæg adskillige biler uden at antallet er oplyst. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg på 2.000 kr., mens Vestre Landsret i MST 71 i dom af 29.4.2004 vedrørende

ulovlig opbevaring af 8 biler idømte en bøde på 5.000 kr. som påstået af anklagemyndigheden. I dom af 29.1.2004 stadfæstede landsretten en bøde på 2.000 kr. vedrørende 3 skrotbiler, MST 81. Anklagemyndigheden havde påstået skærpeelse. Landsretten gav ingen begrundelse for stadfæstelsen. En anden vedtog i MST 82 i byretten en bøde på 2.000 kr. for ulovlig opbevaring af 13 skrotbiler. En dom på 5.000 kr. vedrørte 29 biler, og tiltalte var tidligere straffet for lignende overtrædelse. Han blev idømt tvangsbøder på 2.000 kr. månedlig til fjernelse af 13 biler, der i dommen angives ved stelnumre. En miljømedarbejder anslog, at besparelsen for tiltalte var ca. 3.300 kr. p.g.a. skrotpræmierne. Besparelsen er dog langt lavere, da udgifterne blot forskydes.

Den foreliggende praksis giver ikke grundlag for at fastslå, hvorledes bøderne udregnes. Der er nok tale om et meget bredt skøn med tendens til at anse sagerne for i meget betydelig grad at vedrøre lovliggørelse gennem en ofte langvarig og tung administrativ sagsbehandling. Anklagemyndighedens bødepåstande vidner ikke om noget overblik. F.eks. nævnes oftest ikke antallet af biler. Den i indledningen omtalte sag, hvor bøden blev forhøjet i landsretten, er meget vel belyst, men ofte er det svært at afgøre omfanget af overtrædelserne. Det synes nærliggende at tage udgangspunkt i antallet af ulovligt anbragte biler, den tidsmæssige udstrækning af overtrædelsen og antallet af indskærpeelser. Det vil være rimeligt operationelt, men faren for olieforurening med videre er meget forskellig alt efter opbevaringsstedets indretning og bilernes behandling. Man kunne så reducere bøden i tilfælde af forsvarlig opbevaring. Et sådant forbehold vil ikke sjældent være relevant. Udgangspunktet bør vel være 1.000 kr. eller 2.000 kr. pr. bil.

Gennemgående synes der at være idømt tvangsbøder, hvor forholdet ikke er lovliggjort før domsafsigelsen.

7.6.3 Afbrænding af biler

9 sager vedrører denne kategori. Et bødeforlæg på 8.000 kr. for afbrænding af 4 biler (MST 61). Tilsvarende 5.000 kr. for 3 biler, og 5.000 kr. for 2 biler (MST 117 og 102). Bødeforlæg på 2.000 kr. for afbrænding af flere biler og andet affald (MST 66) og bødevedtagelse på samme beløb for afbrænding af 2 campingvogne og 10 bildæk (MST 125). Bødeforlæg på 1.000 kr. for afbrænding af 1 bil (MST 78) og samme resultat for afbrænding af skurvogn (MST 89), og endelig bødeforlæg på 2.000 kr. (MST 79) for afbrænding af bil. I en sag forelægges 2 brødre hver en bøde på 5.000 kr. for afbrænding af dele fra en bil og andet affald. De var ved at rydde op på en ejendom, efter at deres forældre var flyttet tilbage til Jugoslavien (MST 106).

Bødeniveauet synes lavt for denne form for bortskaffelse af skrotbiler. Bortset fra den nævnte sag med de 2 brødre, der er ude af proportion med retspraksis. Afbrændingen synes at være begået for at spare udgift til aflevering. Enhver er vel klar over, at denne bortskaffelsesmåde er strafbar. 3.000 kr. pr. bil kunne tages som udgangspunkt.

7.6.4 Privates opbevaring eller henstilling af uindregistrerede biler

8 sager vedrører opbevaring af disse biler på egen grund eller henstilling på offentlig vej. I de fleste sager er pålagt en bøde på 1.000 kr., men MST 67 og 76 er afgjort med en bøde på 2.000 kr. I MST 77 var der 2 biler og bøden var

2.000 kr. I MST 133 blev tiltalte idømt en bøde på 2.000 kr. for opbevaring af flere skrotbiler.

Sagerne er gennemgående præget af, at de fleste sigtede angiver, at de ikke har råd til at få bilerne afleveret til lovlig skrotning. I næsten alle sager har kommunerne indskærpet dem at få forholdet ordnet for at undgå politianmeldelse. På denne baggrund forekommer en bøde på 1.000 kr. meget lav. Det er karakteristisk for denne kategori, at det sjældent anføres i anklageskriftet, at overtrædelsen er fortsat efter meddelelse af indskærpelse, selv om dette bør medføre en højere bøde end ellers. I øvrigt vidner anklageskrifterne om, at anklagemyndighedens folk ikke er klar over indskærpelsens retlige karakter og ofte betegner dem som et påbud. For denne kategori af sager synes det særdeles nærliggende at regne med en takst. Det kan dog overvejes i stedet for straf at indføre obligatorisk fjernelse for ejerens regning.

Undertiden nedlægges påstand om tvangsbøder. I nogle tilfælde er bilerne fjernet ved selvhjælpshandlinger, som påstås erstattet. Ressourcemæssigt burde sagerne kunne afgøres med bødeforlæg. Dette er imidlertid ikke muligt, hvis der skal idømmes tvangsbøder eller opnås dom for erstatningskravet. Der er sandsynligvis en betydelig administrativ besparelse ved at fjerne bilerne ved en selvhjælpshandling efter mbl. § 69, stk. 1, nr. 4, hvilket efter loven forudsætter et forudgående påbud. I håndhævelsesvejledningen angives dog, at en indskærpelse er tilstrækkelig. Som ovenfor nævnt bør det overvejes at lade kommunerne fjerne biler efter en indskærpelse. Dette ville sandsynligvis være betydeligt billigere for det offentlige og ikke anfægte de berørtes retssikkerhed. Den præventive effekt vil snarere øges end formindskes.

7.6.5 Generelt

Der er i et par af sagerne oplysning fra kommunen om en skønnet fortjeneste på 10.000 kr. og på 25.000 kr. Det er ikke muligt at vurdere disse angivelses holdbarhed. Der er ikke i nogle af sagerne procederet på en bestemt fortjeneste ved overtrædelserne, og dette er nok velbegrundet for denne sagskategori, hvor det heller ikke er muligt at opstille et operationelt mål for forureningen, som det f.eks. bruges ved organisk vandløbsforurening. Det synes imidlertid nærliggende at opstille et bødeskema vedrørende ulovligt opbevarede skrotbiler med udgangspunkt i et beløb pr. bil, et højere beløb pr. afbrændt bil og endelig den laveste takst for privates opbevaring af egen bil efter registreringens ophør. Endelig bør det overvejes at afkriminalisere og samtidig effektivisere behandlingen af privates henstilling af deres skrotbil.

Materialet tyder klart på, at det er vilkårligt, om anklagemyndigheden påberåber sig miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 1 eller stk. 2. (eller tilsvarende skærpende regler i bekendtgørelser). Omvendt tyder det på, at det ikke i de forholdsvis få afgørelser, hvor anklagemyndigheden har påberåbt sig stk. 2, har givet problemer ved domstolene. Spørgsmålet om anvendelse af stk. 1 eller stk. 2 har betydning for registrering af miljø-ikke-ansvarlige efter mbl. § 40 b og for ankemulighederne efter rpl. § 962, stk. 2. Teoretisk kan det naturligvis anføres, at alle sager, som kan subsumeres under den skærpede strafferamme bør rejses efter denne. I praksis er det imidlertid meget vanskeligt at få et sådant mønster fulgt. Det, der interesserer politi og anklagemyndighed, er naturligvis bødens størrelse, og for dette spørgsmål er det uden betydning, om tiltalen rejses efter den skærpede bestemmelse. Denne får alene strafmæssig betydning, hvis der påstås frihedsstraf, hvilket kun er

sket ganske få gange og ikke har betydning i forhold til selskaber. Man kan naturligvis forestille sig henstillinger og indskærpelser om at bruge stk. 2 i videst muligt omfang. Det er dog nok mere nærliggende, at spørgsmålet om tab af miljøansvarlighed ved en lovændring gøres uafhængig af det akademiske spørgsmål om citering af straffehjemmel og i stedet alene knyttes til bødestørrelsen, der typisk er udtryk for domstolernes vurdering af overtrædelsernes grovhed.

Tvangsbøder er i vidt omfang anvendt for at sikre lovliggørelsen af forholdene. I en enkelt sag pålægges den dømte i byretten at lade sin virksomhed godkende, hvilken forpligtelse i landsretten blev ændret til at ophøre med den ikke-godkendte drift. Det sidste resultat er det rette. I enkelte sager ses anklagemyndigheden ikke at have fulgt tilsynsmyndighedens anmodning om tvangsbøder, men dette kan skyldes f.eks. telefoniske oplysninger om, at der er sket lovliggørelse. Materialet tyder således ikke på problemer vedrørende idømmelse af tvangsbøder. Det bør overvejes, om kommunerne ikke kan spare ved at fjerne de private biler ved selvhjælpshandlinger. Dette bør ske, uanset om man også ønsker de berørte straffet.

7.7 Afbrænding af andet affald end biler

Afbrænding af affald

Materialet omfatter 27 sager. 8 sager vedrører virksomheders bortskaffelse af affald, medens de øvrige rubriceres som private. For denne kategori af sager er der ofte problemer med at fastslå omfanget af det afbrændte, da beviset jo netop til dels er brændt. Bortset herfra er 4 sager helt uden relevante oplysninger. For private afbrænding forekommer det nærliggende at skelne mellem afbrænding af klart forurenende karakter og mere uskyldig afbrænding.

7.7.1 Professionelles afbrænding

Grovest i denne kategori er MST 111, hvor en maskinstation havde indgået aftale om nedbrydning af en lade. 3 ansatte udførte opgaven og forsøgte efter aftale med deres chef at brænde laden af. Brandvæsenet blev tilkaldt og slukkede branden, så kun halvdelen af laden brændte. Kommunen opgjorde ud fra udgifterne til bortskaffelse af den ikke brændte halvdel, at maskinstationen havde sparet ca. 33.000 kr. ved at afbrænde den halve lade. Sigtede hævdede, at besparelsen alene var 10.-12.000 kr. Politimesteren udfærdigede anklageskrift med en bødepåstand på 35.000 kr. Dette blev ændret til et bødeforlæg på 25.000 kr. Dette er den eneste sag, hvor der foreligger en beregning for en fortjeneste af relevant omfang. Det fremgår ikke af materialet, hvorfor bødekravet blev nedsat. En skrothandler vedtog et bødeforlæg på 8.000 kr. for afbrænding af bilsæder, bilmåtter, pvc o.lign. (MST 126), medens en sigtet, der drev entreprenør- og nedrivningsvirksomhed fik et bødeforlæg på 3.000 kr. for afbrænding af bygningsaffald. Det lykkedes ikke at finde ud af, hvem der havde brændt affaldet. Den pågældende vedtog 1½ måned senere en anden bøde på 3.000 kr. for et lignende forhold, hvor han havde fortalt, at afbrændingen var billigere end at aflevere bygningsaffaldet. Kommunen havde her indstillet en bøde på 8.000 kr. Beløbet byggede på beregninger vedr. besparelsen. Det påstod anklagemyndigheden, men fik altså langt fra medhold. En

jolleproducent brændte en fiberjolle og fik et bødeforlæg på 2.500 kr. (MST 86). En person med tilladelse til oplægsplads straffet for ulovligt oplæg og for at have brændt noget affald. Sagsbehandlingen havde været langvarig med flere indskærpselser. Da sagen blev behandlet i retten, var forholdene lovliggjort, og påstanden om tvangsbøder blev frafaldet. Tiltalte vedtog en bøde på 2.000 kr. (MST 101).

6 sager vedrører landbrug m.v. De er afgjort med bødeforlæg fra 1.000 til 5.000 kr. 2 sager på 1.000 kr. (MST 91 og 122) vedr. afbrænding af bygningsaffald med dele af plastik m.v. og halmafbrænding. I MST 92 fik et gartneri samme bøde for afbrænding af haveaffald. I MST 93 fik en gårdejer en bøde på 4.000 kr. for afbrænding af plast, spånplader, gummi m.v. Der var brandværnsslukning. Miljøstyrelsen havde anbefalet en bøde på 3.000 kr. En bøde på 5.000 kr. faldt i MST 95 til en minkfarmer for en ansats antændelse af gødning m.v. Miljøstyrelsen havde telefonisk anbefalet denne bødestørrelse. I MST 113 havde en landmand et omfattende bål på 8 x 12 m² med rødder, bygningsaffald, plastik, møbler m.m. Brandvæsenet blev tilkaldt og slukkede ilden. Sagen blev afgjort med bøde på 5.000 kr.

7.7.2 Afbrænding af eget bygningsaffald

Der er 6 sager i denne kategori, og de fleste er afgjort med bødeforlæg på 1.000-1.500 kr. I en sag havde kommunen foreslået en bøde på 8.000 kr., da sigtede havde oplyst, at afbrændingen var sket for at undgå udgifter til offentlig deponering. Anklagemyndigheden påstod i retten en bøde på 8.000 kr. Sagen blev afgjort med en bøvedtagelse på 2.000 kr. I en sag var bøden væsentligt højere. Sigtede havde foretaget afbrænding af et nedbrudt sommerhus, herunder af tagpappet, og vedtog et bødeforlæg på 8.000 kr. Brandvæsenet slukkede ilden om lørdagen. Næste dag forsøgte sigtede at brænde resten af, men blev afbrudt af brandvæsenet. Afbrændingen skete 10 m fra nåletræer, og der var ikke slukningsmateriel til stede. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg på 8.000 kr.

7.7.3 Afbrænding af klart giftigt affald

Også en del af disse sager er afgjort med bøder på 1.000 kr. F.eks. blev MST 127 om afbrænding af bildæk, madvarer, gamle møbler, som medførte tilkaldelse af brandvæsen, afgjort med et bødeforlæg på 1.000 kr. Samme bøde fik en person for afbrænding af flamingo, en anden for afbrænding af møbler og tæpper (MST 88). I andre sager har bøderne været højere: Afbrænding af plastrør, kontorstol, pap og papir medførte bødeforlæg på 2.000 kr. (MST 110), medens bøden var 3.000 kr. for sigtede, der ryddede op efter et dødsfald og ønskede at spare penge ved at brænde affaldet, der bl.a. bestod af plastikkasser, tæpper, vinyl eller linoleum o.lign. (MST 107). Pågældende havde fået oplyst, at et firma skulle have 30.000 kr. for at rydde op. Højeste bøder er 5.000 kr. for afbrænding af flamingo i fastfyrr. En afbrænding, som sigtede gentog kort efter den første afbrænding, hvor han var indskærpet at stoppe den ulovlige fremgangsmåde. Dette er en af de få sager, hvor indskærpselse er nævnt i bødeforlægget (MST 97). I en anden sag blev sigtede straffet for at have afbrændt plasttønder. Afbrændingen var af begrænset omfang, men de to tilkaldte brandfolk blev indlagt til observation for røgforgiftning. Ugen før havde sigtede i lignende tilfælde modtaget en indskærpselse om at undlade denne form for afbrænding. Bødeforlægget på 8.000 kr. resulterede i en bøvedtagelse på 3.000 kr., MST 90.

7.7.4 Privates ikke åbenlyst forurenende afbrænding

I disse sager er der en tendens til at afgøre sagen med bødeforlæg på 1.000 kr.

7.7.5 Generelt

Tages der udgangspunkt i ovenstående, er det vel rimeligt at tage udgangspunkt i en bøde på 1.000 kr. for afbrænding af ikke forurenende stof. Bøden kan naturligvis forhøjes ved afbrænding i betydeligt omfang, eller hvis der har været fare for antændelse af omgivelserne. Hvis tilsynsmyndighederne har meddelt en indskærpelse, bør bøden fordobles.

Ved afbrænding af forurenende stoffer – plastik, tæpper, madvarer, bildæk o.s.v. – kan der tages udgangspunkt i en bøde på 3.000 kr., dels på grund af faren for omgivelserne, f.eks. ved dannelse af dioxin, og dels fordi det må være velkendt, at dette ikke er rette bortskaffelsesmåde for disse effekter. Samme bødestørrelse må kunne anvendes ved bygningsaffald.

For professionelles afbrænding kan næppe opstilles noget udgangspunkt, men niveauet synes lavt, jf. ovenstående om minimumsbøden for overtrædelse af arbejdsmiljøloven.

Et særligt problem udgøres af brandvæsenets erstatning for udrykning. I nogle tilfælde kræver brandvæsenet et sådant beløb, i andre tilfælde oplyses, at det ikke er kommunens politik at kræve noget beløb for udrykning og eventuelle slukning. I sagen vedr. de to brøders oprydning krævede brandvæsenet 3.500 kr. Politiet henviser kravet til civil retssøgsmål. Det kunne overvejes, om disse krav kan medtages som sagsbehandlingsudgifter, men spørgsmålet er næppe dyrket i hverken retspraksis eller teori.

7.8 Anden bortskaffelse af affald

Materialet indeholder 7 sager. De 3 vedrører henkastning af affald i overfladevand: Fiskeaffald smidt i å fra bil på en bro afgjort med bødeforlæg på 1.000 kr., MST 94. Tilsvarende afgørelse i sag, hvor en pose med affald blev smidt i en å, MST 119. Et slagteri smed 250 kg kødaffald i Limfjorden og fik i MST 124 et bødeforlæg på 5.000 kr. Henkastning af kødaffald på P-plads blev takseret til 1.000 kr. (MST 118). I MST 98 1.000 kr. for at have smidt en sæk med papirartikler i en skov. I MST 128 fik et firma 5.000 kr. i bøde for uhygiejnisk opbevaring af madrester, så de tiltrak rotter.

Området er præget af alle sagernes individualitet og er ikke egnet til afgørelse ud fra takster.

7.9 Udledning til kloak

3 sager – MST 25, 85 og 130 – vedrører udledning af olie/benzin i kloaksystemet. Der er nogen uklarhed om hjemlen for straf i disse sager, idet mbl. § 19, stk. 1, nr. 3, anvendes i 2 af sagerne. I den ene sag sammen med

affaldsbekendtgørelsens § 58, jf. § 64, stk. 1, nu nr. 29. Det rigtige er nok brug af affaldsbekendtgørelsen, medmindre der er bevis for afledning til undergrunden. MST 85 vedrørte en hyrevognschauffør, der efter at have fyldt benzin på en dieselvogn på tankstationen fik at vide, at han skulle kontakte Falck. Han valgte at tømme benzinen i en kloak og betalte oprensningen med 4.748 kr. og vedtog en bøde på 5.000 kr. Tilsvarende med en chauffør i MST 25, der hældte 20-30 l benzin/dieselolie direkte i kloakken. Han meldte sig selv til brandvæsenet, da han så det undersøgte kloaksystemet. På grund af dette, og at han forklarede, at der gik panik i ham, da han opdagede fejlen, idømte retten ham alene en bøde på 2.000 kr. Desuden betalte han oprensningen med 6.400 kr. Ved et uheld på et autolakererværksted løb 200-300 l olie i kloak. Ejeren prøvede at spule kloakken i den tro, at det kommunale rensningsanlæg kunne klare forureningen. Han betalte kommunen 23.000 kr. i rensningsudgifter. Anklagemyndigheden tog udgangspunkt i dette beløb og påstod en bøde på 13.000 kr. Byretten idømte en bøde på 6.500 kr., MST 130.

7.10 Manglende tilslutning til kloaksystem m.v.

De 10 sager MST 27-31 og 48-52 vedrører dette område. Sagerne vedrører i høj grad gennemtvungelse af forsvarlige spildevandsforhold, hvilket ses af, at der i samtlige 10 anmeldelser anmodes om nedlæggelse af påstand om tvangsbøder. I 3 sager nedlægges ikke sådan påstand. MST 50 er atypisk, idet anmeldte havde købt et meget dårligt sommerhus for at rive det ned og bygge et nyt. Han havde imidlertid ikke råd til dette, og huset havde stået ubeboet uden noget vandforbrug i 1½ år. P.g.a. økonomiske problemer var ejendommen nu sat til salg som en grund, hvorfor han søgte dispensation, så der ikke skulle laves tilslutning til et hus, der skulle fjernes. Sagen afgjort med bødeforlæg på 2.000 kr. uden oplysning, om anmeldte fik dispensationen. I MST 51 var huset solgt på tvangsauktion, før sagen blev afgjort med et tilsvarende bødeforlæg. I MST 52 skulle anmeldte først låne penge af familien til arbejdet. Dette blev meldt færdigt, inden der blev afsagt udeblivelsesdom med en bøde på 2.000 kr. I de 7 andre sager påstås idømt tvangsbøder samtidig med, at de idømte bøder er beskedne: 3 på 3.000 kr., 2 på 2.000 kr. og 2 på 1.000 kr. Det er nok også karakteristisk, at de, der anmeldes ofte, har økonomiske problemer, som gør det om ikke umuligt, så dog forstæeligt, at de vægrer sig ved at afholde betydelige omkostninger ved at ændre spildevandsforholdene. Ud over de ovenfor 3 refererede sager MST 50-52 kan nævnes MST 27. Her blev en planteskole idømt en bøde på 3.000 kr. for ikke at efterkomme et påbud om at forbedre spildevandsrensning. Indehaveren angav økonomiske problemer som baggrund for sin vægring. Selskabet blev idømt tvangsbøder, men måneden efter fandt politiet ud af, at selskabet var gået konkurs, og at tvangsbøderne derfor bortfaldt. I MST 28 havde anmeldte heller ikke efterkommet påbud om at forbedre spildevandsrensningen. Hun oplyste, at hendes mand havde haft økonomiske problemer med sit firma, og at dette var gået i betalingsstandsning. Hun havde selv været syg, men havde for et stykke tid siden aftalt med en kloakmester, at han skulle udføre arbejdet inden for 8 dage. Han havde lagt nogle rør på grunden, men havde ellers været passiv. Hun hyrede en ny, der lovede at lave arbejdet i september. Hun blev den 16.9.2003 idømt en bøde på 1.000 kr. og pålagt tvangsbøder på 500 kr. ugentligt fra 20.10.2003. I begyndelsen af oktober var arbejdet udført. Også i MST 31 angav den anmeldte økonomiske problemer som begrundelse for ikke at efterkomme et påbud om tilslutning til offentlig spildevandsledning. Sagen blev behandlet i retten den 19.4.2004,

hvor tiltalte forklarede, at han havde solgt ejendommen pr. 1.4.2004. Han vedtog en bøde på 2.000 kr. for ikke at have efterkommet påbuddet. Endvidere vedtog han efter drøftelse med retten at betale 500 kr. ugentlig i tvangsbøder fra den 1.7.2004. Den nye køber havde allerede den 20.4.2004 sørget for at lovliggøre forholdet. Sagen viser, at hverken dommeren eller anklageren var klar over, at man ikke kan pålægge en tidligere ejer lovliggørelse. I MST 29 blev den anmeldte den 14.11.2003 idømt en bøde på 3.000 kr. for at have undladt spildevandspåbud. Han blev idømt tvangsbøder på 1.500 kr. månedligt fra den 1.2.2004. Den 2.2.2004 oplyste kommunen politimesteren om, at forholdet var lovliggjort, og at man ønskede efterforskningen standset. Politiet meddelte kommunen, at sagen var afgjort ved dom. Det synes at fremgå, at politiet ikke har sendt kopi af afgørelsen til kommunen. I så fald er det svært at se, hvorledes dommens bestemmelse om lovliggørelse skal effektueres. MST 30 blev afgjort med, at den anmeldte i retten vedtog en bøde på 2.000 kr. for ikke at have efterkommet kommunens påbud om tilslutning til det offentlige kloaksystem. I anklageskriftet påstås også idømmelse af tvangsbøder. Spørgsmålet er ikke omtalt i retsbogen, så meget muligt har forholdet været lovliggjort inden retsmødet. Der gik i sagen 1 år og 8 måneder fra politianmeldelsen til bødevedtagelsen i byretten.

De 10 sager tyder kraftigt på, at dette område ikke er velegnet til strafferetlig afgørelse.

I mbl. § 69, stk. 1 er hjemmel til, at tilsynsmyndigheden kan lade påbudte foranstaltninger udføre for den ansvarliges regning, når den fastsatte frist er udløbet. Det forekommer mig rimeligt, at kommunerne i disse sager grundigt overvejer, om det ikke er en bedre løsning end en politianmeldelse. De samlede udgifter for det offentlige vil typisk blive mindre, idet en del bureaukrati vil kunne skæres bort. Problemet er, at kommunerne i vidt omfang er tilbageholdende med selvhjælpshandlinger, fordi kommunerne skal lægge beløbet ud. Undertiden håber kommunerne sandsynligvis også, at politianmeldelsen vil have den effekt, at borgeren vitterligt får udført arbejdet, da han nu fatter sagens alvor. Hvis kommunen i stedet varslede, at arbejdet inden en vis frist ville blive udført for ejerens regning (gerne med oplysning om beløbet), ville det sandsynligvis have en lige så god eller bedre effekt. Men alle omkostninger ved en langstrakt sagsbehandling konteres ikke på den enkelte sag. Det medfører let, at dette beløb ikke indgår i kommunens vurdering. Denne vurdering går derfor i vidt omfang ud på, at politiet er en gratis "kammeradvokat".

Et andet ressourceproblem, som belyses i disse sager, er, at de fleste dommere – efter min mening med tvivlsom føje – mener, at tvangsbøder ikke kan vedtages, og at der derfor i disse banale sager skal skrives dom, undertiden udeblivelsesdom.

7.11 Sager om støj og lugt

6 sager – MST 34, 36, 39, 44, 54 og 55 – er medtaget under denne overskrift. 2 af sagerne er store og vedrører alvorlige forhold, medens de andre 4 hører til småtingsafdelingen, hvis det er tilladt at arbejde med en sådan kategori.

I MST 34 var et større entreprenørfirma i gang med at ombygge et varehus i det indre København til et hotel. Virksomheden havde fået påbud om ikke at udføre støjende aktiviteter uden for tidsrummene mandag-fredag kl. 7-18.

Adskillige beboere i området klagede over, at firmaet om hverdagen undertiden udførte klart larmende arbejde indtil kl. 20.30 og både lørdag og søndag. Der var flere tilsynsbesøg, hvor virksomheden klart overtrådte påbuddet, og hvor de ansatte oplyste, at de fortsat var nødt til at overtræde forbuddet, da man var blevet forsinket p.g.a. strejke hos en leverandør. Kommunen foreslog en bøde på 20.000 kr. Firmaet vedtog en bøde på 40.000 kr. for 5 overtrædelser af påbuddet i den afsluttende uge. Sagen er veldokumenteret fra miljøkontrollens side, og der er i det noget begrænsede rapportmateriale fra politiet ikke anden oplysning, end at man foretrak et bødeforlæg. Sagen er grov i den forstand, at der var tale om en virksomhed, som hele vejen gjorde miljømyndighederne klart, at man ikke havde tænkt sig at rette sig efter påbuddet, som var givet af hensyn til naboerne. Det havde været særdeles nærliggende at spørge firmaet, om dette var dets normale politik, eller om det havde sammenhæng med en aftale om konventionalbod. Hvorfor skulle virksomheden udføre så meget overarbejde, hvis der ikke var betydelige økonomiske interesser på spil? Det kan naturligvis være af hensyn til virksomhedens omdømme, at det ønskede at være færdig til tiden. Det kunne også være, fordi andet byggeri skulle startes lige efter o.s.v., men det havde været nærliggende at overveje konfiskation, hvis man ønskede at følge det forudsatte direktiv i miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 5 om at søge eventuelt udbytte konfiskeret efter straffelovens § 75, stk. 1. Hvis der ikke sker konfiskation, indeholder bestemmelsen en pligt ("skal") i modsat til at søge fortjenesten inddraget ved fastsættelsen af bødestørrelsen. På denne baggrund havde det været oplagt at efterforske spørgsmålet om fortjeneste og sandsynligvis ukompliceret, da bygherren må besidde en kontrakt om arbejdet.

MST § 40 vedrører en virksomhed til behandling/reparation af containere. Virksomheden etablerede sig i et industriområde lige ved et beboelsesområde. Ved etableringen var virksomheden klar over de vejledende grænseværdier for støj det pågældende sted. Naboerne begyndte kort efter firmaets etablering at klage over støjgener. I 2000 tillod kommunen virksomheden at gå op til 50 dB mod 45 dB som vejledende for området. Både naboer og firmaet påklagede i juni 2000 denne afgørelse til Miljøstyrelsen. Efter en langvarig sagsbehandling – 2 år – stadfæstede styrelsen kommunens afgørelse, dog med den ændring, at virksomheden skulle fremsende oplysninger om de tekniske og økonomiske konsekvenser af at overholde støjgrænsen på 45 dB. Redegørelsen skulle fremsendes senest den 1.1.2003. Den langvarige sagsbehandling skyldes i betydelig grad virksomhedens langsommelighed med at fremsende begærede oplysninger. Virksomhedens advokat lagde ikke skjul på, at det var virksomhedens plan at finde en grund med en højere støjgrænse. Først 2.2.2004 opfyldte virksomheden Miljøstyrelsens afgørelse af 2.7.2002 om fremsendelse af oplysningerne. Anklagemyndigheden rejste tiltale den 21.10.2003 med påstand om straf for ikke at have efterkommet Miljøstyrelsens påbud om oplysninger. Der blev nedlagt påstand om tvangsbøder vedrørende dette forhold. Sagen blev trukket tilbage fra retten og afgjort med et bødeforelæg på 10.000 kr. for ikke rettidigt at have afleveret oplysningerne. På baggrund af, at kommunen betegner støjgenerne som væsentlige, er det uacceptabelt, at en virksomhed gennem 5 år kan udsætte sine naboer for denne støj og til sidst slippe med at betale 10.000 kr. for ikke at aflevere oplysningerne rettidigt. Virksomhedens advokatomkostninger ved at træne sagen har efter antallet af skrivelser at dømme været betydeligt højere. Så vidt jeg kan se, har der klart været mulighed for at straffe virksomheden for dens overtrædelser, i hvert fald efter at Miljøstyrelsen havde stadfæstet kommunens påbud. En bøde som den angivne har ingen præventiv

virkning. Tværtimod vidner sagen klart om, det ikke betaler sig at efterkomme påbud.

I MST 39 fik en vognmand en bøde på 2.000 kr. for at have overtrådt et støjpåbud ved kl. 22.55 at have ladet et dieselmotordrevet køleaggregat køre, selv om dette var forbudt efter kl. 22.

De 3 sidste sager vedrører restauranter/bodegaer. I MST 36 fik en café påbud om at fremsende dokumentation for, at dens ventilationsanlæg opfyldte kravene. Indehaverne vidste, at et lovligt anlæg ville koste 85.000 kr., som de ville investere, hvis bortforpagteren ville lade dem fortsætte. Det ville han ikke, og de vedtog derfor et bødeforlæg på 4.000 kr. for ikke at fremsende oplysningerne. Indehaveren af en bodega fik i MST 55 bødeforlæg på 1.000 kr. for at have undladt at efterkomme påbud om at holde døre og vinduer lukkede. Sagen er behandlet meget grundigt, og den lave bøde skal ses på baggrund af indehaverens betydelige og vellykkede arbejde for at skaffe ro i bodegaen. Endelig fik indehaveren af et pizzeria et bødeforlæg på 1.000 kr. for at have etableret et udsugningsanlæg for sent, MST 54.

8 De enkelte sager fra Skov- og Naturstyrelsen

8.1 Planlovssager

Materialet omfatter 19 sager, SNS 3, 5, 7-22 og 24. Sagerne er meget forskellige og især sagsbehandlingen hos specialmyndighederne meget omfattende. Dog indeholder det indsamlede materiale i adskillige tilfælde ikke akterne i den administrative sagsbehandling. Det væsentligste at vurdere ved disse sager er, om der er et rimeligt forhold mellem ressourceforbruget og resultatet, herunder om dette må antages at sikre en eventuel ønsket genopretning og om en pådømmelse må antages at have nogen præventiv effekt. Denne vurdering forudsætter et rimeligt detaljeret kendskab til den enkelte sag, og jeg har derfor valgt at referere nogle sager af forskellige arter ret udførligt og unnlade referat af de øvrige. Min gennemgang af disse sager indgår naturligvis i mine generelle anbefalinger.

8.1.1 Erhvervsvirksomheders ulovlige drift

I SNS 24 købte T1 og T2 en stor villa med adskillige beboere. I august 1999 fik de afslag på at indrette stueetagen og 1. salen til erhverv, da dette stred mod byplanvedtægten. Dog måtte 54 m² af stueetagens godt 200 m² bruges til erhverv for beboer. Der blev fra resterende beboere i ejendommen indgivet klager til kommunen. T2 oplyste i december 2001, at T1 med familie var flyttet ind på 1. salen. T1 var siden oktober 2001 på Folkeregisteret tilmeldt adressen. Kommunen besigtigede ejendommen i januar 2002. Lidt mere end halvdelen af 1. salen anvendtes til erhverv, og T1 boede der ikke. Kommunen varslede et påbud om lovliggørelse. Først efter nyt tilsyn i november, hvor erhvervsudnyttelsen på 1. salen var udvidet til 2/3, blev meddelt påbud om lovliggørelse inden 3 måneder. Da der ved tilsyn i maj 2003 viste sig intet at være sket, blev meddelt nyt påbud med 3 måneders frist. Det blev dog tilføjet, at lovliggørelse inden fristens udløb ville medføre, at sagen vedrørende den hidtidige overtrædelse ikke ville blive meldt til politiet. Da forholdet ikke blev lovliggjort, anmeldte kommunen i oktober 2003 T1 og T2 til politiet. I marts 2004 blev de hver idømt en bøde på 5.000 kr. og pålagt at lovliggøre forholdet inden den 1.5.2004. Tvangsbøderne blev fastsat til 5.000 kr. pr. måned for hver af de tiltalte.

Der var alene indgivet anmeldelse og rejst tiltale vedrørende den manglende efterkommelse af det andet påbud, selv om også det første påbud klart var overtrådt. Formelt vedrørte sagen således alene 7 måneders overtrædelse, medens den formelle overtrædelse klart vedrørte den dobbelte periode. Reelt vedrørte sagen to tiltalte, som allerede i 1999 klart fik at vide af kommunen, at

villaen ikke måtte bruges til erhverv ud over ca. 54 m² for beboeren. De valgte blot at tilsidesætte reglerne, og kommunen fulgte misbruget fra januar 2002. Trods kommunens henvendelse øgede de endog den ulovlige aktivitet på 1. sal. Øjensynligt for at sløre forholdet afgav man urigtige oplysninger til Folkeregisteret.

Der er et meget klart misforhold mellem de dømtes økonomiske interesse i at tilsidesætte reglerne og den idømte bøde. Der er ikke i sagen nogen oplysninger om økonomien i dette. Det er muligvis også umuligt at lave et regnskab, der er tilstrækkeligt troværdigt til at danne grundlag for konfiskation, men når retten finder, at 5.000 kr. pr. domfældt er nødvendig som månedlig tvangsbøde, turde det være klart, at de dømte har gjort en god forretning ved at overtræde reglerne i flere år.

Også SNS 3 vedrører en tilsyneladende bæredygtig erhvervsvirksomhed. Et bilforhandler ApS købte nabohuset til selskabets virksomhed og søgte tilladelse til at bruge grunden til biludstilling. I september 2000 fik han afslag på ansøgningen, da ejendommen i kommuneplanen var udlagt til boligformål. Han havde adskillige uindregistrerede biler stående på grunden. Kommunen påbød i november 2001 forholdet lovliggjort inden februar 2002, men påbuddet ændrede ikke selskabets aktiviteter. Det blev i februar 2002 anmeldt for ikke at efterkomme påbuddet. Under efterforskningen konstaterede politiet 7 gange, at overtrædelserne fortsatte uanset politianmeldelsen. Selskabet angav, at overtrædelserne skyldtes travlhed med salg. Anklageskriftet udarbejdes i november 2002 med påstand om tvangsbøder. Af forskellige grunde behandles sagen først i retten den 6. februar 2004, hvor selskabet vedtager en bøde på 3.000 kr. Selskabet oplyste, at forholdene var lovliggjorte, da selskabet ikke længere var autoriseret forhandler. Det er ikke oplyst, hvornår påbuddet er efterlevet, men alene de 8½ måneders overtrædelse indtil udfærdigelse af anklageskriftet burde klart have resulteret i en højere bøde end de 3.000 kr., hvis man forventer, at straffen skal have en præventiv virkning.

Der er forholdsvis få sager om planlovgivningen, hvor overtrædelsen som de to nævnte begås af en øjensynligt fremgangsrig erhvervsvirksomhed. En betydelig del af sagerne vedrører virksomheder, hvis indtjening synes mere eller endog meget beskeden.

I SNS 10 havde en gårdejer G udlejet jord til en entreprenør M, der tidligere var erklæret konkurs. Han drev på ejendommen en ny entreprenørvirksomhed i sin hustru H's navn. M havde i 1998 fået afslag på tilladelse til at bevare en ulovlig opført stor maskinhal og fået en frist på 2 år til at fjerne hallen. M påklager afgørelsen til Naturklagenævnet (NKN), der i juni 1998 stadfæster afgørelsen. M anlægger ved Vestre Landsret (VL) sag mod NKN. Ved civil dom af 2.10.2000 frifinder landsretten NKN. I juni 2001 påbyder amtet maskinhallen fjernet inden 1.9.2001. M påklager afgørelsen til NKN, der i august 2001 stadfæster amtets afgørelse. Amtet varsler en politianmeldelse, som indgives i oktober 2001. I marts bliver G, M og H tiltalt for ikke at efterkomme påbuddet.

G dømmes, fordi han som grundejer ikke har efterkommet påbuddet, men får straff bortfald, da han bevisligt havde været klart aktiv for at få påbuddet efterkommet. Han havde bl.a. søgt at lade det ske ved fogedretten. M idømmes en bøde på 5.000 kr. og H en bøde på 3.000 kr. M angav, at hans manglende efterkommelse af påbuddet skyldtes, at han led af sygdom, der medførte hyppige blodpropper, og at kommunen havde oplyst, at han ville

udskyde fraflytningstidspunktet så længe, der var sygdom i familien. M og H blev hver pålagt at fjerne maskinhallen inden 1.11.2002 og ellers at betale 500 kr. i tvangsbøder ugentligt. M og H ankede til landsretten. H påstod frifindelse, da det var M, der drev virksomheden og M påstod formildelse. Anklagemyndigheden påstod skærpe, særligt vedr. tvangsbøderne. Landsretterne forhøjede tvangsbøderne til 2.000 kr. med henvisning til, at der var tale om en erhvervsvirksomhed. Fristen blev forlænget til 15.4.2003.

Umiddelbart kan det hævdes, at bøderne til M og H er beskedne i betragtning af, at de bevidst undlader at nedrive hallen, selvom amtets afgørelse om nedrivning 2 gange er prøvet af NKN og en gang af landsretten i en civil sag, før de overhovedet meldes til politiet. Anklagemyndigheden forsøgte reelt ikke at få bøderne hævet i landsretten, bortset fra tvangsbøderne. Der er ikke i sagen nogen oplysninger om M og H's indtjening ved entreprenørvirksomheden i den periode, hvor den blev drevet ulovligt. Det kunne muligvis have givet grundlag for højere bøder. Hovedproblemet i sagen er imidlertid ikke straffen, men det meget store ressourceforbrug i amtet og i retsvæsnet i bred forstand. M og H's pengeforbrug ikke mindst ved en civile landsretssag har været mange gange større end bøderne og sagt meget firkantet er hovedproblemet i denne type sager – som ikke er sjældne – at de tiltalte ikke tænker økonomisk. En større bøde ville næppe have haft nogen effekt overhovedet og ville måske heller ikke kunne betales af de dømte. Håndhævelsesmæssigt er det samfundets problem, hvor vanskeligt det skal være at sikre efterlevelsen af påbud. Her er to sagsbehandlinger i NKN og i Vestre Landsret.

SNS 15 vedrører en bødevedtagelse den 26.11.2003 på to gange 1.000 kr. i en også ganske omfangsrig sag. Faderen F og muligvis hans to sønner S1 og S2 drev et ulovligt maskinværksted på et gammelt mørtelværk. Grunden nærmest flød med skrammel, bl.a. 3 containere, byggemateriale, gammelt jern o.s.v. Der var givet påbud om fjernelse af en række effekter og en gammel kontorbarak med frist til 31.10.2001. Faderen døde et par måneder efter fristens udløb. I februar 2002 anmeldte Hovedstadens Udviklingsråd S1 og S2 for ikke at have efterkommet påbuddet. I august 2002 bad politimesteren Rejseholdet om bistand til efterforskningen. Pr. 1.3.2003 sælges ejendommen og sagen sluttes med bødevedtagelse. På grund af salget var der ikke basis for over for de tiltalte at gennemtvinge lovliggørelsen. Det betydelige ressourceforbrug medførte således næppe i sig selv nogen effekt for lovliggørelsen, da påbuddet ikke formelt er bindende for køberen.

8.1.2 Privates overtrædelser

Den mest ressourcekrævende sag i denne gruppe er SNS 13 med betydelig lighed med ovenfor omtalte SNS 10 om maskinhallen. Ægteparret H og M havde i 1982 købt et hus i landzone i regionalt naturområde. Huset måtte alene benyttes en del af året svarende til sommerhusreglerne og var på 63² med en tilbygning på 38 m² med carport, toilet m.v. Tilbygningen var lovliggjort af amtet kort før H og M's køb.

Kort efter købet foretog køberne uden tilladelse en mindre udvidelse og søgte i 1984 om tilladelse til at bygge en 44 m² fritliggende bygning til garage og udhus. Efter at kommunen havde frarådet amtet at give tilladelsen, blev ansøgningen trukket tilbage. De havde imidlertid uden amtets tilladelse opført bygningen med 60 m². I 1989 nedrev de den oprindelige tilbygning på 38 m² og udvidede i stedet huset med 100 m². Der var ikke søgt tilladelse til dette

byggeri. I 1991 opførte de en 27 m² hesteboks og 7 m² cykelskur. H og M havde i 1984 fået afslag på tilladelse til at bruge huset til helårsbeboelse. Afslaget blev stadfæstet af Miljøankenævnet. De havde siden købet været tilmeldt folkeregisteret på adressen.

I 1999 søgte H og M om lovliggørelse af de ikke godkendte udvidelser og om tilladelse til helårsbeboelse. Det ulovlige byggeri var forinden opdaget ved, at H og M havde fremsendt ændringer til Bygge- og boligregisterets beskrivelse af ejendommen. Amtet afslog i mart 2000 ansøgningen, dog gav man tilladelse til bevaring af den 60 m² store bygning fra 1984. H og M fik påbud om nedrivning af de øvrige byggerier. M påklagede amtets afgørelse til NKN. Også deres nabo klagede over afgørelsen, da han hævdede, at 1984-bygningen til dels lå på hans grund. Med henvisning til H og M's onde tro (de havde i 1985 trukket deres ansøgning, selv om de havde lavet byggeriet) ændrede NKN i juni 2001 afgørelsen således, at også 60 m²-bygningen skulle nedrives. Omvendt gav man tilladelse til bevaring af hesteboksen. Også nægtelsen af tilladelse til helårsbeboelse blev efter en omfattende bevisførelse vedr. påstået forskelsbehandling stadfæstet. H og M anlagde derefter sag ved Vestre Landsret mod NKN. I sin dom fra april 2003 frifandt landsretten NKN og pålagde H og M at betale 37.000 kr. i sagsomkostninger til modparten. Allerede efter NKN's afgørelse havde amtet givet H og M påbud om fraflytning senest 30.9.2001 og om at lovliggøre byggerierne som nævnt i NKN's afgørelse. Et par måneder efter landsrettens afgørelse blev der rejst tiltale mod H og M. I byretten blev de idømt hver en bøde på 15.000 kr. og pålagt at lovliggøre forholdene under tvang af fortløbende bøder på 1.500 kr. ugentligt. Byretten havde lagt til grund, at taksten for ulovlig benyttelse af sommerhus var 5.000 kr. pr. person. Under byretsbehandlingen oplyste kommunens repræsentant, at man senere ville behandle spørgsmålet om retlig lovliggørelse. Denne lidt specielle melding er ikke nærmere forklaret. H og M ankede med påstand om strafbortfald med henvisning til straffelovens regler om formildelse, evt. strafbortfald, på grund af undskyldelig retsvildfarelse. Endvidere påstod de tvangsbøderne nedsat. Anklagemyndigheden påstod stadfæstelse. Under landsretsbehandlingen udeblev H på grund af alvorlig sygdom. M forklarede, at kommunen havde afvist at forhandle om fysisk lovliggørelse. Landsretten afsagde dom den 21.6.2004. Under henvisning til forarbejderne til sommerhusreglerne anførte man, at bøden burde være 5.000 pr. husstand. Videre fandt man, at denne takst også burde anvendes vedr. påbuddet om fysisk lovliggørelse. Da H og M var fraflyttet huset, og tvangsbøderne således alene vedrørte den fysiske lovliggørelse, nedsatte landsretten dem til 1.000 kr. pr. uge. Fristen blev fastsat til 1.10.2004. Ved skrivelse af 14.10.2004 meddelte kommunen politimesteren, at der den 13.10. ikke var foretaget foranstaltninger med henblik på at lovliggøre huset.

Jeg har telefonisk fået oplyst den 9.9.2005, at der stadig ikke er foretaget lovliggørelse.

Strafmæssigt set bør det anføres, at det er overraskende, at landsretten udmåler den samlede bøde til H og M til kun 10.000 kr. Begrundelsen er øjensynligt, at man skal bruge taksten for ulovlig beboelse af sommerhuse. Begrundelsen er ikke overbevisende. Og en bøde af denne størrelse er givetvis uden præventiv værdi. Alene den civile sag mod NKN må antages at have kostet H og M over 50.000 kr., måske 100.000 kr. Det er ikke oplyst, om der er meddelt fri proces til denne sag. Det er påfaldende, at H og M påstår tvangsbøderne nedsat. Det indikerer næsten, at de på forhånd har besluttet sig for ikke at efterleve dommen, eller i hvert fald holder denne mulighed helt

åben. Det er særdeles sjældent med et påbud om nedsættelse af tvangsbøderne i anken.

Også SNS 17 er særdeles omfattende. En 50-årig kvinde K havde et betydeligt antal ponyer. Hendes økonomiske muligheder var øjensynligt begrænsede, så en bekendt 85-årig kvinde E hjalp hende ved at købe en mindre ejendom med æbleplantage. Hun lejede så arealet til K, som havde 15-20 ponyer. Området var i lokalplanen udlagt til nyttehave. K opførte uden tilladelse mindre huse og halvtag til hestene. Efter at kommunen opdagede forholdet søgte K om tilladelse til at bevare hestene og skurene på ejendommen. I juni 2000 fik hun et års dispensation til at beholde de 5 af hestene og en del af bebyggelsen. Denne afgørelse påklagede hun til NKN, der den 31.7.2001 traf afgørelse om, at kommunens dispensation var lovlig, således at der kunne gives påbud om lovliggørelse af forholdene. Kommunen meddelte herefter E og K, at ponybestanden og skure m.v. skulle være fjernet ved månedens udgang, men at man forlængede fristen til november. Anmodning om yderligere forlængelse blev afslået og i april 2002 blev meddelt påbud om lovliggørelse inden den 20.5.2002 til K og inden den 15.8.2002 til E. Påbuddet, som svarede til NKN's afgørelse blev påklaget til NKN, men uden held. Kommunen anmeldte i maj 2002 sagen til politimesteren og anmodede om en bødepåstand på 25.000 kr. og daglige tvangsbøder på 1.000 kr. I byretten skete der beskikkelse af den advokat, der tidligere havde bistået K. Beskikkelsen skete med henvisning til det betydelige bødekraft. Byretten afsagde dom i april 2003 og idømte E en bøde på 1.000 kr. og K på 3.000, medens tvangsbøderne blev fastsat til henholdsvis 200 og 800 kr. ugentligt. Dommen blev anket og i marts 2003 stadfæstede Østre Landsret dommen, dog blev lovliggørelsesfristen forlænget til 1.2.2004. K søgte Procesbevillingsnævnet om tilladelse til at indbringe sagen for Højesteret. Ansøgningen blev afslået på grund af overskrivelse af ansøgningsfristen.

Denne sag er som ovenfor nævnte SNS 13 afgjort med bøder uden præventiv betydning. I begge tilfælde er det dog nok karakteristisk, at de dømte ville være meget lidt påvirkede af bødens eventuelle størrelse. I begge tilfælde synes man villige til at ofre meget store beløb på juristbistand o.lign. til forlængelse af sagen.

SNS 9 er en omfangsmæssig betydeligt mere begrænset sag, der til gengæld belyser behovet for retssikkerhedsgarantier i sagsbehandlingen. En kommune modtog en anmeldelse af 2 små skure og 2 campingvogne på en ejendom i landzone. Kommunen besigtigede ejendommen og varslede et påbud til ejeren E om at lovliggøre forholdet enten fysisk eller retligt, da der ikke var givet tilladelse til forholdene. Da E ikke reagerede og altså ikke søgte retlig lovliggørelse, meddelte kommunen i december 2002 påbud om fysisk lovliggørelse. Påbuddet blev ikke efterlevet, og kommunen ringede til E, der oplyste, at kun den ene campingvogn ville blive flyttet og at skurene havde været der siden 1974. Han oplyste videre, at en tidligere lignende sag var trukket tilbage. Kommunen anmeldte E til politiet og oplyste, at den tidligere tilbagetrukne sag var en anden, og at det var ligegyldigt, om skurene var fra 1974. Kommunen anmodede om tvangsbøder på 1.000 kr. pr. uge. Under politiets efterforskning forklarede E, at han ikke havde klaget, da han ikke forstod sagen. Skuret havde i hvert fald været på ejendommen siden 1974, da han købte ejendommen. Han vidste derfor ikke, hvornår det var opført, men mente, at hvis det var sket før 1970, var det lovligt. Ved henvendelse til den tidligere ejers søn, blev det oplyst, at begge skure var under 10 m² og opført i

1960 og 1967. Kommunen begrænsede herefter sagen til de 2 campingvogne. Byretten idømte i maj 2003 E en bøde på 2.000 kr. for ikke at have fjernet de 2 campingvogne. Han blev idømt tvangsbøder på 1.000 kr. pr. uge. Sigtede havde oplyst, at den ene campingvogn var indregistreret og skulle flyttes, medens den anden havde stået der i 15 år og ikke skulle flyttes. Passivitet er ikke omtalt i dommen.

Sagen viser, at kommunen på grund af utilstrækkelige undersøgelser kombineret med grundejerens manglende reaktion afgiver et ikke lovligt påbud om bl.a. nedrivning af 2 klart lovlige skure.

Den sidste sag, SNS 16, vedrører et tilfælde, hvor sagsbehandlingen har været ressourcemæssigt begrænset, og hvor sagen har medført en rimelig hurtig lovliggørelse. E købte et brugt sommerhus og anbragte det uden nogen form for tilladelse på sin grund på 26 ha.

Han ville angiveligt bruge huset til opholdsrum for ryttere til det stutteri, han havde tænkt sig at anlægge, men ikke fået søgt om tilladelse til. Efter kommunens henvendelse på grund af sommerhuset søgte han om tilladelse til huset og om tilladelse til stutteri- og hestepension op til 11 heste. K afslog ansøgningen og gav påbud om fjernelse af sommerhuset med dertil hørende kloak, vand og et par skure. Fristen var 21.2.2004. Da intet skete, meldte kommunen i marts 2004 E til politiet. E blev tiltalt og oplyste i retten, at han havde solgt huset i december 2003 til afhentning i januar 2004, men at køber ikke havde afhentet det. E blev idømt en bøde på 3.000 kr. og 500 kr. i ugentlige tvangsbøder. Kommunen har telefonisk oplyst, at forholdene blev lovliggjort fuldt tilfredsstillende, men at det i øvrigt skete sjældent. I en anden sag havde domfældte siden august 1999 betalt de ugentlige tvangsbøder på 500 kr. pr. uge, altså over 100.000 kr. uden at der var foretaget lovliggørelse.

Endelig bør nævnes, at dommen i SNS 22 vedr. fjernelse af en ulovlig havemur indeholder en speciel fuldbyrdelsesbestemmelse: " Sker dette [lovliggørelse] ikke, pålægges NN i 8 uger ugentlige tvangsbøder a 1.000 kr. Opfyldes påbuddet herefter fortsat ikke, kan H kommune foretage det nødvendige til, at påbuddet efterkommes." I præmisserne er henvist til planlovens § 64, stk. 3.

8.2 Dambrugssager

Området omfatter 3 sager. SNS 96 vedrører undladelse af at indsende forskellige pligtige produktionsoplysninger. Sagen blev afgjort med et bødeforlæg på 5.000 kr. SNS 97 vedr. anvendelse af for meget foder. Sagen afgjort ved vedtagelse af 20.000 kr. i konfiskation og 5.000 kr. i bøde efter at anklagemyndigheden oprindeligt havde forlangt det dobbelte. Sagen indeholder ingen oplysninger om baggrunden for halveringen. Det fremgår af sagen, at fortjenesten er udregnet med udgangspunkt i, at Højesteret i dom af 16.2.2001 havde taget udgangspunkt i, at fortjenesten var 6.000 kr. pr. ton produceret fisk. Denne sag vedrørte en noget tidligere periode end den aktuelle sag, og metoden må altså betragtes som noget tvivlsom. SNS 98 vedrører et dambrugs udledning af spildevand, uden at dette havde de krævede 25 minutter til bundfældning i det centrale bundfældningsanlæg. Der var givet flere indskærpelser. Efter amtets forslag blev tiltalte idømt en bøde på 5.000 kr. og pålagt at lovliggøre forholdene under tvang af fortløbende bøder. T fik en frist på 6 måneder, så der var tid til at forhandle med

miljømyndighederne om deres krav til lovliggørelse. Det er tvivlsomt, om en sådan dom kan tvangsfuldbyrdes.

8.3 Friluftsklamer

Der er 7 sager i denne kategori, SNS 48-54. De vedrører alle skilte anbragt fast eller på mobile genstande. 4 af sagerne er afgjort med bøder på 3.000 kr., mens 3 er afsluttet med bøder på 2.000 kr. I et tilfælde, SNS 54, er den dømte tidligere dømt for lignende overtrædelse. Der er i flere af tilfældene af amtet begæret påstand om tvangsbøder, men i de fleste sager er forholdet lovliggjort inden sagens afgørelse. 4 af sagerne er således afgjort med bødeforlæg, 2 med udeblivelsesdom og 1 med bødevedtagelse.

Der er næppe nogen grund til forskellen i bødernes størrelse. Alle de anmeldte har forinden undladt at efterkomme myndighedernes påbud – i flere tilfælde endog efter klage til Naturklagenævnet. Sagen tyder nok på, at de anmeldte sagligt set har været uenig med amtet i dets påstand om reklameringsens ulovlighed, men tyder unægtelig også på, at de har ønsket at trække sagen i langdrag for at bevare reklamen længst muligt. Da der er tale om erhvervsmæssig reklamering fortsat efter meddelelse af lovlige påbud, burde bøderne sandsynligvis ligge på en fast takst på f.eks. 5.000 kr., hvilket også ville indebære den fordel, at amterne kunne meddele de pågældende, at fortsat ulovlig reklamering ville medføre sagens fremsendelse til politiet, og oplyse, at praksis i disse tilfælde er en bøde på 5.000 kr. Dette ville sandsynligvis medføre en betydelig aflastning af retsvæsnet. Tvangsbøderne er næppe et egnet middel i disse sager, da nedtagelse af skiltene er let/billig og ikke indebærer nogen reel sikkerhed for, at den ulovlige tilstand ikke bliver retableret. Dette fremgår tydeligt af sag SNS 54 og er velkendt fra andre offentliggjorte sager. I disse tilfælde bør bødestraffen derfor være tilstrækkelig præventiv.

8.4 Færdsel på strand og i klitter

Gruppen omfatter 5 sager vedr. kørsel (SNS 39, 43-46) med bødeforlæg på mellem 1.000 kr. og 2.000 kr. I SNS 46 er med fotos dokumenteret betydelige skader på området, samtidig er dokumenteret ved fotos, at folk i 4 firehjulstrækkere i fællesskab har moret sig med at køre opad.

SNS 47 vedrører for høj hastighed med motorbåd i Vadehavet. Tiltalte, der ikke accepterede et bødeforlæg på 2.500 kr., vedtog i retten en bøde på 1.500 kr. Pågældende havde til rapport tilstået at have sejlet med 4 gange tilladt hastighed på 10 knob, og at han tidligere var meddelt advarsel for at sejle for stærkt.

8.5 Ændring af § 3-områder: moser, heder, vandløb m.v.

Området omfatter SNS 31-32, 35-36, 29 og 33, idet SNS 31 vedr. grøftegravning i mose ikke indeholder andet materiale end et bødeforlæg på 3.000 kr. De øvrige sager viser tydeligt, at der er tale om bevismæssigt svære og for tilsynsmyndighederne særdeles ressourcekrævende sager, der til

gengæld stort set er grundigt behandlet og vurderet af tilsynsmyndighederne. SNS 32 vedrører en landmand, der havde påfyldt 4.000 m² mose ca. ½ m jordfyld med henblik på dyrkning. Han fandt amtets påbud om retablering uberettiget og ville ikke efterkomme påbuddet. Blev af politiet instrueret om intet at foretage sig før sagen var vurderet af en af embeddets jurister. Efter 4½ måned og efter påbudsfristens udløb meddelte juristen, at man ikke vil vurdere jordpåkørselsens lovlighed, men alene forholdets eventuelle strafbarhed. Landmanden lovede herefter at retablere mosen straks efter høsten. Politiet udfærdigede herefter et bødeforlæg på 3.000 kr. for at have foretaget jordpåfyldningen. Man undlod af gode grunde at medtage tilsidesættelsen af påbuddet, der som nævnt var sket efter politiassistentens opfordring. Tilsynsmyndigheden havde set området efter første påfyldning og burde efter politiassistentens opfattelse klarere end sket have givet udtryk for, at yderligere påfyldning var ulovlig. Det er ikke heldigt, at en politiassistent på denne måde går ind i sagen.

SNS 35 vedrørte tilplantning af 0,6 ha hedeareal med juletræer. Ansvar for selve beplantningen var forældet, og sagen vedrørte alene amtets påbud om at fjerne træerne. Halvandet år efter Naturklagenævnets stadfæstelse af amtets afgørelse meddelte amtet landmanden en ny frist, der lå mere end 2 år efter nævnets afgørelse. Byretten idømte den 8.8.2004 landmanden en bøde på 5.000 kr. for ikke at have efterkommet påbuddet og pålagde ham tvangsbøder, hvis forholdet ikke var lovliggjort senest den 1.10.2004. Tiltalte ankede og frafaldt anken på dagen for ankesagens behandling den 14.1.2005. Det vil sige, at tvangsbøderne p.g.a. anken var suspenderet indtil 3½ måned efter fristens udløb. Der er næppe nogen, der præcist kan sige, hvilken frist der herefter gælder, da der ikke er direkte lovhjemmel for at fastsætte en ny. Dette viser en af svaghederne ved tvangsbødeinstituttet.

SNS 36 vedrørte en 80-årigs afgravning af muldlaget på 6.500 m² jordeng. Det lykkedes ikke at afklare, om afgravningen var sket for at tjene på salg af jorden, da sigtede nægtede at oplyse, hvem der havde aftaget jorden og meddelte politiet, at en eventuel fortjeneste var en sag mellem ham og skattevæsnet. Da retablering alene kunne ske ved at lade jorden ligge uberørt, blev sagen afgjort ved bødeforlæg på 5.000 kr.

SNS 29 vedrørte opdyrkning af et hedeareal og undladelse af at efterkomme amtets påbud om retablering. Selv efter Naturklagenævnets afgørelse tilsæede landmanden arealet på ny. Han fik ved byretsdom en bøde på 2.000 kr. med henvisning til hans oplysning om, at landboforeningens konsulent havde opfordret ham til at fortsætte den ulovlige dyrkning. Dette spørgsmål var ikke berørt i sagsmaterialet. Han blev pålagt tvangsbøder til at foretage en retablering i overensstemmelse med amtets påbud. Ifølge dette skulle han foretage en særlig behandling af jorden og dernæst lade den ligge uberørt. Den sidste del kan ikke håndhæves gennem tvangsbøder.

Den sidste sag vedrørte en godsejer, der gennem adskillige år havde voldt tilsynsmyndigheden betydelige problemer. Han havde nu foretaget oprensning og forlægning af 800 m vandløb. Dette var sket, fordi store regnmængder havde bevirket oversvømmelse af en eng. Indgrebet var meget drastisk og klart ulovligt. Amtet ønskede oprindeligt en bøde på 10.000 kr. Godsejeren ville betale 4.000 kr. og vedtog et bødeforlæg på dette beløb, samtidig med at politiet lovede ham ikke at offentliggøre sagen, medmindre det blev krævet efter offentlighedsloven. Han havde foretaget retablering efter tilsynsmyndighedernes krav.

8.6 Jordbehandling inden for 2 m bræmmen

Materialet omfatter sagerne SNS 55-60. Alle 6 sager er bødeforlæg fra samme politimester uden andet materiale end forlægget. Udgangspunktet er 2.000 kr. med forhøjelse til 3.000 kr., hvis der tidligere er meddelt indskærpelse. SNS 60 er afgjort med en bøde på 5.000 kr., uden at grunden hertil fremgår af bødeforlægget, bortset fra at forlægget er udstedt af en anden end de 5 første.

8.7 Henkastning af affald

Materialet omfatter 33 sager (SNS 61-93). Næsten alle sagerne er afgjort med bødeforlæg, enkelte udeblivelsesdomme, fordi den skyldige ikke har reageret på bødeforlægget. Nogle få af sagerne vedrører professionelles henkastning af affald: Fra grøntsagsforretning i 3 tilfælde læsset affald af på grønttorvet. Takseret til en bøde på 3.500 kr. og en anden person en gang læsset grøntsagsemballage af samme sted takseret til 1.000 kr. Indehaveren af en blomsterforretning henkastet 50 gasbetonsten og kasse med mursten på en P-plads takseret også til 1.000 kr. I en speciel sag havde en arbejdsløs tilbudt et ægtepar at bortskaffe deres affald for 250 kr., hvorefter han henkastede de 25 m³ affald på en P-plads. Han vedtog en bøde på 2.000 kr. og påtog sig at betale erstatning med 4.841 kr.

De privates henkastning kan deles i 3 grupper:

1. henkastning i skov
2. henkastning på P-pladser og endelig
3. henkastning uden for modtagestation, fordi denne har lukket.

I alle tilfælde er der tale om affald, der er kørt til stedet og af et omfang, så det ikke kunne være båret af én person. 18 sager vedrører bortkastning i skov. Affaldet har i næsten alle sager indeholdt uforgængeligt materiale eller i hvert fald langsomt nedbrydeligt som plastik eller jern, f.eks. DVD-afspillere, byggeaffald, gulvtæpper m.v. I mange af sagerne oplyser sigtede, at han har kastet affaldet, fordi den kommunale modtagestation var lukket, ofte fordi det var søndag, eller fordi han er kommet for sent. 3 af sagerne er afgjort med en bøde på 2.000 kr., 11 sager med bøder på 1.000 kr. og en enkelt med bøde på 500 kr. En af sagerne med bøde på 2.000 vedrørte 2 tilfælde af bortkastning af byggeaffald, så bøden er her også 1.000 pr. gang. I flere tilfælde har den sigtede selv fjernet affaldet, i andre tilfælde har han betalt erstatning på fra 1.176 til 1.500 kr. 2 sager om affald smidt uden for modtagestation er afgjort med bøder på 750 kr. og 1.000 kr., medens 4 sager omfatter henkastning på P-plads. 2 af disse er afgjort med 2.000 kr. Den ene sag omfattede 25 m³ affald, med erstatningskrav på 4.811 kr., medens den anden vedrørte 2 tilfælde, hvor sigtede havde tømt en trailer for byggeaffald på P-pladsen ved en uddannelsesinstitution med et erstatningskrav på 2.000 kr. De 2 andre sager afgjort med bøder på 1.000 kr. Den ene af de ovenfor nævnte sager vedrører den sag, som er omtalt ovenfor som affald fra blomsterforretning.

Af øvrige sager kan nævnes, at en del vedrører anden natur end skov, og at disse typisk er afgjort også med bøder på 1.000 kr.

I samtlige tilfælde er der så vidt ses tale om en person, der fylder affaldet i bilen eller på traileren med det klare forsæt at komme af med affaldet. I adskillige tilfælde har vedkommende sandsynligvis troet at kunne aflevere det på en modtagestation, der har vist sig at være lukket. Der er i ingen tilfælde tale om bortkastning af mere tilfældigt affald, f.eks. fra en frokost indtaget i naturen. I nogle af sagerne er som ovenfor oplyst omkostningerne ved bortskaffelsen. Sagerne er gennemgående arbejdskrævende for politiet. Dels med at finde gerningsmanden og dels med senere at kontrollere, at sigtede har ryddet op. Det er i sjældnen grad karakteristisk, at de afhørte blankt erkender det forkastelige i deres handling. Bødeniveauet må på denne baggrund betegnes som meget lavt.

Noget kunne tale for et udgangspunkt med en bøde på 1.000 kr. for henstilling uden for modtagestation, 2.000 kr. eller 3.000 kr. for henkastning på P-plads, medens bortkastelse i skov eller på mark som udgangspunkt vel bør takseres til mindst 3.000 kr. Det forekommer særligt forkasteligt at bruge naturen i denne forbindelse, ligesom udgifterne til oprydning nok ofte er større her. Ved professionelles henkastning bør bøden forhøjes, ligesom dette gælder ved særligt skæmmende bortskaffelse, f.eks. henstilling af vaskemaskiner og lignende.

8.8 For mange dyreenheder i forhold til areal

Materialet omfatter 10 sager (SNS 94-95, 102, 108, 110-111, 114, 119-120 121). De 7 sager er afgjort med bødeforlæg, en ved byretsdom og en ved vedtagelse i byretten. Plantedirektoratet følger i disse sager en fast tabel for udregning af bøderne, således at bøden fastsættes til 500 kr. pr. dyreenhed (DE), den pågældende har haft for meget i forhold til sit areal. Dette beløb "sigter mod at modsvare den forventede besparelse, som jordbrugeren vil opnå ved at undlade at sikre sig de nødvendige aftaler om anvendelse af overskydende husdyrgødning, enten i form af forpagtningsaftaler eller husdyrgødningsaftaler. Bødestørrelsen svarer desuden til det bødeniveau, der er etableret ved overtrædelse af gødningsreglerne."

Denne udregning er fulgt i alle sager bortset fra SNS 119 med et bødeforlæg på 27.500 kr. for 130 DE. Efter taksten skulle den være 65.000 kr. Sagen indeholder alene bødeforlægget og kan derfor ikke bedømmes. SNS 121 vedrørte 21 DE og skulle have medført en bøde på 10.500 kr. Byretsdommeren lod med anklagerens accept sagen afgøre med en bøde på 5.000 kr. Nedsættelsen skyldes angiveligt mulige misforståelser mellem den tilsynsførende og tiltalte.

Plantedirektoratet har telefonisk oplyst, at takstsystemet er ændret, så bøden nu er 900 kr. pr. ha, som gårdejeren har for lidt i forhold til antallet af dyreenheder. Dette vil i mange tilfælde medføre en skærpelse afhængig af harmonikravet for den pågældende.

8.9 Ulovlig mødding

4 sager vedrører dette emne, SNS 105, 113, 115 og 118. To sager indeholder for lidt materiale. Begge vedrører ulovlige markmøddinger og resulterede ved byretterne i en bøde på 5.000 kr. I SNS 105 blev en landmand dømt for trods

adskillige både mundtlige og skriftlige indskærpelser at have haft en markmødding udækket i henholdsvis 12 og 16 dage. Han henviste til rådgivning fra sin landbrugskonsulent. Konsulentens vidneforklaring støttede ikke landmanden. Tilsynsmyndigheden havde brugt store ressourcer på adskillige besøg. Bøden blev fastsat til 2.000 kr. Under hensyn til antallet af indskærpelser, og at der blev dømt for to overtrædelser, er bøden meget lav. I den anden sag blev en pelsdyravler indskærpet at lovliggøre møddingsforholdene både vedrørende en overfyldt møddingsplads og vedrørende montering af tagrender for at undgå, at regnvandet fra tagene opløste den gødning, som lå under burene og i øvrigt burde være fjernet noget oftere. Avleren vedtog en bøde på 5.000 kr. Der er ikke oplysninger om, hvorvidt alt var lovliggjort før bødeforlæggets udstedelse. Sagens akter viser, at anklagemyndigheden ikke forstod brugen af indskærpelser og uberettiget kritiserede amtets sagsbehandling. Både i denne og i den ovenfor omtalte sag burde indskærpelserne være nævnt i tiltalen, idet det må betragtes som en skærpende omstændighed, at tiltalte har fortsat sine overtrædelser efter at have modtaget indskærpelserne.

SNS 99 vedrører en landmand, der ikke efterkom indskærpelse om at færdiggøre hegningen af en gyllebeholder og en senere indskærpelse om at få beholderen kontrolleret på korrekt vis. Undskyldningen for den første overtrædelse var angiveligt 6 ugers sygdom, medens undskyldningen vedr. den anden overtrædelse var, at beholderen ikke var lovlig, og derfor ikke ville blive godkendt. Sagen afgjort med et bødeforlæg på 3.000 kr. I SNS 104 undlod en landmand at anmelde, at han under ombygning af svinestald havde placeret 86 svin i en ulovligt indrettet maskinlade. Da kommunen opdagede forholdet, blev han indskærpet at fjerne svinene, men meddelte, at han ikke kunne rette sig efter indskærpelsen. Sagen blev afgjort med en idømt bøde på 2.000 kr. En sådan bøde må antages at være uden præventiv værdi.

SNS 112: Ejeren af en ejendom i februar 2003 påbudt at lovliggøre udledning af spildevand/latrin, der blev ført ud i en grøft. Da forholdet ikke trods flere rykkere var bragt i orden, blev han den 30.9.2003 meldt til politiet. Han blev den 18.3.2004 idømt en bøde på 3.000 kr. og idømt tvangsbøder. Kommunen havde anslået hans fortjeneste til 30.-40.000 kr. svarende til udgiften ved et lovligt nedsivningsanlæg. Gevinsten er alene fortjenesten ved udskydelse af investeringen. En bøde af den idømte størrelse har næppe nogen præventiv virkning.

To sager vedrører ulovlig udspredning af gylle (SNS 116 og 117) ved at udbringning ikke skete ved slangeudlægning, nedfældning eller lignende. Den ene vedtog et bødeforlæg på 3.000 kr. og den anden et bødeforlæg på 4.000 kr. Sidstnævnte havde fortsat udbringningen, efter at tilsynsmyndigheden havde påbudt den standset.

Sager fra Miljøstyrelsen

MST	Politiets journalnr.	Afgørelse ¹
1	2900 88110-00110-01	BF 1.500 kr. (trukket tilbage af politimesteren)
2	4300 90270-00011-03	BF 7.000 kr.
3	4400 88110-10013-00	BF 2.000 kr.
4	1300 88110-00007-02	BF 10.000 kr.
5	1300 88110-00008-02	BF 10.000 kr.
6	2800 88110-00001-03	BF 5.000 kr.
7	2300 88110-00006-02	BF 50.000 kr.
8	3800 88110-00025-03	BF 30.000 kr.
9	4200 88110-00003-02	BF 150.000 kr.
10	4200 88110-00006-03	BF 30.000 kr.
11	1600 88110-00001-02	BF 10.000 kr.
12	2900 88110-00009-03	BF 2.500 kr.
13	3000 88110-00005-02	BRD 20.000 kr.
14	3500 88110-00001-03	BF 15.000 kr.
15	2200 88110-00003-02	BF ? + konf. 15.000 kr.
16	2300 88110-00002-04	BV 10.000 kr.
17	4500 88110-00003-03	BF 10.000 kr.
18	2500 88110-00004-02	BF 5.000 kr.
19	3100 88110-00002-03	BF 5.000 kr.
20	3200 88110-00004-02	BF 5.000 kr.
21	2100 88110-00001-02	BF 5.000 kr.
22	3100 88110-00006-02	BF 25.000 kr.
23	3300 88110-00004-02	BF 10.000 kr.
24	3400 88110-00005-02	BRD 5.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
25	2900 88110-00004-03	BRD 2.000 kr.
26	4400 88110-00015-03	BRD > 40.000 kr.
27	1000 88110-00011-03	BRD 3.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
28	1000 88110-00003-03	BRD 1.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
29	3100 88110-00003-03	BRD 3.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
30	3100 88110-00007-02	BV 2.000 kr.
31	1400 88110-00014-03	BV 2.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
32	3700 88110-00003-03	BF 4.000 kr.
33	2300 88110-00005-02	BF 4.000 kr.

¹ BRD: byretsdom; UD: udeblivelsesdom; BV: vedtaget i retten; ØLD: dom fra Østre Landsret; VLD: dom fra Vestre Landsret; BF: bødeforlæg; tb.: tvangsbøder; ugl.: ugentligt; mdl.: månedligt; konf.: konfiskation.

34	0100	88110-00004-03	BF 40.000 kr.
35	5100	88110-00002-03	BRD 5.000 kr.
36	0200	88110-00001-03	BF 4.000 kr.
37	1800	88110-00004-02	BRD 20.000 kr. + tb. 30.000 mdl.
38	2300	88110-00007-03	BF 75.000 kr.
39	2700	88110-00003-04	BF 2.000 kr.
40	4200	88110-00004-03	BF 10.000 kr.
41	4500	88110-00003-04	BF 5.000 kr.
42	4500	88110-00003-04	BF 75.000 kr.
43	5100	88110-00009-03	BF 5.000 kr.
44	3800	88110-00031-03	BF 2.000 kr.
45	3700	88110-00005-03	BF 2.000 kr.
46	3700	88110-00002-03	BF 10.000 kr.
47	0900	88110-00001-03	BRD 5.000 kr. x 3
48	5300	88110-00001-03	BF 5.000 kr.
48	1100	88130-00022-03	BRD 1.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
49	1000	88110-00012-03	BRD 3.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
50	1400	88110-00027-02	BF 2.000 kr.
51	1400	88110-00028-02	BF 2.000 kr.
52	2700	88110-00007-03	UD 2.000 kr.
53	3100	88110-00009-03	BF 1.000 kr.
54	4100	88110-00004-04	BF 1.000 kr.
55	4200	88110-00008-03	BF 1.000 kr.
56	4100	88110-00010-02	BF 1.000 kr.
57	4500	88110-00014-03	BF 10.000 kr.
58	5100	88110-00013-03	BF 8.000 kr.
59	5200	88110-00007-03	UD 5.000 kr.
60	1900	30140-00737-03	UD 2.000 kr. + tb. 1.000 kr. ugl.
61	1400	88110-00004-03	BF 8.000 kr.
62	0500	88110-00004-04	BRD 20.000 kr. x 2
63	1100	88110-00007-03	BRD selsk. 25.000 kr. + dir. 10.000 kr. + tb. 2.000 kr. hver
64	1400	88110-00019-02	DV 3.000 kr.
65	1300	88110-00005-02	BF 6.000 kr.
66	1400	88110-00010-02	BF 2.000 kr.
67	1400	88110-00022-02	BF 2.000 kr.
68	1400	88110-00011-03	BF 2.000 kr.
69	2200	88110-00001-02	ØLD 10.000 + tb. 500 kr. ugl.
70	2700	88110-00002-04	BRD 15.000 kr.
71	5200	88110-00011-03	VLD 5.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
72	2300	88110-00006-01	ØLD 10.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
73	1100	88130-00010-03	UD 1.000 kr.
74	1100	881130-00031-02	UD 1.000 kr.
75	1700	881130-00007-02	UD 5.000 kr.
76	1900	88110-00004-03	BF 2.000 kr.
77	1900	88110-00006-03	UD 2.000 kr. + tb. 1.000 kr. ugl.

78	2400	88110-00001-04	BF 1.000 kr.
79	3800	88110-00001-03	BF 2.000 kr.
80	4100	88110-00009-03	UD 1.000 kr.
81	4500	88110-00004-03	VLD 2.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
82	4500	88110-00023-03	BV 2.000 kr.
83	4200	88110-00006-02	BF 3.000 kr.
84	3700	88110-00004-04	BF 20.000 kr.
85	0101	88110-00010-03	BV 5.000 kr.
86	1000	88110-00001-04	BF 2.500 kr.
87	1400	88110-00002-04	BF 8.000 kr.
88	1400	10310-00544-04	BF 1.000 kr.
89	1400	88110-00006-03	BF 1.000 kr.
90	1400	88110-00032-02	BV 3.000 kr.
91	2200	88110-00010-02	BF 1.000 kr.
92	2700	88110-00004-03	BF 1.000 kr.
93	2700	88110-00014-03	BF 4.000 kr.
94	3200	88110-00003-02	BF 1.000 kr.
95	3300	88110-00011-02	BF 5.000 kr.
96	3900	84210-00015-03	BF 1.000 kr.
97	3900	88110-00003-04	BF 5.000 kr.
98	4000	88110-00007-04	BF 1.000 kr.
99	4000	88110-00013-03	BF 1.200 kr.
100	4000	88110-00017-03	BF 2.000 kr.
101	4500	88110-00013-03	BV 2.000 kr.
102	4600	88110-00003-03	BF 5.000 kr.
103	1400	88110-00022-03	BF 3.000 kr.
104	1400	10310-00040-04	
105	2000	88110-00002-03	BRD 25.000 kr.
106	2000	88110-00008-03	BF 5.000 kr.
107	2200	88110-00001-04	BF 3.000 kr.
108	2900	88110-00007-04	BF 1.000 kr.
109	2900	88110-00007-04	BF 1.000 kr.
110	3900	88110-00001-04	BF 2.000 kr.
111	3900	88110-00008-02	BF 25.000 kr.
112	3600	88110-00002-02	BRD 10.000 kr.
113	3400	88110-00004-03	BF 5.000 kr.
114	5000	88110-00001-04	BRD 5.000 kr. + tb. 2.000 kr. mdl.
115	1200	88110-00014-02	BF 1.000 kr.
116	1200	88110-00008-02	BF 1.500 kr.
117	3700	88110-00001-03	BF 5.000 kr.
118	3700	88110-00004-03	BF 1.000 kr.
119	3800	88110-00006-04	BF 1.000 kr.
120	4900	88110-00024-03	BF 1.000 kr.
121	4900	88110-00026-03	BRD 4.000 kr.
122	4900	88110-00003-03	BF 1.000 kr.

123	4900	88110-00006-04	BF 1.000 kr.
124	4900	88110-00019-02	BF 5.000 kr.
125	5000	88110-00004-03	UD 2.000 kr.
126	5300	88110-00001-04	BF 8.000 kr.
127	5300	88110-00005-03	BF 1.000 kr.
128	5300	88110-00002-04	BF 5.000 kr.
129	1200	88110-00013-02	BF 5.000 kr.
130	1400	88110-00031-02	BRD 6.500 kr.
131	2900	88110-00007-03	BF 2.000 kr.
132	0500	88110-00003-05	BV 5.000 kr.
133	1400	88110-00007-04	UD 2.000 kr.

Sager fra Skov- og Naturstyrelsen

SNS	Politiets journalnr.	Afgørelse ²
3	1300 88160-00002-02	BV 3.000 kr.
5	0600 88160-00001-03	BV 5.000 kr.
7	4500 88160-00001-02	UD 1.000 kr. + tb. 1.000 kr. mdl.
9	1100 88160-00006-03	BRD 2.000 kr.+ tb. 1.000 kr. ugl.
10	4300 88160-00004-01	VLD 3.000 kr. + 2.000 kr. ugl.
12	1200 88160-00018-02	BF 75.000 kr.
13	5100 10310-01032-04	VLD 5.000 kr. + 5.000 kr. + tb. 1.000 kr. + 1.000 kr. ugl.
14	1700 88160-00003-03	BRD 5.000 kr. + tb. 2.000 kr. mdl.
15	1100 88160-00016-02	BV 1.000 kr. + 1.000 kr.
16	1100 88160-00106-04	BRD 3.000 kr. + tb. 500 kr. ugl.
17	0800 88160-00001-02	ØLD 1.000 kr. + 3.000 kr. + tb. 200 kr. + 800 kr. ugl.
18	0700 88160-00001-02	BRD 10.000 kr. + tb. 1.000 kr. ugl.
19	4300 88160-00003-02	BF 1.500 kr.
20	0700 88160-00002-02	BRD 1.000 kr.
21	1200 88160-00071-01	BRD 1.000 kr. + tb. 500 kr. mdl.
22	0900 88160-00001-04	BRD 2.000 kr. + tb. 1.000 kr. ugl.
24	0200 88160-00001-03	BRD 5.000 kr. 5.000 kr. + tb. 5.000 kr. + 5.000 kr. mdl.
27	2900 88130-00006-03	BV 10.000 kr.
29	3200 88130-00001-02	BRD 2.000 kr. + tb. 1.000 kr. mdl.
31	5300 88130-00011-03	BF 3.000 kr.
32	2400 88130-00006-02	BF 3.000 kr.
33	4300 88130-00003-02	BF 4.000 kr.
35	5200 88130-00004-04	BRD 5.000 kr. + 1.000 kr. ugl.
36	3300 88130-00001-03	BF 5.000 kr.
37	1100 88130-00032 -02	BRD 2.500 kr. + tb. 500 kr. ugl.
39	3000 88130-00004-03	BF 2.000 kr.
40	1700 88130-00004-02	BF 1.000 kr.
42	2200 88130-00002-04	BF 5.000 kr.
43	5300 88130-00010-03	BF 1.500 kr.
44	4900 88130-00002-04	BF 2.000 kr.
45	5300 88130-00010-03	BF 1.500 kr.
46	3300 88130-00002-04	BF 1.000 kr.
47	3200 88130-00001-03	BV 1.500 kr.

² Vedrørende forkortelser se bilag 1.

48	2700	88130-00002-03	BF 2.000 kr.
49	2700	88130-00002-04	BF 3.000 kr.
50	2700	88130-00003-03	BRD 2.000 kr.
51	2700	88130-00001-03	BRD 2.000 kr.
52	1000	88130-0015-03	BF 3.000 kr.
53	1000	88130-00066-03	BF 3.000 kr.
54	2400	88130-00003-03	BV 3.000 kr.
55	5300	88130-00003-03	BF 3.000 kr.
56	5300	88130-00012-03	BF 2.000 kr.
57	5300	88130-00005-04	BF 3.000 kr.
58	5300	88130-00001-04	BF 3.000 kr.
59	5300	88130-00008-03	BF 3.000 kr.
60	5300	88130-00008-04	BF 5.000 kr.
61	1800	88130-00001-02	Henlagt
62	0101	88130-00006-03	UD 4.500 kr.
64	3700	88130-00001-04	BF 500 kr.
65	3300	83990-00223-04	BRD 750 kr.
66	2200	88130-00001-04	BF 1.000 kr.
67	3900	88130-00003-04	BF 1.000 kr.
68	3100	88130-00002-03	BF 1.000 kr.
69	1200	88130-00004-04	BF 1.000 kr.
70	1800	88130-00006-02	UD 1.000 kr.
71	4000	88130-00002-04	BF 1.000 kr.
72	2000	55130-00001-02	BF 1.000 kr.
73	4400	88130-00001-03	BF 1.000 kr.
74	2000	88130-00002-03	BF 1.000 kr.
75	1200	88130-00009-04	BF 1.000 kr.
76	4100	88130-00003-04	BF 1.000 kr.
77	4500	88130-00001-03	BF 1.000 kr.
78	0900	88130-00017-03	UD 1.000 kr.
79	1300	88130-00007-03	BF 1.000 kr.
80	0101	88130-00005-03	BF 1.000 kr.
81	1300	88130-00008-04	UD 1.000 kr.
82	2100	88130-00004-03	BF 1.000 kr.
83	2400	88130-00002-03	BF 1.000 kr.
84	0101	88130- 00001-03	BV 1.000 kr.
85	4200	88130-00007-02	UD 1.000 kr.
86	3900	88130-00005-04	BF 1.000 kr.
87	2000	88130-00005-03	UD 1.000 kr.
88	3400	88130-00002-03	BF 1.000 kr.
89	3100	62010-00014-03	BF 2.000 kr.
90	3400	88130-00004-03	BF 2.000 kr.
91	4200	88130-00007-04	BF 2.000 kr.
92	4300	88130-00001-03	BF 2.000 kr.
93	0104	88130-00001-02	BV 2.000 kr.

94	3800	88110-00029-02	BF 11.000 kr.
95	3800	88110-00001-04	BF 3.500 kr.
96	4700	88110-00005-03	BF 5.000 kr.
97	3900	88110-00007-02	BV 5.000 kr. + konf. 20.000 kr.
98	3400	88110-00004-02	BRD 5.000 kr. + tb. 1.000 kr. ugl.
99	3100	88110-00021-04	BF 3.000 kr.
100	4400	88110-00012-02	BV 1.200 kr.
101	3800	88110-00039-01	(BF 75.000 kr.)
102	2900	88110-00001-03	BF 2.500 kr.
103	0700	88110-00001-03	BV 7.500 kr.
104	1300	88110-00004-04	BRD 2.000 kr.
105	5100	88110-00011-03	BRD 2.000 kr.
107	3800	88110-00013-03	BF 4.000 kr.
108	1400	88110-00030-02	BF 10.000 kr.
109	1700	88110-00002-04	BF 1.000 kr.
110	4900	88110-00015-03	BF 3.000 kr.
111	5200	88110-00007-02	BF 3.500 kr.
112	3000	88110-00010-03	BRD 3.000 kr. + tb. 2.000 kr. mdl.
113	4000	88110-00003-04	BF 5.000 kr.
114	4100	88110-00004-03	BRD 31.000 kr.
115	0900	88110-00003-02	BRD 5.000 kr.
116	3000	88110-00001-04	BF 3.000 kr.
117	3100	88110-00022-04	BF 4.000 kr.
118	1700	88110-00008-02	BV 5.000 kr.
119	3800	88110-00028-02	BF 27.500 kr.
120	4500	88110-00008-03	BF 69.500 kr.
121	3800	88110-00030-02	BV 5.000 kr.